

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Prostorová analýza výsledků voleb na území Libereckého kraje v období 2010-2018

Bakalářská práce

Studijní program: B1301 – Geografie
Studijní obory: 6107R023 – Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání
7504R181 – Geografie se zaměřením na vzdělávání (dvouoborové)
Autor práce: **Tomáš Hlavsa**
Vedoucí práce: Mgr. Emil Drápela, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tomáš Hlavsa**
Osobní číslo: **P16000330**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obory: **Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání**
Geografie se zaměřením na vzdělávání (dvouoborové)
Název tématu: **Prostorová analýza výsledků voleb na území Libereckého kraje v období 2010-2018**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce se zabývá prostorovou analýzou výsledků vybraných druhů voleb na území Libereckého kraje. Práce vychází z výsledků voleb mezi roky 2010-2018, které zahrnují volby prezidenta republiky, volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, Senátu Parlamentu ČR, zastupitelstev krajů, zastupitelstev obcí a Evropského parlamentu. Na základě analýzy dat budou hledány významné souvislosti mezi geografickými charakteristikami obcí a mezi volebními výsledky vybraných politických stran.

Rozsah grafických prací: dle potřeby

Rozsah pracovní zprávy: 40 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

MAŠKARINEC, Pavel. Volební geografie libereckého kraje 1992-2010. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. ISBN 978-80-7325-344-8.

KREJČÍ, Oskar. Nová kniha o volbách. Praha: Professional Publishing, 2006. ISBN 80-86946-01-0.

VODIČKA, Karel a Ladislav CABADA. Politický systém České republiky. 3. aktualizované vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-893-7.

KOSTELECKÝ, Tomáš et al. Koho volí naši sousedé? Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2014. ISBN 978-80-7419-166-4.

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Emil Drápela, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: 28. listopadu 2018

Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2020

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. RNDr. Kamil Zágorský, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 17. prosince 2018

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že texty tištěné verze práce a elektronické verze práce vložené do IS STAG se shodují.

13. 6. 2019

Tomáš Hlavsa

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Emilu Drápelovi, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady, podnětné připomínky, vstřícnost při konzultacích a téměř okamžitou zpětnou vazbu, a to i ze zahraničí. Dále bych chtěl poděkovat krajské správě ČSÚ v Liberci, konkrétně Mgr. Věře Maškarincové, za poskytnutí dat potřebných k prostorové analýze voleb na území Libereckého kraje. Konečně děkuji své rodině za velkou podporu v průběhu celého studia.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá prostorovou analýzou volební podpory ODS, ČSSD, KSČM, TOP 09 a ANO ve volbách prvního a druhého řádu na obecní úrovni v Libereckém kraji za období 2010-2018. Analýze napříč všemi volbami se na zkoumaném území doposud věnuje pouze velmi málo prací. V první řadě budou čtenáři seznámeni se základními informacemi o volbách do konkrétních orgánů. Dále dojde k prezentaci výsledků za jednotlivé volby. Následně budou hledány území stabilní volební podpory jednotlivých stran, jejich stabilita v čase a vzájemné souvislosti mezi výsledky jednotlivých druhů voleb.

Klíčová slova: Liberecký kraj, prostorová analýza, volby, volební geografie, obce

Annotation

The bachelors thesis is about the spatial analysis of the electoral support of ODS, ČSSD, KSČM, TOP 09 and ANO in the elections of first and second order at the general level in the Liberec region between years 2010-2018. General analysis throughout the all elections is not frequently contained in many theses. The readers will firstly be familiarized with the general information about the elections for each specific body. Then the results for each election will be presented. Then there will be further searches for steady support for each political party, their stability in time and mutual connections between the results of the specific types of elections.

Key words: Liberec region, spatial analysis, elections, electoral geography, municipali

Obsah

ÚVOD	12
1 DRUHY VOLEB	15
1.1 POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR.....	15
1.2 SENÁT PARLAMENTU ČR.....	17
1.3 PREZIDENT ČESKÉ REPUBLIKY	18
1.4 ZASTUPITELSTVO KRAJE	19
1.5 ZASTUPITELSTVA OBCÍ.....	20
1.6 EVROPSKÝ PARLAMENT	22
2 METODOLOGICKÝ VÝZKUM	23
2.1 REŠERŠE PRACÍ NA PODOBNÉ TÉMA	23
2.2 PROSTOROVÉ VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO POLE	24
2.2.1 <i>Administrativní členění Libereckého kraje</i>	<i>26</i>
2.3 ČASOVÉ VYMEZENÍ ZKOUMANÉHO POLE	27
2.4 POLITICKÉ STRANY ZAHRNUTY DO VÝZKUMU.....	27
2.5 POUŽITÉ METODY	28
3 VOLBY V LIBERECKÉM KRAJI V OBDOBÍ 2010-2018	31
3.1 VOLBY DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY PARLAMENTU ČR.....	31
3.1.1 <i>Volby do PSP ČR (28. 05. – 29. 05. 2010)</i>	<i>31</i>
3.1.2 <i>Volby do PSP ČR (25. 10. – 26. 10. 2013)</i>	<i>32</i>
3.1.3 <i>Volby do PSP ČR (20. 10. – 21. 10. 2017)</i>	<i>34</i>
3.2 VOLBY DO SENÁTU PARLAMENTU ČR	36
3.2.1 <i>Volby do Senátu Parlamentu ČR (říjen 2010).....</i>	<i>36</i>
3.2.2 <i>Volby do Senátu Parlamentu ČR (říjen 2012).....</i>	<i>37</i>
3.2.3 <i>Volby do Senátu Parlamentu ČR (říjen 2014).....</i>	<i>38</i>
3.2.4 <i>Volby do Senátu Parlamentu ČR (říjen 2016).....</i>	<i>38</i>
3.2.5 <i>Volby do Senátu Parlamentu ČR (říjen 2018).....</i>	<i>38</i>
3.3 VOLBA PREZIDENTA ČESKÉ REPUBLIKY	39
3.3.1 <i>Volba prezidenta České republiky v roce 2013</i>	<i>39</i>
3.3.2 <i>Volba prezidenta České republiky v roce 2018</i>	<i>41</i>
3.4 VOLBY DO ZASTUPITELSTVA KRAJE	42
3.4.1 <i>Volby do zastupitelstva kraje v roce 2012</i>	<i>42</i>
3.4.2 <i>Volby do zastupitelstva kraje v roce 2016</i>	<i>43</i>
3.5 VOLBY DO ZASTUPITELSTEV OBCÍ.....	44
3.5.1 <i>Komunální volby v roce 2010</i>	<i>44</i>
3.5.2 <i>Komunální volby v roce 2014</i>	<i>46</i>

3.5.3	<i>Komunální volby v roce 2018</i>	47
3.6	VOLBY DO EVROPSKÉHO PARLAMENTU	48
3.6.1	<i>Volby do Evropského parlamentu v roce 2014</i>	49
4	PROSTOROVÉ SHLUKOVÁNÍ VOLIČSKÉ PODPORY	50
4.1	VOLBY DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY PARLAMENTU ČR	50
4.1.1	<i>ODS</i>	50
4.1.2	<i>ČSSD</i>	53
4.1.3	<i>KSČM</i>	55
4.1.4	<i>TOP 09</i>	57
4.1.5	<i>ANO</i>	59
4.2	VOLBA PREZIDENTA REPUBLIKY	62
4.3	DRUHOŘADÉ VOLBY	67
4.3.1	<i>Komunální volby</i>	73
5	ZÁVĚR	76
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	80
	SEZNAM PŘÍLOH	84

Seznam obrázků

OBRÁZEK 1: ADMINISTRATIVNÍ ČLENĚNÍ LIBERECKÉHO KRAJE	27
OBRÁZEK 2: VÝSLEDKY VÍTĚZNÝCH STRAN VE VOLBÁCH DO PSP ČR V LIBERECKÉM KRAJI V ROCE 2010	32
OBRÁZEK 3: VÝSLEDKY VÍTĚZNÝCH STRAN VE VOLBÁCH DO PSP ČR V LIBERECKÉM KRAJI V ROCE 2013	33
OBRÁZEK 4: VÝSLEDKY VÍTĚZNÝCH STRAN VE VOLBÁCH DO PSP ČR V LIBERECKÉM KRAJI V ROCE 2017	35
OBRÁZEK 5: VÝSLEDKY 1. KOLA PREZIDENTSKÝCH VOLEB V LIBERECKÉM KRAJI V ROCE 2013.....	40
OBRÁZEK 6: VOLBY DO ZASTUPITELSTVA LIBERECKÉHO KRAJE 2012	43
OBRÁZEK 7: VOLBY DO ZASTUPITELSTVA LIBERECKÉHO KRAJE 2016	44
OBRÁZEK 8: ÚSVP ODS VE VOLBÁCH DO PS PČR 2010-2018	52
OBRÁZEK 9: ÚSVP ČSSD VE VOLBÁCH DO PS PČR 2010-2018	54
OBRÁZEK 10: ÚSVP KSČM VE VOLBÁCH DO PS PČR 2010-2018.....	56
OBRÁZEK 11: ÚSVP TOP 09 VE VOLBÁCH DO PS PČR 2010-2018.....	58
OBRÁZEK 12: VÝSLEDKY VOLEB DO PSP ČR V OBCÍCH LIBERECKÉHO KRAJE V ROCE 2017	61
OBRÁZEK 13: DRUHÉ KOLO PREZIDENTSKÝCH VOLEB 2013 V LIBERECKÉM KRAJI	63
OBRÁZEK 14: DRUHÉ KOLO PREZIDENTSKÝCH VOLEB 2018 V LIBERECKÉM KRAJI	64
OBRÁZEK 15: ROZDÍL ZISKU HLASŮ MILOŠE ZEMANA MEZI 1. KOLEM PREZIDENTSKÝCH VOLEB 2013 A 2. KOLEM VOLEB 2018 V LIBERECKÉM KRAJI	66
OBRÁZEK 16: ÚSVP ODS A ČSSD V DRUHOŘADÝCH VOLBÁCH 2010-2018 V LIBERECKÉM KRAJI.....	68
OBRÁZEK 17: ÚSVP KSČM A TOP 09 VE DRUHOŘADÝCH VOLBÁCH 2010-2018 V LIBERECKÉM KRAJI	70
OBRÁZEK 18: ÚSVP HNUTÍ ANO VE DRUHOŘADÝCH VOLBÁCH 2010-2018 V LIBERECKÉM KRAJI	72
OBRÁZEK 19: VÝSLEDKY KOMUNÁLNÍCH VOLEB V ROCE 2014 V LIBERECKÉM KRAJI	73
OBRÁZEK 20: PRŮMĚRNÁ VOLEBNÍ ÚČAST V KOMUNÁLNÍCH VOLBÁCH 2010-2018 V LIBERECKÉM KRAJI .	74

Seznam tabulek

TABULKA 1: INTERPRETACE HODNOT KORELAČNÍHO KOEFICIENTU	30
TABULKA 2: ÚSPĚŠNOST VÍTĚZNÝCH STRAN V OKRESECH LIBERECKÉHO KRAJE 2010.....	32
TABULKA 3: ÚSPĚŠNOST VÍTĚZNÝCH STRAN V OKRESECH LIBERECKÉHO KRAJE 2013.....	33
TABULKA 4: ÚSPĚŠNOST VÍTĚZNÝCH STRAN V OKRESECH LIBERECKÉHO KRAJE 2017.....	35
TABULKA 5: VÝSLEDKY 2.KOLA PREZIDENTSKÝCH VOLEB V OKRESECH LIBERECKÉHO KRAJE 2013	40
TABULKA 6: VÝSLEDKY 2.KOLA PREZIDENTSKÝCH VOLEB V OKRESECH LIBERECKÉHO KRAJE 2018	41
TABULKA 7: VÝSLEDKY VOLEB DO ZASTUPITELSTEV OBCÍ V NEJLIDNATĚJŠÍCH OBCÍCH LIBERECKÉHO KRAJE V ROCE 2010	45
TABULKA 8: VÝSLEDKY VOLEB DO ZASTUPITELSTEV OBCÍ V NEJMÉNĚ LIDNATÝCH OBCÍCH LIBERECKÉHO KRAJE V ROCE 2010	45
TABULKA 9: VÝSLEDKY VOLEB DO ZASTUPITELSTEV OBCÍ V NEJLIDNATĚJŠÍCH OBCÍCH LIBERECKÉHO KRAJE V ROCE 2014	46

TABULKA 10: VÝSLEDKY VOLEB DO ZASTUPITELSTEV OBCÍ V NEJMÉNĚ LIDNATÝCH OBCÍCH LIBERECKÉHO KRAJE V ROCE 2014	47
TABULKA 11: VÝSLEDKY VOLEB DO ZASTUPITELSTEV OBCÍ V NEJLIDNATĚJŠÍCH OBCÍCH LIBERECKÉHO KRAJE V ROCE 2018	48
TABULKA 12: VÝSLEDKY VOLEB DO ZASTUPITELSTEV OBCÍ V NEJMÉNĚ LIDNATÝCH OBCÍCH LIBERECKÉHO KRAJE V ROCE 2018	48
TABULKA 13: STABILITA VOLIČSKÉ PODPORY ODS VE VOLBÁCH DO PS PČR 2010-2018 V LIBERECKÉM KRAJI	51
TABULKA 14: STABILITA VOLIČSKÉ PODPORY ČSSD VE VOLBÁCH DO PS PČR 2010-2018 V LIBERECKÉM KRAJI	53
TABULKA 15: STABILITA VOLIČSKÉ PODPORY KSČM VE VOLBÁCH DO PS PČR 2010-2018 V LIBERECKÉM KRAJI	55
TABULKA 16: STABILITA VOLIČSKÉ PODPORY TOP 09 VE VOLBÁCH DO PS PČR 2010-2018 V LIBERECKÉM KRAJI	57
TABULKA 17: STABILITA VOLIČSKÉ PODPORY ANO VE VOLBÁCH DO PS PČR 2013-2018 V LIBERECKÉM KRAJI	59
TABULKA 18: SÍLA VZTAHU MEZI VOLIČI ZKOUMANÝCH STRAN Z MINULÝCH LET A VÝSLEDKŮ HNUTÍ ANO V LETECH 2013 A 2017 V LIBERECKÉM KRAJI	61
TABULKA 19: SÍLA VZTAHU MEZI DRUHÝM KOLEM PREZIDENTSKÉ VOLBY 2018 A VOLBAMI DO PS PČR 2017 V LIBERECKÉM KRAJI.....	64
TABULKA 20: KORELAČNÍ KOEFICIENTY MEZI VOLBOU V PRVNÍM A DRUHÉM KOLE PREZIDENTSKÝCH VOLEB 2018 V LIBERECKÉM KRAJI	66
TABULKA 21: ÚSVP ODS NAPŘÍČ VŠEMI VOLBAMI 2010-2018 NA ÚROVNI OBCÍ V LIBERECKÉM KRAJI	69
TABULKA 22: ÚSVP ČSSD NAPŘÍČ VŠEMI VOLBAMI 2010-2018 NA ÚROVNI OBCÍ V LIBERECKÉM KRAJI ..	69
TABULKA 23: ÚSVP KSČM NAPŘÍČ VŠEMI VOLBAMI 2010-2018 NA ÚROVNI OBCÍ V LIBERECKÉM KRAJI .	71
TABULKA 24: ÚSVP TOP 09 NAPŘÍČ VŠEMI VOLBAMI 2010-2018 NA ÚROVNI OBCÍ V LIBERECKÉM KRAJI	71

Seznam zkratk

ANO	Hnutí ANO 2011
ČR	Česká republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
EU	Evropská unie
EP	Evropská parlament
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
ODS	Občanská demokratická strana
PČR	Parlament České republiky
Piráti	Česká pirátská strana
PS	Poslanecká sněmovna
SLK	Starostové pro Liberecký kraj
SNK	Sdružení nezávislých kandidátů
SO ORP	Správní obvod obce s rozšířenou působností
SPD	Svoboda a přímá demokracie
SPO(Z)	Strana Práv Občanů ZEMANOVCI
STAN	Starostové a nezávislí
SZ	Strana zelených
TOP 09	TOP 09
Úsvit	Úsvit přímé demokracie T. Okamury
ÚSVP	Území stabilní volební podpory
ÚVP	Území volební podpory
VV	Věci veřejné
Změna	Změna pro Liberecký kraj

Úvod

Základním mechanismem demokracie jsou svobodné volby. Volby dnes představují jeden ze základních stavebních kamenů a rozpoznávacích znaků moderních zastupitelských demokracií. Svobodné volby jsou chápány jako akt převodu vůle lidu na jimi zvolené zástupce (členy zastupitelských sborů). Tento akt dává občanům šanci se zapojit do rozhodování o věcech, které se jich bezprostředně týkají, a umožňuje jim se aktivně podílet prostřednictvím jimi zvolených zástupců na správě věcí veřejných. Jako významný faktor ovlivňující budoucí vývoj státu se volby, volební systémy a volební chování staly centrem pozornosti řady vědních oborů (Kostelecký 1993, s. 167). Na volby je následně nahlíženo očima různých sociálně-vědních disciplín, jako jsou politologie, geografie, sociologie nebo psychologie, což dává výzkumníkům možnost uchopit tyto procesy z odlišných úhlů pohledu. Jedním z úhlů pohledů je také volební geografie, která je úzce spjata s prostorovou analýzou.

V této práci se budeme zabývat prostorovou analýzou výsledků voleb prvního, ale i druhého řádu v období mezi roky 2010 a 2018 na území Libereckého kraje. Konkrétně budeme analyzovat výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, volby do Senátu Parlamentu ČR, volby prezidenta republiky, volby do zastupitelstva kraje, volby do zastupitelstev obcí a volby do Evropského parlamentu. V rámci prostorové analýzy výsledků prvořadých i druhořadých voleb na úrovni obcí v Libereckém kraji se za období 2010-2018 žádná studie tímto tématem dosud nezabývala. Za zmínku stojí pouze kniha Pavla Maškarince (2014), která se zabývá volební geografii v Libereckém kraji na úrovni obcí v letech 1992-2010. Ta však ke své analýze využívá odlišných metod. Samotná prostorová analýza má velký rozsah metod, kterými mohou být prostorová data analyzována. My jsme si v rámci této disciplíny zvolili metodu vymezování území stabilní volební podpory (ÚSVP) jednotlivých politických stran a hnutí, jež budou podpořeny výpočtem Pearsonova korelačního koeficientu, díky kterému zhodnotím nejen rozložení volební podpory v prostoru, ale i v čase. Podrobněji budou tyto metody popsány v kapitole věnující se metodologickému výzkumu, a tedy i použitým metodám.

V rámci výzkumu a analýzy bych se nyní rád dostal k hlavním cílům, kterých by mělo být v práci dosaženo. Primárně se jedná o zanalyzování volební podpory, respektive stabilní volební podpory, pěti vybraných politických stran či hnutí v daném časovém úseku (2010-2018) ve vybraném regionu (Liberecký kraj) na obecní úrovni. Konkrétně

se jedná o tři dlouhodobě nejúspěšnější tradiční strany napříč historií České republiky tedy ODS, ČSSD a KSČM. Doplněny budou o relativně novou silně proevropskou politickou stranu TOP 09 a o nově vzniklé celorepublikově úspěšné hnutí ANO. Jelikož se hnutí ANO nezúčastnilo všech zkoumaných voleb, nebudou výsledky tak jednoznačné jako v případě ostatních zmiňovaných stran. Dále bych rád na příkladech rozdělení územní volební podpory jednotlivých stran potvrdil, případně vyvrátil, tvrzení z minulých let o rozdělení Libereckého kraje na sever, severozápad a západ podporující levici

a naopak na východ, jihovýchod a jih podporující pravici. Nakonec bych se rád dopracoval ke konkrétním obcím, které jsou napříč všemi volbami volebními baštami zmiňovaných stran. V rámci prezidentských voleb bych rád zjistil území volební podpory kandidátů ve druhých kolech a zároveň identifikoval původ voličů jednotlivých kandidátů na základě výsledků voleb prvního kola a voleb do PS PČR. Analýzy území stabilní volební podpory zmíněných stran budou společně s výpočtem Pearsonova korelačního koeficientu rozlišeny podle druhů voleb. Samostatně budou analyzovány volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a zvláště volby druhého řádu, které budou doplněny i o volby do Senátu. Veškeré výpočty a analýzy budou graficky zobrazeny za pomoci tabulek, map nebo případně grafů.

V další kapitole je možné nalézt základní teoretické informace o jednotlivých druzích voleb, způsobech volby zahrnující aktivní a pasivní volební právo, včetně základních pravomocí jednotlivých orgánů. Poté podrobněji představím metodologická východiska práce zahrnující prostorové a časové vymezení výzkumného pole. Současně se zde zaměřím na seznámení s politickými stranami zahrnutými do výzkumu a následně podrobně popíšu použité metody. Dále budu shromažďovat data za výsledky všech druhů voleb z jednotlivých roků, kde vždy zmíním výsledky námi zkoumaných stran, které v daných volbách kandidovali, za celou Českou republiku a zároveň i za Liberecký kraj. Pro prohloubení znalostí zmíním u všech voleb i volební účast, té se budu věnovat především

u komunálních voleb. Výstupy z jednotlivých výsledků voleb budou pro lepší orientaci v práci prezentovány jak textově, tak za pomoci tabulkového či mapového zobrazení. V důsledku velkého množství dat za výsledky jednotlivých obcí Libereckého kraje budou data prezentována na úrovni okresů. Poté detailněji na úrovni obcí ve zmiňovaných okresech budou data analyzována v poslední kapitole zabývající se prostorovým

shlukováním voličské podpory prostřednictvím Pearsonova korelačního koeficientu. Díky vymezení území stabilní volební podpory za jednotlivé volby zhodnotím prostorové rozložení volební podpory jednotlivých stran v čase. Veškeré výsledky budou prezentovány graficky za využití systémů od společnosti Esri, konkrétně za pomoci verze ArcMap a ArcGIS Online. Na výstupy z analýz bakalářské práce bych rád navázal v diplomové práci zahrnutím sociodemografických faktorů v rámci zjišťování příčin volebního chování občanů v jednotlivých obcích. Tato práce se však v celém svém rozsahu bude věnovat takřka výhradně volební podpoře jednotlivých stran a významu tohoto rozložení pro další oblasti politického systému, nikoli však ve snaze nalézt důvody či přesně odhalovat příčiny tohoto stavu.

1 Druhy voleb

Volby jsou v České republice založeny na zásadách všeobecnosti, tajnosti a rovnosti hlasů. Na základě příslušného orgánu budou v následujících podkapitolách zobrazeny základní informace o jednotlivých orgánech státu, kraje či obce, jejich pravomoci, volební procesy, objektivní a subjektivní volební právo, aktivní a pasivní volební právo, volební procedury a případné metody přerozdělování mandátů.

1.1 Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR

Parlament České republiky je dvoukomorový nejvyšší státní orgán představující zákonodárnou moc České republiky. Parlamenty obecně mají zákonodárnou a zpravidla ústavodárnou funkci. Česká republika je považována za parlamentní demokracii, čímž je naznačeno, že Parlament v České republice má důležité postavení ve vztahu k moci výkonné, a to především pokud se jedná o dolní komoru Parlamentu ČR. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky je dolní komorou Parlamentu České republiky. Sněmovna schvaluje programové prohlášení vlády. Vláda se bez tohoto souhlasu nemůže úřadu ujmout. Sněmovna může vládě vyslovit nedůvěru. Poslanecká sněmovna má důležitou pozici i v rámci zákonodárné moci Parlamentu. Veškeré návrhy zákonů se předkládají právě Poslanecké sněmovně, která schválený návrh zákona postoupí Senátu. V případě zamítnutí návrhu zákona Senátem, je o něm v Poslanecké sněmovně znovu hlasováno. Následně může být návrh zákona přijat v případě, že je schválen nadpoloviční většinou všech poslanců. Sněmovna může přehlasovat i prezidentské veto zákona. Návrh zákona o státním rozpočtu a návrh státního závěrečného účtu se projednává na veřejné schůzi Sněmovny a usnáší se o nich pouze Poslanecká sněmovna. Jsou tedy schvalovány bez Senátu (Vodička a Cabada 2007, s. 259).

Poslanecká sněmovna má 200 poslanců volených na dobu čtyř let. Volby se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva podle zásad poměrného zastoupení. Právo volit do Poslanecké sněmovny má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let. Poslancem Parlamentu může být zvolen každý občan České republiky, který má právo volit a dosáhl věku 21 let. Volby se konají ve lhůtě počínající třicátým dnem před uplynutím volebního období a končící dnem jeho uplynutí. V případě rozpuštění Poslanecké sněmovny se konají volby do šedesáti dnů od jejího rozpuštění. Toto pravidlo je konkretizováno současným zněním zákona č. 247/1995 sb., že volby do Parlamentu České republiky, v tomto případě do jeho dolní komory,

probíhají ve dvou dnech, kterými jsou pátek a sobota (PS PČR, 2018). Mandát parlamentu je podle článku 26 Ústavy definován jako volný. Říká, že „poslanci a senátoři vykonávají svůj mandát osobně v souladu se svým slibem a nejsou přitom vázáni žádnými příkazy.“ Ve zkratce to znamená, že poslanec se při rozhodování o hlasování nemusí ohlížet ani na názory voličů, kteří ho volili, ani na názor politické strany, hnutí či koalice, za něž kandidoval (Krejčí 2006, s. 308). Poslanec není odvolatelný politickou stranou ani voliči, což je v některých státech možné. Do poslanecké sněmovny není možné kandidovat jako nezávislý kandidát, přihlášky k volební registraci mohou podat pouze strany, hnutí a koalice, a to nejpozději do 66. dne před dnem voleb okresnímu úřadu v sídle kraje, kterého se kandidátní listina týká. Kandidátní listina ani pořadí jednotlivých kandidátů nemůže být doplňováno či měněno po uplynutí 60. dne přede dnem voleb (Krejčí 2006, s. 308). Zvláštní podmínkou stanovenou zákonem může být složení volebního poplatku či kauce návratné po případném zvolení, přičemž v případě nezvolení kauce propadá. Poplatek i kauce mohou velmi výrazně omezit pasivní volební právo a regulovat vstup malých stran do parlamentu.

System poměrného zastoupení je spojen s votem listinným, kdy se hlasuje o skupinách kandidátů, ale ne o individuálních kandidátech. Volby do Poslanecké sněmovny se podle zákona konají ve volebních krajích. Volebními kraji jsou vyšší územní samosprávné celky vymezené ústavním zákonem č. 347/1997 Sb. ve znění ústavního zákona č. 176/2001 Sb. Počet poslanců volených v krajích závisí na lidnatosti vyšších územních samosprávných celků a faktické volební aktivitě v něm, není tedy jednotný a předem daný. Množství mandátů přidělených kraji probíhá až po skončení hlasování a jeho výpočet provádí Český statistický úřad. Výpočet probíhá tak, že se zjistí celkový počet platných hlasů, které byly ve všech volebních krajích odevzdány pro všechny politické strany, politická hnutí a koalice, a vydělí se dvěma sty, tedy celkovým počtem poslanců. Výsledné číslo zaokrouhlené na jednotky se nazývá republikovým mandátovým číslem, s nímž vydělíme celkový počet platných hlasů, které byly odevzdány v každém volebním kraji (Krejčí 2006, s. 308). Teprve až takto vypočtené číslo znamená počet mandátů, které připadají jednotlivým volebním krajům.

Volič musí podle volebního zákona hlasovat osobně, zastoupení není v tomto případě přípustné. V prostoru určeném pro úpravu hlasovacích lístků nesmí být nikdo přítomen zároveň s voličem, a to ani člen okrskové volební komise. Tajnost voleb je

vyjádřena v zákoně jako povinnost. Určité regulaci podléhá i volební kampaň, protože politické strany jsou existenčně závislé na výsledku voleb, mají tendenci nejen představovat svůj vlastní program, ale též diskreditovat program a kandidáty konkurenčních stran. Podle volebního zákona č. 247/1995 Sb. však musí volební kampaň „probíhat čestně a poctivě, zejména nesmí být o kandidátech a politických stranách nebo koalicích, na jejichž kandidátních listinách jsou uvedeni, zveřejňovány nepravdivé údaje“.

1.2 Senát Parlamentu ČR

Jak již bylo řečeno v předchozí podkapitole, horní komora Parlamentu České republiky, tedy Senát, má menší zákonodárné pravomoci než Poslanecká sněmovna. Senát může iniciovat zákony a postupuje je dál do PS PČR. Případné zamítnutí zákona Senátem může Poslanecká sněmovna přehlasovat. Zákonodárné pravomoci Senátu se mohou zvětšit za předpokladu, že dojde k rozpuštění Poslanecké sněmovny. V tomto případě by příslušelo Senátu přijímat zákonná opatření ve věcech, které nesnesou odkladu a vyžadovaly by jinak přijetí zákona. Senát však nepřijímá zákonné opatření ve věcech Ústavy, státního rozpočtu, státního závěrečného účtu, volebního zákona a mezinárodních smluv. Takováto zákonná opatření může Senátu navrhnout pouze vláda (Krejčí 2006, s. 320). Veškerá zákonná opatření Senátu podepisuje předseda Senátu, prezident republiky a předseda vlády. Tato opatření však musí být schválena Poslaneckou sněmovnou na její první schůzi, neschválí-li je Sněmovna, pozbývají platnost. Senát má pravomoc podat Ústavnímu soudu žalobu na prezidenta pro velezradu a předseda Senátu rovněž vyhláší termín voleb prezidenta České republiky. Ke jmenování soudců Ústavního soudu je pro prezidenta zapotřebí souhlasu Senátu (Krejčí 2006, s. 321). K případnému usnesení o vyhlášení válečného stavu a k přijetí usnesení o souhlasu s pobytem cizích vojsk na území České republiky je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech senátorů. Vyslání ozbrojených sil mimo území České republiky již vyžaduje souhlas obou komor Parlamentu.

Senát Parlamentu České republiky je jeho horní komorou a má 81 senátorů, kteří jsou voleni na 6 let. Stejně jako poslanci, tak i senátoři, podle Ústavy vykonávají svůj mandát osobně v souladu se svým slibem a nejsou přitom vázáni žádnými příkazy, mandát senátora je tedy volný. V případě zániku senátorova mandátu v průběhu volebního období se konají doplňovací volby. Volby do Senátu probíhají na základě většinového systému. Aktivní volební právo pro volby do Senátu je 18 let, občané však

mohou hlasovat jen pokud se dostaví na území České republiky v den voleb. Pasivní volební právo je v případě Senátu 40 let. Mezi odlišnostmi volebních systémů mezi oběma komorami se řadí i další výrazný rozdíl, a sice že o místo senátora může usilovat i nezávislý kandidát, tedy i ten, koho nenavrhuje strana, hnutí, či koalice (Krejčí 2006, s. 321). Kandidáti však musí složit kauci ve výši 20 000 Kč, která je vrácena v případě, že získá alespoň 6 % z celkového počtu platných hlasů. Pro volby bylo území státu rozděleno na 81 jednomandátových volebních obvodů, přičemž v rámci každého obvodu musí kandidát získat nadpoloviční většinu odevzdaných hlasů. V případě nesplnění podmínky získání hlasů nadpoloviční většiny se za týden koná druhé kolo voleb, kam postupují dva nejúspěšnější kandidáti z prvního kola. Senátorem se stane ten, který ve druhém kole získá více hlasů (Senát PČR, 2019). Volby se konají každé 2 roky, a to vždy pro jednu třetinu Senátu.

1.3 Prezident České republiky

Prezident České republiky byl ještě donedávna volen nepřímo poslanci a senátory na společném zasedání Parlamentu ČR. Tento způsob volby byl v České republice praktikován mezi lety 1993 a 2012. Od roku 2013 volí občané České republiky svého prezidenta přímo. V praxi funguje přímá volba tak, že prezidenta volí přímo občané ČR, kteří jsou starší 18 let. Kandidovat na prezidenta může kterýkoliv svéprávný občan České republiky starší 40 let. Pro přihlášení kandidatury je potřeba splnit jednu z následujících podmínek:

- v petici jeho kandidaturu podpoří 50 tisíc občanů ČR,
- kandidaturu podpisem podpoří 20 poslanců Poslanecké sněmovny ČR,
- kandidaturu podpoří podpisem 10 senátorů Senátu ČR (Volba prezidenta ČR, 2019).

Všichni kandidáti splňující podmínky zmíněné výše se uchází o hlasy voličů v prvním kole. Volba prezidenta probíhá stejně jako u voleb do Senátu přímo ve dvoukolovém většinovém systému. Liší se pouze termín druhého kola, kdy v případě prezidentských voleb se druhé kolo vyhlašuje za 14 dní od kola prvního. České republiky je volen na 5 let, nikdo však nemůže být zvolen více než dvakrát za sebou. Také nemůže být zvolen občan potrestaný za velezradu, hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku (Volba Prezidenta ČR, 2019). Volby se konají se v posledních šedesáti

dnech volebního období úřadujícího prezidenta republiky, nejpozději se však musí konat 30 dnů před uplynutím volebního období stávajícího prezidenta.

V případě České republiky však zůstává otázkou, zda má přímá volba prezidenta v našem ústavním systému smysl. Česká republika je parlamentní demokracií, díky čemuž jsou prezidentské pravomoci omezené jak ústavou, tak i reálnou dělbou moci. Role hlavy státu je tedy v naší zemi spíše reprezentativní, jinak by tomu bylo v prezidentských systémech, kdy je prezident představitelem výkonné moci a má ústavou dané výraznější pravomoci. Mezi absolutní pravomoci prezidenta, tedy ty, které vykonává prezident zcela nezávisle, patří jmenování a odvolávání předsedy vlády, jejich členů a přijímání jejich demise. Vládu také odvolává a přijímá její demisi, svolává zasedání Poslanecké sněmovny a zároveň ji i rozpouští. Pověřuje vládu, jejíž demisi přijal nebo odvolal, vykonáváním jejích funkcí, dokud nebude jmenována nová vláda. Dále prezident jmenuje předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu, má právo vrátit Parlamentu přijatý zákon s výjimkou ústavního zákona a podepisuje zákony. Jmenuje také prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu a členy Bankovní rady České národní banky. V případě jmenování soudců Ústavního soudu, jeho předsedy a místopředsedy, však potřebuje souhlas senátu (Volba Prezidenta ČR, 2019).

1.4 Zastupitelstvo kraje

Do zastupitelstva kraje se opět volí od roku 2000 díky vzniku vyšších územně správních samosprávních celků (krajů). O změnu se postaral zákon č. 130/2000 Sb., tedy zákon o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů. Aplikace systému poměrného zastoupení je však stálá a určuje, že kraj je jako celek jedním vícemandátovým volebním obvodem. Počet volených zastupitelů závisí na počtu obyvatel: v případě že má kraj méně než 600 tisíc obyvatel, je počet zastupitelů 45, v rozmezí 600 tisíc až 900 tisíc obyvatel je to 55 a kraj s více než 900 tisíci obyvateli má v zastupitelstvu 65 členů (Krejčí 2006, s. 329).

Ve volbách do zastupitelstva krajů, stejně jako u voleb do Poslanecké sněmovny, zákon zakazuje kandidaturu nezávislých kandidátů, kandidovat mohou pouze strany, hnutí či koalice, kandidátní listiny jsou tedy vázané. Každý volič může využít čtyři preferenční hlasy, v případě obdržení nejméně 10 % preferenčních hlasů se kandidát posouvá na čelo kandidátní listiny (Krejčí 2006, s. 330). Pokud by tuto podmínku splnilo více kandidátů, o pořadí by následně rozhodlo množství získaných preferenčních hlasů.

Volby vyhlašuje prezident republiky nejpozději do 90 dnů před jejich konáním, datum voleb je vždy závazné pro všechny kraje. Volby probíhají ve dvou dnech a hlasuje se pouze ve volebních místnostech na území České republiky, ve stálých volebních okrscích vytvářených podle zvláštního předpisu. Volební právo má každý státní občan České republiky, který alespoň ve druhý den voleb dosáhl věku 18 let a disponuje tzv. krajským občanstvím. To se vztahuje na všechny obyvatele s příslušným věkem, kteří mají trvalé bydliště v některé obci kraje – tedy nejen na občany České republiky, ale i občany ostatních států Evropské unie (Krejčí 2006, s. 330). Volby probíhají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva. Hejtmán, jeho zástupce, případně zástupci, již volí zastupitelstvo, musí být občany České republiky. Kvorum pro postup strany do skrutinia je v případě voleb do zastupitelstva kraje zisk alespoň pěti procent z celkového počtu hlasů odevzdaných ve volebním obvodu, kterým je v daném případě území kraje. Pořadí kandidátů při přidělování mandátů je určeno pořadím kandidátů na kandidátní listině. Pro krajské volby se používá d'Hondtova metoda s modifikovaným prvním dělitelem řady dělitelů (začíná číslem 1,42 a pokračuje řadou přirozených čísel 2,3,4,5 atd.) (Krejčí 2006, s. 330).

1.5 Zastupitelstva obcí

Volby do zastupitelstev obcí se konají pravidelně jednou za čtyři roky. Mohou se konat i v nepravidelných časových intervalech za předpokladu, že počet členů obecního zastupitelstva klesne pod předepsaný počet. Volby probíhají podle systému poměrného zastoupení, přičemž obce tvoří jeden vícemandátový obvod. V současnosti je zákonem povoleno vytvářet více obvodů v obcích do 10 tisíc obyvatel, avšak pouze tak, aby se v nich volilo nejméně pět zastupitelů. U obcí s počtem obyvatel mezi 10 a 50 tisíci to pak musí být nejméně sedm zastupitelů a u obcí s více než 50 tisíci obyvateli musí být volební obvody s nejméně devíti zastupiteli (Krejčí 2006, s. 331).

Stejně jako u jiných druhů voleb, volby do zastupitelstev obcí vyhlašuje prezident republiky, a to nejméně 90 dní před jejich konáním. Aktivní volební právo je od 18 let a vyžaduje obecní občanství, což znamená, že volit může nejen občan České republiky, ale i občané ostatních států Evropské unie, kteří mají v konkrétní obci trvalé bydliště (Krejčí 2006, s. 331). Starosta a místostarosta, kteří jsou voleni zastupitelstvem, musí být občany České republiky.

Tři pravidla pro komunální volby, která jsou výrazně odlišná od voleb do Poslanecké sněmovny a krajských zastupitelstev:

- Ve volbách do obecních zastupitelstev mohou kandidovat tzv. volební strany, kterými jsou nejen politické strany, hnutí a koalice, ale i nezávislí kandidáti a jejich sdružení, sdružení politických stran nebo politických hnutí a nezávislých kandidátů.
- Volič může hlasovat pouze pro tolik kandidátů, kolik zastupitelů má být v dané obci zvoleno, v komunálních volbách jsou užívány otevřené kandidátní listiny. Volič má v tomto případě možnost využít panašování, tedy že může hlasovat pro jednu kandidátní listinu, nebo pro jednotlivé kandidáty, či kombinovat hlasování pro kandidáty z různých kandidátních listin.
- Bylo zavedeno kvorum, omezující vstup stran do skrutinia ve výši 5 % získaných hlasů z celkového počtu hlasů, vyděleného počtem volených zastupitelů a vynásobeného počtem kandidátů, kandidujících za danou stranu, maximálně však počtem, rovným počtu volených zastupitelů (Krejčí 2006, s. 331).

Volební systém u komunálních voleb je pravděpodobně tím vůbec nejsložitějším používaným v Česku, proto samotné pochopení způsobu volby voliči nestačí k tomu, aby si uvědomil, jak budou jeho hlasy zpracovány. Volič při hlasování vybírá jednotlivé osobnosti bez ohledu na stranickou příslušnost, nicméně v konečném součtu se jedná spíše

o hlasy pro danou stranu, díky čemuž se hlasy pro jednotlivé kandidáty dají přirovnat k preferenčnímu hlasování. Volič v případě zvolení celé strany předá všechny své hlasy, musí se tedy smířit s pořadím členů na kandidátní listině. Pokud by však chtěl podpořit konkrétního kandidáta, jeho výběrem dané straně předává pouze jediný hlas a výběrem dalších kandidátů z jiných stran této původní straně znesnadňuje získání mandátů. V tomto případě tedy může nastat situace, kdy strana, za kterou vybraný kandidát kandiduje, nezíská žádný mandát, přestože kandidát získal velký počet jednotlivých hlasů. Pro posunutí kandidáta na první místo listiny musí získat alespoň o deset procent více hlasů, než je průměrný počet hlasů na jednoho kandidáta v rámci jeho strany. K získání mandátu musí být preferovaný kandidát výrazně lepší v porovnání se všemi ostatními kandidujícími, což je problémem především ve větších městech, kdy je k možnosti posunu na první místo kandidátky nutné získat velmi vysoký počet hlasů.

1.6 Evropský parlament

Evropský parlament je zákonodárným orgánem Evropské unie a skládá se ze 751 poslanců, kteří jsou voleni jednou za pět let ve 28 členských státech Evropské unie. Evropský parlament sídlí ve francouzském městě Štrasburk, kde se konají plenární zasedání konané za účasti všech členů. Zároveň ale pracuje i na půdě Lucemburska (Lucemburk) a Belgie (Brusel), kde sídlí sekretariát Evropského parlamentu. Základní pravomoci Evropského parlamentu jsou legislativní, rozpočtová a kontrolní. V rámci legislativní pravomoci má Evropský parlament umožněno se procedurou spolurozhodování s Radou EU podílet na legislativním procesu (Evropský parlament, 2018). Nejvýznamnější oblastí, ve které s Radou EU spolurozhoduje, je oblast justiční spolupráce v trestních věcech a policejní spolupráce. V rámci rozpočtové pravomoci společně s Radou sdílí Evropský parlament pravomoc nad finančními prostředky, kdy schvalování rozpočtu vyžaduje souhlas EP. V neposlední řadě dohlíží Evropský parlament nad aktivitami Unie, činností Komise a dalších orgánů.

Za Českou republiku je voleno celkem 21 zástupců (počet poslanců se odvíjí od počtu obyvatel konkrétní země). Žádná z členských zemí Evropské unie nemůže mít méně než šest nebo více než 96 poslanců, kteří usednou v Evropském parlamentu (Evropský parlament, 2018). Společným požadavkem členských států je, aby kandidát měl občanství některého členského státu, avšak podmínky se v různých státech mohou lišit,

a to například v minimálním věku kandidáta, ve kterém může kandidovat. Ve většině členských zemí je stanoven minimální věk na 18 let, kdežto v České republice je minimální věková hranice 21 let. V České republice také platí, že kandidaturu mohou předkládat pouze politické strany a politické organizace. Aktivní volební právo je však stanoveno na 18 let a voleb se mohou účastnit občané s trvalým bydlištěm na našem území (Evropský parlament, 2018). Ve volbách do Evropského parlamentu není možnost volit ze zahraničí, pokud ale žijete v členské zemi Evropské unie a splňujete požadavky dané země, je možné volit tamní politiky. Do Evropského parlamentu se volí poměrným systémem, což znamená, že získaná procenta se ve volbách přepočítávají na následné mandáty. Prahová hodnota, která určuje procento, které je potřeba získat ve volbách k úspěšné kvalifikaci do boje o mandáty, se v členských zemích liší. V České republice je

hranice

5 %, tedy totožná jako u voleb do Poslanecké sněmovny.

2 Metodologický výzkum

2.1 Rešerše prací na podobné téma

V úvodu práce bylo řečeno, že téma, o kterém tato práce pojednává, není v českém prostředí za námi zkoumané území a období reflektováno. To však neznamená, že by v rámci Libereckého kraje, případně celé republiky, žádný výzkum prostorových rozdílů neprobíhal. Většina prací se snaží objasnit vazbu mezi různými proměnnými, které charakterizují občany a podporu konkrétních politických stran či hnutí. Veškeré práce jsou analyzovány převážně na území celé republiky, v případě analýzy na regionální úrovni bývá častokrát analyzován jeden druh voleb pro konkrétní území.

Primární a obsahově nejbližší práci reflektující prostorovou analýzu voleb v Libereckém kraji je kniha Pavla Maškarince (2014), který ve své knize zkoumal volební geografii v Libereckém kraji v období 1992-2010. Časově je tedy práce analyzována do voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 2010. Naopak v této práci jsou pro nás volby do PS PČR 2010 prvotními volbami, které jsou zahrnuty do analýzy, tudíž se dá hovořit o časové návaznosti prostorové analýzy na knihu Pavla Maškarince v rámci stejného zkoumaného území. V knize jsou analyzovány jak volby prvního řádu, tak i volby druhého řádu. Celkem zahrnuje práce tři druhy voleb – volby do PS PČR, volby do zastupitelstva Libereckého kraje a volby do Evropského parlamentu. Volební geografie je zde analyzována za použití různých metod, řadícím se k technikám explorační prostorové analýzy dat. Je využito Moranova I kritéria k popsání globální míry prostorového shlukování analyzovaných jevů, dále lokální indikátory prostorové asociace (LISA), které znázorňují v mapové podobě oblasti s rozdílným charakterem prostorové autokorelace. Poslední využitou metodou je geograficky vážená regrese (GWR), která hledá souvislosti mezi volební podporou jednotlivých stran a základními charakteristikami obcí a jejich populací. V oblasti odborných prací, věnujících se prostorové analýze na úrovni obcí napříč různými druhy voleb se jedná spíše o výjimku. Velká pozornost je často věnována zejména volbám do Poslanecké sněmovny, kdy jsou často prostorové analýzy tvořeny pouze na tento druh voleb. Zde můžeme jako příklad uvést práce Kabáta a Pinka (2006) a Pinka (2006, 2010) analyzující parlamentní volby v roce 2006 a 2010. Tyto studie zahrnují analýzy voleb pouze v daných letech a reflektují podporu především hlavních politických stran. Jako příklad práce, která analyzuje parlamentní volby, ovšem s důrazem na regionální rozdíly, můžeme uvést studie Tomáše

Kosteckého (2009 a 2012). Další knihou, která se zabývá poměrně podobnou prostorovou analýzou voleb, využívající podobné metody jako tato práce je práce Tomáše Kosteckého et al. (2014). Ten se zabývá změnami a možnými příčinami prostorových vzorců chování na území Česka od roku 1920 do roku 2006. Opět se však nejedná o analýzu více druhů voleb a analýza probíhá na území celé České republiky. Pokud bychom hledali studie věnující se výzkumu voličského chování a podpory politických stran na regionální úrovni, mohli bychom uvést práce Eibla et. al. (2009); Šaradína (2008) či Maškarince (2010), které se zaměřují na krajské nebo evropské volby. V rámci výzkumu je věnována pozornost i senátním volbám, kde můžeme zmínit publikace autorů Lebedy, Malcové a Laciny (2009).

Počet odborných prací, které by se vztahovaly k otázce regionálních rozdílů ve volebních výsledcích na úrovni obcí, je podstatně méně. Většina prací, které analyzují rozložení teritoriální podpory politických stran je vedena na úrovni okresů (např. Kubát a Pink 2006; Pink 2006 a 2010). Studie analyzující vliv sociálních, ekonomických nebo demografických faktorů, které v práci nebereme v úvahu, jsou analyzovány též na úrovni okresů – Kostecký (2001 a 2009). Zkoumání volebního chování na okresní úrovni může do značné míry nabízet zkreslený pohled na skutečnost. Okresy totiž neodpovídají skutečné spádovosti území, čímž v nich nemůžeme najít oblasti s výrazně odlišnou podporou jednotlivých politických subjektů (Kyloušek 2005, s. 137). Prací, které by zkoumaly zisky politických stran ve volbách na nižší než okresní úrovni, je mnohem méně, jedná se například o práce Balíka (2006, 2010), Šaradína (2006) či Maškarince (2014).

Výše zmíněné práce se tedy v zásadních prvcích odlišují. Nejčastějším rozdílem je povaha dat, ze kterých výzkumníci vycházejí, a na jaké úrovni je analýza volebního chování vedena. V tomto případě je také vhodné zmínit, že se všechny práce nezaměřují na analýzu z hlediska delšího časového období. Práce také častokrát nezjišťují případné rozdíly mezi obcemi ve volbách prvního a druhého řádu. Na základě výše uvedeného tedy lze tvrdit, že i proto má náš výzkum svoji relevanci a význam.

2.2 Prostorové vymezení výzkumného pole

V rámci výzkumu voličského chování se práce zabývá prostorovým vymezením na úrovni Libereckého kraje. Výběr právě tohoto prostoru vychází z mnoha důvodů. Primárně se jedná o prostor, ve kterém se od narození pohybují a žijí v něm. Dalším

důvodem je fakt, že Liberecký kraj je charakteristický tím, že ve všech typech voleb zde získávají neparlamentní subjekty výrazný podíl hlasů.

V případě Libereckého kraje se současně jedná o poměrně výrazně heterogenní region z hlediska struktury regionálních rozdílů. Volba byla tedy vedena kritikou okresů jako jednotek, které mohou být silně ovlivňovány svými jádry a díky tomu zakrývat situaci v menších sídlech. Jako zvláště závažný se tento problém ukazuje právě v severočeském pohraničí, kde se rozprostírá lineární územní systém středisek a jejich sfér vlivu. (Řehák 2004) Na rozdíl od vnitrozemí se příhraniční oblasti vyznačují i dalšími specifiky, jako například výskytem větších obcí, ale na druhou stranu jejich podprůměrnou hustotou na 100 km². Dále také podílem městského obyvatelstva a nižší hustotou zalidnění, než je průměr v ČR, týká se zejména okresů Česká Lípa a Semily. Podíl městského obyvatelstva v Libereckém kraji je 77,3 % (ke dni 31. 12. 2017), přičemž 42,4 % obyvatel kraje je soustředěno do pouhých tří měst, do stotisícového Liberce (23,6 %), a dalších dvou měst s více než 30 000 obyvateli, tedy Jablonce nad Nisou (10,4 %) a České Lípy (8,5 %). Tato zmiňovaná sídla získávají na významu ještě výrazněji na okresní úrovni, kde podíl těchto měst na populaci jednotlivých okresů převyšuje jednu polovinu (Liberec: 59,7 %, Jablonec nad Nisou: 50,6 %), resp. jednu třetinu (Česká Lípa: 36,3 %, Maškarinec 2014, s. 27).

Dalším důvodem výběru Libereckého kraje jsou velmi významné rozdíly mezi pohraničím a vnitrozemím ve výši volební účasti a podílech hlasů pro některé strany, zejména pak v případě vyšší podpory KSČM v příhraničních oblastech, tudíž zde stejně jako z hlediska regionálních rozdílů lze i ve voličském chování zaznamenat poměrně heterogenní vzorce. V případě již zmiňované KSČM tvoří území okresu předěl mezi pohraničními oblastmi s vyšší podporou KSČM a regiony (Liberecko, Jablonecko, Semilsko), kde podpora KSČM dosahuje výrazně nižších hodnot.

Obecně představuje česko-německé pohraničí území, které lze charakterizovat periferní polohou ve vztahu k centru. Vůči českému vnitrozemí je hlavním specifikem výrazná sociokulturní diskontinuita, která zde vznikla v důsledku vysídlení německého obyvatelstva po druhé světové válce. Rozsáhlé přesuny obyvatelstva s dosídlením pohraničních oblastí vedly ke změnám sociálních struktur, které se negativně promítly do struktur a hustoty osídlení pohraničních oblastí a vedly k vytvoření méně příznivé sociální

a vzdělanostní struktury (Houžvička 1996, s. 6). Právě sociokulturní diskontinuita obyvatelstva pohraničí ve srovnání s vnitrozemím přetrvala až do současnosti, a to i přestože obyvatelstvo vykazuje v těchto územích specifika v řadě ukazatelů. Tyto rozdíly ve vztahu ke zbytku státu nejsou podstatné a sociální systém česko-německého pohraničí se v současnosti jeví jako stabilní a normálně strukturovaný celek (Zich, et al. 1996, s.73-74).

2.2.1 Administrativní členění Libereckého kraje

Liberecký kraj je tvořen okresy Liberec, Jablonec nad Nisou, Česká Lípa a Semily. Na území Libereckého kraje se nachází 10 správních obvodů obcí s rozšířenou působností: Česká Lípa, Frýdlant, Jablonec nad Nisou, Jilemnice, Liberec, Nový Bor, Semily, Tanvald, Turnov a Železný Brod. V rámci nich potom 21 územních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem: Česká Lípa, Doksy, Mimoň, Frýdlant, Nové město pod Smrkem, Jablonec nad Nisou, Jilemnice, Rokytnice nad Jizerou, Český Dub, Hodkovice nad Mohelkou, Hrádek nad Nisou, Chrastava, Jablonec nad Nisou, Liberec, Cvikov, Nový Bor, Lomnice nad Popelkou, Semily, Tanvald, Turnov a Železný Brod (Maškarinec 2014, s. 29). Celkově se na území Libereckého kraje nachází 215 obcí. V rámci České republiky tvoří Liberecký kraj přibližně 4 % území celé České republiky, což z něj dělá s rozlohou 3 163 km² nejmenší kraj v republice (s výjimkou Hlavního města Prahy) (volby.cz, 2019). Co se týče počtu obyvatel, Liberecký kraj má 442 356 obyvatel (ke 31. 12. 2018), což z něj dělá druhý nejméně lidnatý kraj po Karlovarském kraji (ČSÚ,2019).

Obrázek 1: Administrativní členění Libereckého kraje
(Zdroj: ČSÚ, 2014)

2.3 Časové vymezení zkoumaného pole

V rámci metodologického výzkumu jsou v práci zahrnuty volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (PS PČR) v letech 2010, 2013 a 2017; volby do Senátu v obvodech spadajících do území Libereckého kraje v letech 2010 (Obvod 34 – Liberec), 2012 (Obvod 35 a 38 – Jablonec nad Nisou a Mladá Boleslav), 2014 (Obvod 36 – Česká Lípa), 2016 (Obvod 34 – Liberec) a 2018 (Obvod 35 a 38 – Jablonec nad Nisou a Mladá Boleslav); prezidentské volby s nově zavedenou přímou volbou prezidenta, které se konaly v letech 2013 a 2018; volby do zastupitelstva Libereckého kraje v letech 2012 a 2016; volby do zastupitelstev obcí z let 2010, 2014 a 2018 a volby do Evropského parlamentu z roku 2014.

2.4 Politické strany zahrnuty do výzkumu

Velmi důležitou otázkou v případě výzkumu je výběr politických stran, které budou zahrnuty do výzkumu. V první řadě je potřeba vytřídit strany tak, aby práce příliš neredukovala výzkumné pole, tudíž není možné zahrnout do výzkumu politické subjekty, které dokázaly získat v konkrétních volbách zastoupení v daném zastupitelském tělese, což by v Libereckém kraji de facto vyřadilo z analýzy parlamentních voleb všechny subjekty, jejichž podpora je nižší než cca 10 %, což je přibližná výše přirozeného prahu

ve volbách do PS PČR na území tohoto kraje. Na druhé straně nedosahovaly opačného extrému. Zahrnutí všech subjektů, již se daných voleb účastnily, by rozšířilo počet analyzovaných stran a hnutí do té míry, že by z rozsahových důvodů nebylo možné vést analýzu do dostatečné hloubky. Z těchto důvodů byly do analýzy zahrnuty pouze subjekty, které dokázaly v konkrétních volbách na území Libereckého kraje získat alespoň 3 % hlasů.

Z hlediska volebních výsledků a formální kontinuity představují bezproblémové případy tři dlouhodobě nejsilnější české politické strany: Občanská demokratická strana (ODS), Česká strana sociálně demokratická (ČSSD) a Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM). Dalším subjektem splňujícím výše zmíněné podmínky je TOP 09, která bude taky zahrnuta do výzkumu. V roce 2009 byla podepsána dohoda o vzájemné podpoře s hnutím Starostové a nezávislí (STAN), dohoda byla následně v roce 2013 prodloužena následující smlouvou. Tato spolupráce trvala ve volbách do PS PČR 2010 a 2013, v krajských volbách 2012 a 2016, volbách do Senátu 2014 a 2016 a ve volbách do Evropského Parlamentu 2014. Výsledky této spolupráce lze považovat za zisk TOP 09. Pátým a posledním zkoumaným subjektem bude hnutí ANO založené až v roce 2011.

V rámci výzkumu a analýz nebude tedy možné analyzovat hnutí ANO za celé zkoumané období, kdy se neúčastnilo voleb do PS PČR v roce 2010, voleb do zastupitelstva kraje 2012, voleb do obecních zastupitelstev 2010 a voleb do Senátu 2010. I přes tuto skutečnost se jedná v posledních letech o nejúspěšnější subjekt na území nejen Libereckého kraje, ale i celé České republiky, tudíž hnutí ANO musí být do analýzy za období 2010-2018 zařazeno.

2.5 Použité metody

V rámci výzkumu a analýzy otázek z teoretické části si v první řadě shromáždíme data za jednotlivé roky zkoumaných voleb v období 2010-2018. Jejich výsledky budeme prezentovat formou základních informací o průběhu voleb na úrovni celé republiky a současně na úrovni Libereckého kraje. Z takto nashromážděných dat budeme následně analyzovat rozložení volební podpory vybraných politických stran. V případě voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR zahájíme analýzu po shromáždění a prezentaci výsledků pomocí Pearsonova korelačního koeficientu, který slouží ke zjištění stability územních vzorců volební podpory jednotlivých stran v čase. Veškeré analýzy budou probíhat na úrovni obcí v rámci Libereckého kraje za účelem co nejpresnějších výsledků.

Následně bude využit i k určení míry stabilní podpory v prezidentských volbách. Obecně platí, že čím vyšších hodnot nabývá korelační koeficient při shodných volebních ziscích, tím je stabilnější a uzavřenější voličská základna subjektu. Naopak platí, že čím jsou menší hodnoty koeficientu při vyšších volebních ziscích, o tím otevřenější elektorát se jedná (Eibl, et al. 2009, s. 99). Pearsonův korelační koeficient může nabývat hodnot od $-1;1$ (Hendl 2006, s. 243), kde hodnota -1 znamená perfektní negativní závislost mezi dvěma proměnnými a hodnota 1 znamená perfektní závislost mezi dvěma proměnnými. Hodnota nula naopak značí, že rozložení hodnot jedné proměnné nezávisí na rozložení druhé proměnné. V rámci klasifikace hodnot Pearsonova korelačního koeficientu využíváme návrhu odborníka na metodologii sociálních věd Australana Davida de Vause, který navrhuje vlastní klasifikaci pro interpretaci síly vztahu. Dále tedy v textu používáme právě tuto klasifikaci (viz Tab. 1).

Tabulka 1: Interpretace hodnot korelačního koeficientu

Hodnota korelace	Interpretace síly korelace
0,01-0,09	Triviální, žádná
0,10-0,29	Nízká až střední
0,30-0,49	Střední až podstatná
0,50-0,69	Podstatná až velmi silná
0,70-0,89	Velmi silná
0,90-0,99	Téměř perfektní

(Zdroj: de Vaus 2002, s. 272)

Z důvodu nezachycení korelační analýzy přítomnosti lokálních enkláv stability volební podpory si pomůžeme dalším nástrojem. Konkrétně se jedná o vymezení území volební podpory (ÚVP) na základě kterého budeme určovat území stabilní volební podpory (ÚSVP). Prvně tohoto konceptu užili Petr Jehlička a Luděk Sýkora (1991, s. 84-88). Koncept území volební podpory je spojen s vymezením oblastí s mírou koncentrace volební podpory politické strany. Oblasti představující 50 % koncentraci volební podpory strany počítané z absolutního počtu hlasů získaných stranou ve volbách se nazývají ÚVP (Jehlička a Sýkora 1991, s. 84). Pro zachycení stabilit této podpory v čase se přistupuje k vymezení ÚSVP, který je průnikem ÚVP jednotlivých voleb. Za pomoci této analýzy dojde u jednotlivých stran k identifikaci rozložení volebních bašt přetrvávajících v čase v celém sledovaném období, na základě kterých budou vytvářeny mapy za pomoci systémů společnosti Esri, konkrétně ArcMap a ArcGIS Online.

3 Volby v Libereckém kraji v období 2010-2018

V kapitole Volby v Libereckém kraji v období 2010-2018 se budu věnovat veškerým volbám na území Libereckého kraje mezi lety 2010 a 2018 zmiňovaným v kapitole výše, tj. volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, volby do Senátu Parlamentu ČR, volby prezidenta České republiky, volby do krajského zastupitelstva, volby do zastupitelstev obcí a volby do Evropského parlamentu. V kapitole budou zobrazovány v grafech či tabulkách výsledky z jednotlivých ročníků voleb doplněné krátkými komentáři obsahujícími holá fakta. Porovnání konkrétních územněsprávních celků a jejich analýza budou zobrazovány v kapitole následující.

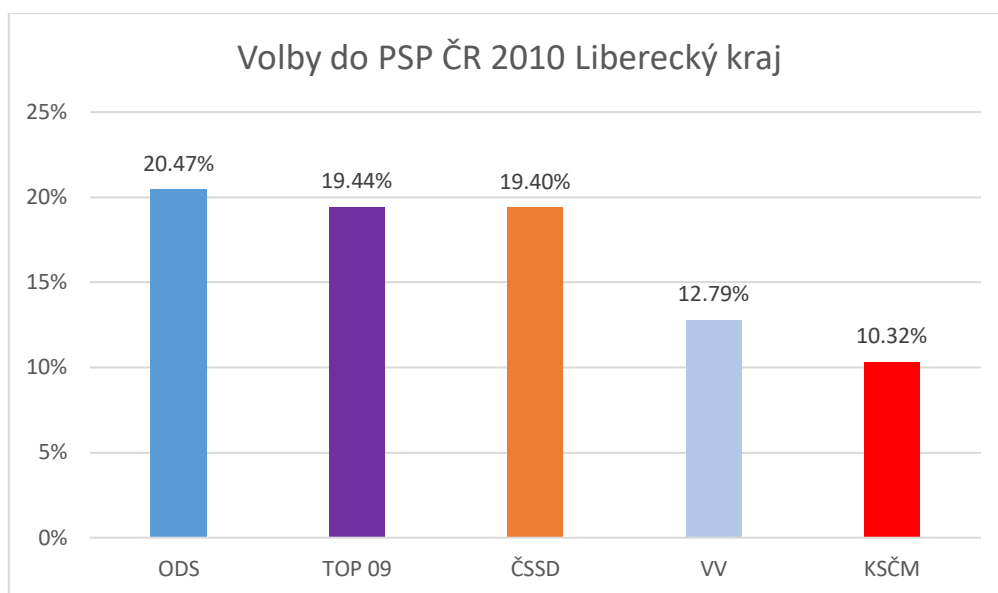
3.1 Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

Na území Libereckého kraje proběhly ve zkoumaném období volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR třikrát, v roce 2010, 2013 a 2017. V podkapitolách budou graficky či tabulkově zobrazovány výsledky z jednotlivých let na území Libereckého kraje na okresní úrovni.

3.1.1 Volby do PSP ČR (28. 05. – 29. 05. 2010)

V roce 2010 se 28. a 29. května uskutečnily volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Volbám předcházely zrušené předčasné volby do PSP ČR 2009, které byly plánované na pátek 9. a sobotu 10. října 2009. Tyto zrušené předčasné volby měly za úkol zkrátit páté volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Zkrácení volebního období mělo být umožněno přijetím jednorázového ústavního zákona č. 195/2009 Sb. o zkrácení pátého volebního období Poslanecké sněmovny. Zákon byl však zrušen Ústavním soudem 10. září 2009 a termín voleb do PS PČR byl nakonec přesunut z roku 2009 na rok 2010.

Celorepublikově se vítězem voleb stala ČSSD s republikovým lídrem Jiřím Paroubkem se ziskem 22 % hlasů, když zvítězila v devíti krajích České republiky a získala 56 mandátů. Druhé místo obsadila ODS s 20 %, která zvítězila ve čtyřech krajích a získala 53 mandátů. Třetí místo obsadila TOP 09, která získala 17 % hlasů a zvítězila v Praze, celkem obdržela 41 mandátů. Čtvrté místo obsadila KSČM s 11 % a 26 mandáty a na pátém místě se umístily VV s necelými 11 % a získanými 24 mandáty. Další strany nepřekročily 5 % kvorum, díky čemuž se do sněmovny nedostaly. Volební účast byla 62,6 % (volby.cz, 2019).

Obrázek 2: Výsledky vítězných stran ve volbách do PSP ČR v Libereckém kraji v roce 2010
(Zdroj: volby.cz, zpracování autor)

V rámci Libereckého kraje se vítězem voleb stala ODS se ziskem 20,47 % a 2 mandáty. Na druhém místě se umístila TOP 09 se ziskem 19,44 % a 2 mandáty. Třetí místo obsadila ČSSD se ziskem 19,40 % hlasů a také dvěma mandáty. Na čtvrtém místě skončily VV s 12,79 % s jedním mandátem. Na pátém místě potom skončila KSČM s 10,32 % a také s jedním získaným mandátem. Žádná další strana nezískala jak celorepublikově, tak v Libereckém kraji, více než 5 % hlasů. Volební účast na území Libereckého kraje byla 61,41 % (volby.cz, 2019).

Tabulka 2: Úspěšnost vítězných stran v okresech Libereckého kraje 2010

	Česká Lípa	Jablonec nad Nisou	Liberec	Semily
ODS	17,57 %	23,52 %	19,67 %	21,95 %
TOP 09	14,28 %	21,47 %	20,69 %	20,43 %
ČSSD	22,10 %	17,34 %	20,15 %	17,13 %
VV	13,27 %	12,47 %	12,58 %	13,03 %
KSČM	14,02 %	9,07 %	9,65 %	8,92 %

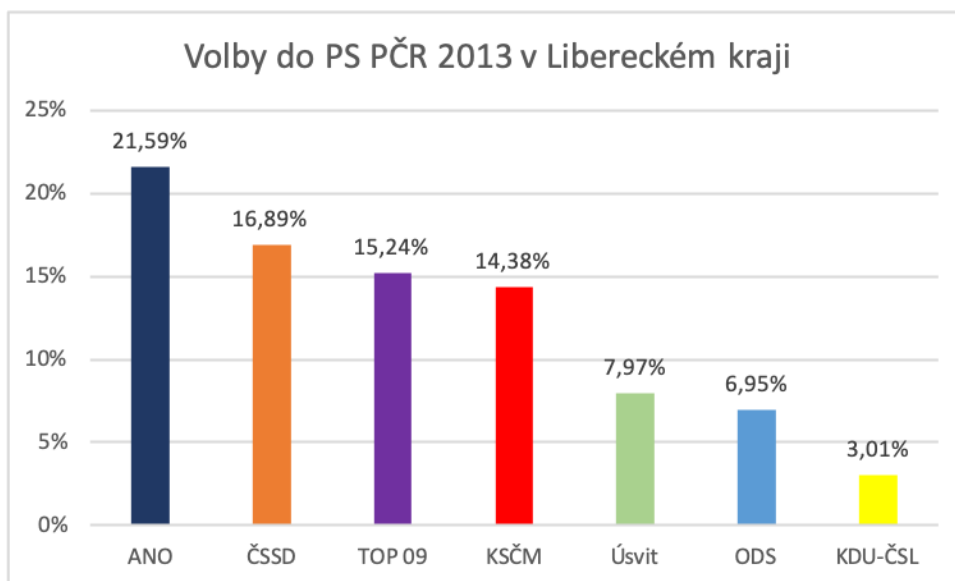
(Zdroj: volby.cz, zpracování autor)

3.1.2 Volby do PSP ČR (25. 10. – 26. 10. 2013)

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 2013 proběhly 25. a 26. října. Původně se měly volby konat o několik měsíců později, avšak důvodem pro předčasné volby bylo rozpuštění dolní komory Parlamentu ČR. Vyhlášení předčasných

voleb předcházel pád Nečasovy vlády a neschválení Rusnokova kabinetu (Parlamentní Listy, 2013). Dne 20. srpna 2013 přijali poslanci ústavní usnesení o žádosti prezidenta republiky o rozpuštění Poslanecké sněmovny a následně 28. srpna 2013 prezident Miloš Zeman rozpustil sněmovnu.

V rámci republikových výsledků se celkovým vítězem stala ČSSD s lídrem Bohuslavem Sobotkou se ziskem 20,45 % hlasů a 50 mandátů. Na druhém místě skončilo ANO, které získalo 18,65 % hlasů a 47 mandátů. Třetí místo obsadila KSČM s 14,91 % hlasů a se ziskem 33 mandátů, další místa pak obsadily bývalé vládní strany, TOP 09 s 11,99 % a 26 mandáty a ODS se 7,72 % a 16 mandáty. Požadované pětiprocentní kvorum pro vstup do sněmovny splnily ještě dvě strany, a to Úsvit s 6,88 % hlasů a 14 mandáty a KDU-ČSL s 6,78 % a rovněž se ziskem 14 mandátů. Další strany nepřekročily 5 % kvorum, díky čemuž se do sněmovny nedostaly. Na státní příspěvek se ziskem alespoň 1,5 % hlasů dosáhly Strana zelených (3,19 %), České pirátská strana (2,66 %), Strana svobodných občanů (2,46 %) a SPOZ (1,51 %). Volební účast byla 59,48 % (volby.cz, 2019).

Obrázek 3: Výsledky vítězných stran ve volbách do PSP ČR v Libereckém kraji v roce 2013
(Zdroj: volby.cz, zpracování autor)

Tabulka 3: Úspěšnost vítězných stran v okresech Libereckého kraje 2013

	Česká Lípa	Jablonec nad Nisou	Liberec	Semily
ANO	21,09 %	22,90 %	22,29 %	19,29 %
ČSSD	19,34 %	15,56 %	16,63 %	16,14 %

TOP 09	10,11 %	15,40 %	16,41 %	18,41 %
KSČM	19,61 %	12,44 %	13,98 %	11,53 %
Úsvit	8,45 %	8,18 %	7,05 %	9,07 %
ODS	5,67 %	8,83 %	6,35 %	7,54 %
KDU-ČSL	2,11 %	2,70 %	2,67 %	5,06 %

(Zdroj: volby.cz, zpracování autor)

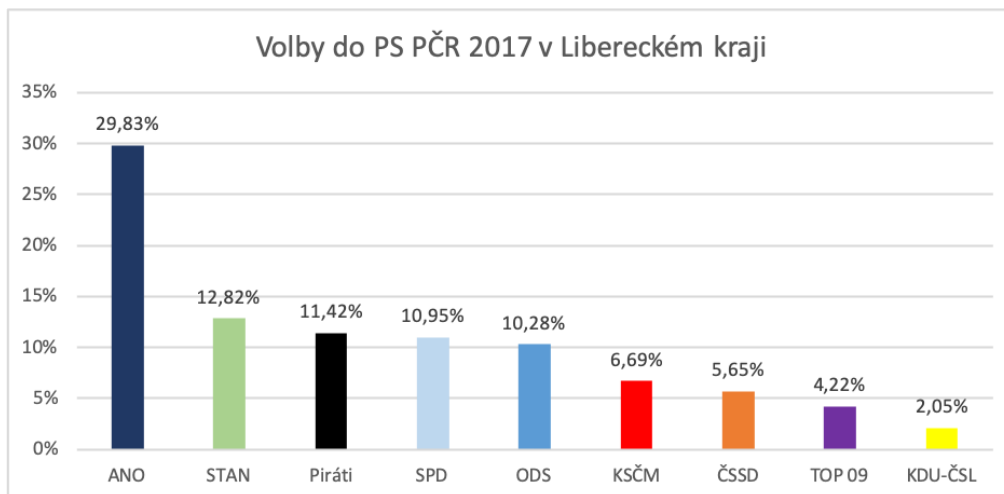
Navzdory republikovým výsledkům se celkovým vítězem v Libereckém kraji a ve všech jeho čtyřech okresech stalo hnutí ANO s krajským lídrem Martinem Komárkem se ziskem 21,59 % hlasů a 2 mandáty. Hnutí ANO zvítězilo v dalších třech krajích, a to v Ústeckém kraji, Středočeském kraji a Královéhradeckém kraji. Na druhém místě skončila ČSSD se ziskem 16,89 % a dvěma mandáty. Třetí místo obsadila TOP 09 s 15,24 % a dvěma mandáty. Na čtvrtém místě se umístila KSČM se ziskem 14,38 % a jedním mandátem. Na dalších místech potom skončil Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury se 7,97 % a jedním mandátem, a ODS se 6,95 %. Proti republikovým výsledkům se v rámci Libereckého kraje nedostala přes hranici 5 % KDU-ČSL, která získala pouhých 3,01 %, tudíž z kandidátky pro Liberecký kraj žádný mandát nezískala. Volební účast v Libereckém kraji byla 57,92 % (volby.cz, 2019).

3.1.3 Volby do PSP ČR (20. 10. – 21. 10. 2017)

V roce 2017 se volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR uskutečnily 20. a 21. října. Celkem ve volbách kandidovalo 31 stran a hnutí, což je o 7 více, než při minulých předčasných volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2013. Počet kandidátů, kandidujících uskupení i počet těch, kteří se dostali do Poslanecké sněmovny, byl nejvyšší v historii České republiky.

V rámci celorepublikových výsledků se vítězem stalo hnutí ANO s republikovým lídrem Andrejem Babišem, které získalo nejvíce hlasů ve všech 77 okresech České republiky. Celkem zvítězilo se ziskem 29,64 % hlasů a 78 mandátů. Druhé místo obsadila ODS s 11,32 % a 25 mandáty. Na třetím místě skončila Česká pirátská strana s 10,79 % hlasů a se ziskem 22 mandátů. Čtvrté místo obsadila SPD s 10,64 % hlasů a taktéž s 22 mandáty. Následovala KSČM (7,76 %) a ČSSD (7,27 %), které získaly shodně po patnácti mandátech. Sedmé místo obsadila KDU-ČSL s 5,80 % hlasů a 10 mandátů. Posledními dvěma stranami se ziskem více než 5 % hlasů byla TOP 09 (5,31 %) se sedmi mandáty a STAN (5,18 %) se ziskem šesti mandátů. Do sněmovny se celkem dostalo 9

uskupení, což je nejvyšší počet v historii České republiky. Volební účast byla 60,84 % (volby.cz, 2019).

Obrázek 4: Výsledky vítězných stran ve volbách do PSP ČR v Libereckém kraji v roce 2017 (zdroj: volby.cz, zpracování autor)

Tabulka 4: Úspěšnost vítězných stran v okresech Libereckého kraje 2017

	Česká Lípa	Jablonec nad Nisou	Liberec	Semily
ANO	32,22 %	28,76 %	31,07 %	25,78 %
STAN	11,88 %	9,57 %	14,10 %	14,79 %
Piráti	9,68 %	14,15 %	10,89 %	11,46 %
SPD	12,36 %	11,20 %	10,60 %	9,83 %
ODS	8,36 %	12,43 %	9,48 %	11,68 %
KSČM	8,82 %	6,06 %	6,02 %	6,39 %
ČSSD	6,12 %	5,35 %	5,61 %	5,54 %
TOP 09	3,13 %	4,70 %	4,48 %	4,39 %
KDU-ČSL	1,40 %	1,60 %	1,66 %	4,07 %

(Zdroj: volby.cz, zpracování autor)

V Libereckém kraji se celkovým vítězem voleb stalo hnutí ANO s krajským lídrem Jiřím Bláhou se ziskem 29,83 % hlasů a čtyřmi mandáty. Druhé místo obsadili Starostové a nezávislí s 12,82 % hlasů a jedním mandátem. Na třetím místě skončila Česká pirátská strana s 11,42 % hlasů a také se ziskem jednoho mandátu. Následovala SPD (10,95 %) a ODS (10,28 %), které shodně získaly po jednom mandátu. Šesté místo obsadila KSČM s 6,69 % hlasů, na zisk mandátu to však nestačilo. Stejně tak tomu bylo i u ČSSD, která

získala 5,65 % hlasů, avšak bez zisku mandátu. Navzdory celorepublikovým výsledkům nezískala v rámci Libereckého kraje TOP 09 zmiňovaných 5 % (4,22 %) hlasů, stejně tak tomu bylo i u KDU-ČSL, která se do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR dostala, avšak v rámci Libereckého kraje získala pouhých 2,05 %. Volební účast v Libereckém kraji byla 60,05 % (volby.cz, 2019).

3.2 Volby do Senátu Parlamentu ČR

Do Senátu Parlamentu České republiky se volí každé 2 roky třetina senátorů ve třetině volebních obvodů, za každý obvod je zvolen jeden kandidát. V případě, že žádný kandidát nezíská nadpoloviční podíl hlasů v prvním kole, rozhoduje kolo druhé mezi prvními dvěma nejúspěšnějšími kandidáty. Volební obvody jsou určeny zákonem. Pod Liberecký kraj spadají čtyři volební obvody, konkrétně se jedná o volební obvody: 34 (Liberec), 35 (Jablonec nad Nisou), 36 (Česká Lípa) a 38 (Mladá Boleslav). Pod volební obvody 36 a 38 spadají i některé obce ze Středočeského kraje, které převládají zejména u volebního obvodu 38 (Mladá Boleslav), který spadá jak pod Liberecký kraj, tak i pod Středočeský kraj. Podle zákona č. 247/1995 Sb. se jedná o celý okres Mladá Boleslav, západní část okresu Semily, ohraničené na východě obcemi Mírová pod Kozákovem, Karlovice, Hrubá Skála a Ktová. Jmenovitě spadají pod volební obvod 38 tyto obce z Libereckého kraje: Hrubá Skála, Kacanovy, Karlovice, Klokočí, Ktová, Loučky, Mírová pod Kozákovem, Modřišice, Ohrazenice, Olešnice, Přepere, Rakousy, Troskovice, Turnov, Všeň a Vyskeř.

Na území Libereckého kraje proběhly ve zkoumaném období mezi roky 2010-2018 volby do Senátu pětkrát. V roce 2010 a 2016 pro volební obvod 34, tedy pro Liberec. V roce 2012 a 2018 pro volební obvody 35 (Jablonec nad Nisou) a 38 (Mladá Boleslav). V roce 2014 pro volební obvod 36 (Česká Lípa).

3.2.1 Volby do Senátu Parlamentu ČR (říjen 2010)

Volby do Senátu Parlamentu České republiky v roce 2010 probíhaly v měsíci říjnu. První kolo voleb bylo vyhlášeno prezidentem republiky na pátek 15. října a sobotu 16. října a probíhalo současně s volbami do obecních zastupitelstev. V rámci Libereckého kraje se volilo do senátního obvodu č. 34, tedy do Liberce, kde kandidovalo devět kandidátů. V prvním kole zvítězil se ziskem 36,97 % hlasů Přemysl Sobotka kandidující za ODS, v té době obhajující svou pozici senátora za volební obvod Liberec. Na druhém místě se v prvním kole umístil se ziskem 26,28 % hlasů Stanislav Eichler kandidující za

ČSSD, v té době, tedy v letech 2008 až 2012, hejtman Libereckého kraje. Volební účast v prvním kole voleb byla ve volebním obvodu Liberec 42,86 %. Současně se v České republice volilo do dalších 26 volebních obvodů, kde celková volební účast byla 44,59 % (volby.cz, 2019).

Druhé kolo voleb proběhlo v pátek 22. října a v sobotu 23. října. V kole druhém zvítězil stejně jako v prvním Přemysl Sobotka se ziskem 54,06 % hlasů, čímž obhájil svůj mandát senátora. Ve druhém kole voleb byla ve volebním obvodu Liberec volební účast 28,58 %. Tato hodnota převyšovala průměrnou volební účast v rámci všech volebních obvodů volených v roce 2010, která byla 24,64 % (volby.cz, 2019).

3.2.2 Volby do Senátu Parlamentu ČR (říjen 2012)

V roce 2012 probíhaly v rámci Libereckého kraje volby do dvou volebních obvodů, do volebního obvodu č. 35 – Jablonec nad Nisou a do volebního obvodu číslo 38 – Mladá Boleslav. První kolo voleb bylo vyhlášeno prezidentem republiky na pátek 12. října a na sobotu 13. října. Druhé kolo voleb potom proběhlo v pátek 19. října a v sobotu 20. října.

Ve volebním obvodu číslo 35 – Jablonec nad Nisou kandidovalo v roce 2012 v prvním kole celkem deset kandidátů. V prvním kole zvítězil Jaroslav Zeman kandidující za ODS se ziskem 21,41 % hlasů. Druhé místo obsadil Stanislav Eichler z ČSSD se ziskem 15,54 % hlasů. Naopak do druhého kola se ziskem 11,73 % nepostoupila Soňa Paukrťová, která obsadila čtvrté místo a svůj mandát v senátních volbách 2012 neobhájila. Volební účast v prvním kole byla v rámci volebního obvodu Jablonec nad Nisou 37,07 %, celorepublikově potom 34,90 %. Ve druhém kole zvítězil Jaroslav Zeman se ziskem 63,62 % hlasů, přičemž volební účast ve druhém kole voleb byla ve volebním obvodu Jablonec nad Nisou 19,90 %, v rámci všech volebních okresů potom 18,60 % (volby.cz, 2019).

Ve volebním obvodu číslo 38 – Mladá Boleslav kandidovalo v senátních volbách v roce 2012 celkem deset kandidátů. V prvním kole zvítězil dosavadní senátor za obvod č. 38 Jaromír Jermář kandidující za ČSSD se ziskem 32,23 % hlasů. Na druhém místě skončil Adolf Beznoska kandidující za ODS se ziskem 25,43 % hlasů. Volební účast v prvním kole byla 39,97 % v rámci obvodu č. 38 – Mladá Boleslav. Ve druhém kole byla volební účast 26,57 % a zvítězil v něm Jaromír Jermář se ziskem 60,11 % hlasů, čímž obhájil svůj mandát senátora za volební obvod č. 38 – Mladá Boleslav (volby.cz, 2019).

3.2.3 Volby do Senátu Parlamentu ČR (říjen 2014)

V roce 2014 proběhly volby do Senátu Parlamentu České republiky v rámci Libereckého kraje do volebního obvodu číslo 36 – Česká Lípa. První kolo voleb vyhlásil prezident republiky na pátek 10. října a na sobotu 11. října. Druhé kolo potom probíhalo v pátek 17. října a v sobotu 18. října.

V rámci volebního obvodu č. 36 – Česká Lípa kandidovalo celkem 9 kandidátů. V prvním kole zvítězil Jiří Vosecký kandidující za SLK se ziskem 20,14 % hlasů. Na druhém místě skončil Karel Kapoun kandidující za ČSSD se ziskem 18,61 % hlasů. Volební účast prvního kola voleb za obvod Česká Lípa byl 30,92 %, celkově potom 38,62 % za první kolo senátních voleb v roce 2014. Ve druhém kole potvrdil své vítězství z prvního kola Jiří Vosecký se ziskem 59,32 % hlasů, díky čemuž Karel Kapoun svůj mandát senátora za volební obvod č. 36 neobhájil. Volební účast ve druhém kole voleb byla v obvodu Česká Lípa 12,19 %, celkově potom 16,69 % (volby.cz, 2019).

3.2.4 Volby do Senátu Parlamentu ČR (říjen 2016)

Volby do Senátu Parlamentu České republiky z roku 2016 probíhaly v rámci Libereckého kraje ve volebním obvodu č. 34 – Liberec. První kolo voleb proběhlo v pátek 7. října a v sobotu 8. října. Druhé kolo potom v pátek 14. října a v sobotu 15. října.

V prvním kole kandidovalo celkem 9 kandidátů. Volební účast v rámci obvodu byla v prvním kole 37,48 %, celorepublikově potom 33,54 %. Vítězem se stal Michael Canov kandidující za STAN+SLK se ziskem 45,30 % hlasů, na druhém místě skončil Marek Vávra kandidující za ANO se ziskem 15,38 % hlasů. Ve druhém kole byla volební účast jako obvykle výrazně nižší než v kole prvním, v rámci obvodu byla 18,04 %, celorepublikově potom 15,38 % (volby.cz, 2019). Ve druhém kole zvítězil se ziskem 80,18 % hlasů Michael Canov, díky čemuž vystřídal na pozici senátora za volební obvod č. 34 Přemysla Sobotku, který působil v senátu dvacet let a ve volbách v roce 2016 se již o tento post neucházel.

3.2.5 Volby do Senátu Parlamentu ČR (říjen 2018)

V roce 2018 proběhly na území Libereckého kraje volby do Senátu Parlamentu České republiky ve dvou volebních obvodech, v obvodu č. 35 – Jablonec nad Nisou a v obvodu číslo 38 – Mladá Boleslav. První kolo voleb bylo vyhlášeno na pátek 5. října a sobotu 6. října. Druhé kolo potom proběhlo v pátek 12. října a v sobotu 13. října.

V rámci obvodu číslo 35 – Jablonec nad Nisou kandidovalo celkem 7 kandidátů. Vítězem prvního kola se stal Jaroslav Zeman z ODS se ziskem 34,41 % hlasů. Na druhém místě skončila nestranička za hnutí Senátor 21 Michaela Tejmlová se ziskem 22,21 % hlasů. Volební účast prvního kola byla 44,38 % v rámci obvodu Jablonec nad Nisou, celorepublikově byla volební účast 42,42 %. Ve druhém kole se volební účast opět výrazně snížila, kdy v rámci obvodu byla účast 19,53 %, celorepublikově potom 16,49 % (volby.cz, 2019). Vítězem druhého kola se stal Jaroslav Zeman se ziskem 56,42 %, díky čemuž obhájil svůj mandát senátora.

Ve volebním obvodu č. 38 – Mladá Boleslav, kandidovalo celkem 7 kandidátů. Volební účast v prvním kole voleb byla 45,66 %. Vítězem prvního kola voleb se stal Raduan Nwelati kandidující za ODS se ziskem 33,86 % hlasů. Druhé místo obsadil se ziskem 17,90 % hlasů Jiří Müller kandidující za ANO. Dosavadní senátor za obvod č. 38 Jaromír Jermář se ve volbách v roce 2018 o post senátora po dvou šestiletých obdobích v Senátu neucházel. V druhém kole zvítězil Raduan Nwelati se ziskem 61,96 % hlasů a vystřídal na pozici senátora za volební obvod č. 38 – Mladá Boleslav Jaromíra Jermáře.

3.3 Volba prezidenta České republiky

Volba prezidenta České republiky proběhla ve zkoumaném období dvakrát. První volba se konala v roce 2013 a jednalo se o první přímou volbu prezidenta, do té doby byl prezident volen nepřímo Parlamentem ČR. Druhá přímá volba prezidenta České republiky potom proběhla v roce 2018 (volby.cz, 2019).

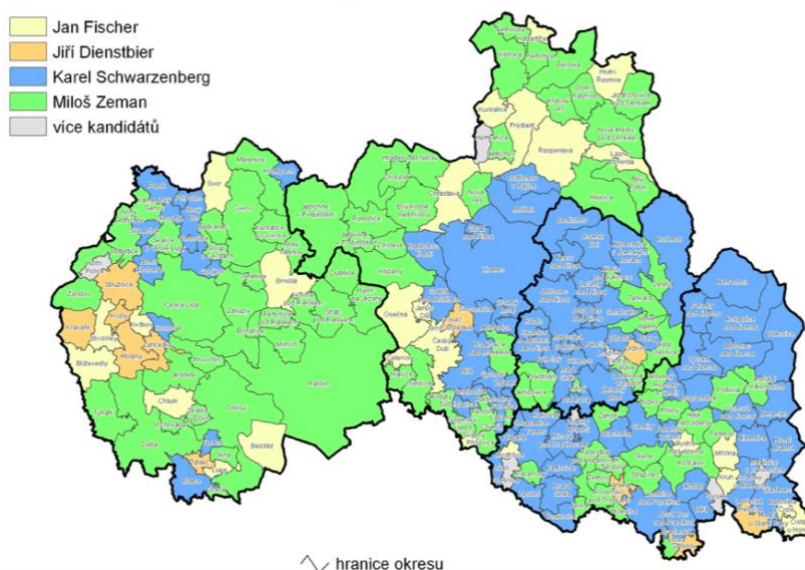
3.3.1 Volba prezidenta České republiky v roce 2013

Volba prezidenta v roce 2013 byla předsedou Senátu Milanem Štěchem vyhlášena na pátek 11. ledna a sobotu 12. ledna. Druhé kolo potom následovalo o dva týdny později, tedy 25. a 26. ledna. Kandidátní listinu podalo dvacet uchazečů, z nichž kandidát Jan Toman svou kandidaturu stáhl a 23. listopadu 2012 Ministerstvo vnitra oznámilo, že dalším jedenácti uchazečům zamítlo registraci pro nesplnění podmínek. Nejvyšší správní soud však 13. prosince 2012 vyhověl stížnosti Jany Bobošíkové, kdy zrušil rozhodnutí Ministerstva vnitra a nařídil mu, aby ji také zaregistrovalo. O pozici prezidenta České republiky se tedy ve volbách v roce 2013 ucházelo celkem 9 kandidátů: Zuzana Roithová, Jan Fischer, Jana Bobošíková, Taťána Fischerová, Přemysl Sobotka, Miloš Zeman, Vladimír Franz, Jiří Dienstbier a Karel Schwarzenberg (Volba Prezidenta ČR, 2019).

V prvním kole volby zvítězil Miloš Zeman se ziskem 24,21 % hlasů. Na druhém místě skončil Karel Schwarzenberg s 23,40 % hlasů. Na třetím, tedy již nepostupovém místě do druhého kola, se umístil Jan Fischer s 16,35 % hlasů, těsně za ním potom skončil Jiří Dienstbier s 16,12 %. V rámci Libereckého kraje se vítězem prvního kola stal Karel Schwarzenberg se ziskem 24,11 % hlasů, druhé místo pak obsadil Miloš Zeman s 20,60 % hlasů. Celorepubliková volební účast v prvním kole byla 61,31 %, v Libereckém kraji potom 59,10 % (volby.cz, 2019).

1. kolo volby prezidenta České republiky v roce 2013

- kandidáti, kteří získali v obci nejvíce hlasů

Obrázek 5: Výsledky 1. kola prezidentských voleb v Libereckém kraji v roce 2013 (zdroj: Krajská správa ČSÚ v Liberci, 2013)

Tabulka 5: Výsledky 2.kola prezidentských voleb v okresech Libereckého kraje 2013

	Česká Lípa	Jablonec n. N.	Liberec	Semily
Miloš Zeman	60,79 %	46,57 %	48,51 %	46,10 %
Karel Schwarzenberg	39,20 %	53,32 %	51,48 %	53,89 %

(Zdroj: volby.cz, zpracování autor)

Ve druhém kole voleb zvítězil Miloš Zeman se ziskem 54,80 % hlasů, díky čemuž se 8. března 2013, den po skončení druhého volebního období Václava Klause, stal třetím prezidentem České republiky. Ve druhém kole zvítězil Miloš Zeman i v Libereckém kraji, a to se ziskem 50,23 % hlasů, k čemuž mu pomohlo zejména jednoznačné vítězství v okrese Česká Lípa, kde získal 60,79 % hlasů. Ve všech ostatních okresech Libereckého kraje zvítězil Karel Schwarzenberg. Celkový počet hlasů pro jednotlivé kandidáty v Libereckém kraji byl 99 923 hlasů pro Miloše Zemana a 99 007 hlasů pro Karla

Schwarzenberga. Volební účast byla v Libereckém kraji v druhém kole 56,48 %, celorepublikově potom 59,11 % (volby.cz, 2019).

3.3.2 Volba prezidenta České republiky v roce 2018

V roce 2018 se uskutečnila druhá přímá volba prezidenta České republiky. Předseda Senátu vyhlásil termín voleb na 12. a 13. ledna, druhé kolo se konalo 26. a 27. ledna. Podle zákona jsou kandidáti do volby nominováni podáním kandidátní listiny u Ministerstva vnitra. Podmínky pro účast v prezidentské volbě splnilo devět kandidátů: Jiří Drahoš, Michal Horáček, Miloš Zeman, Pavel Fischer, Marek Hilšer, Mirek Topolánek, Petr Hannig, Jiří Hynek a Vratislav Kulháněk.

V prvním kole volby zvítězil Miloš Zeman se ziskem 38,56 % hlasů. Druhý skončil Jiří Drahoš se ziskem 26,60 % hlasů. Třetí, tedy nepostupové místo do druhého kola, obsadil Pavel Fischer s 10,23 % hlasů. Následovali Michal Horáček (9,19 %) a Marek Hilšer (8,83 %). V Libereckém kraji se výsledky na prvních dvou místech shodovaly s celorepublikovými výsledky, vyhrál Miloš Zeman s 36,36 % hlasů a druhý skončil Jiří Drahoš s 26,55 % hlasů. Volební účast v prvním kole volby byla v Libereckém kraji 60,74 %, zatímco republikově se jednalo o hodnotu 61,92 % (volby.cz, 2019).

Tabulka 6: Výsledky 2.kola prezidentských voleb v okresech Libereckého kraje 2018

	Česká Lípa	Jablonec n. N.	Liberec	Semily
Miloš Zeman	58,66 %	46,48 %	49,05 %	43,31 %
Jiří Drahoš	41,33 %	53,51 %	50,94 %	56,68 %

(Zdroj: volby.cz, zpracování autor)

Ve druhém kole volby zvítězil Miloš Zeman se ziskem 51,36 % hlasů a obhájil tak svou pozici prezidenta. Na území Libereckého kraje však v druhém kole zvítězil Jiří Drahoš, který zde získal 50,59 % hlasů (volby.cz, 2019). Zvítězil ve třech ze čtyř okresů Libereckého kraje, pouze v rámci okresu Česká Lípa, stejně jako ve volbách z roku 2013, zvítězil Miloš Zeman. Volební účast ve druhém kole volby byla překvapivě vyšší než v kole prvním jak v rámci Libereckého kraje (64,98 %), tak i v rámci celé republiky (66,60 %).

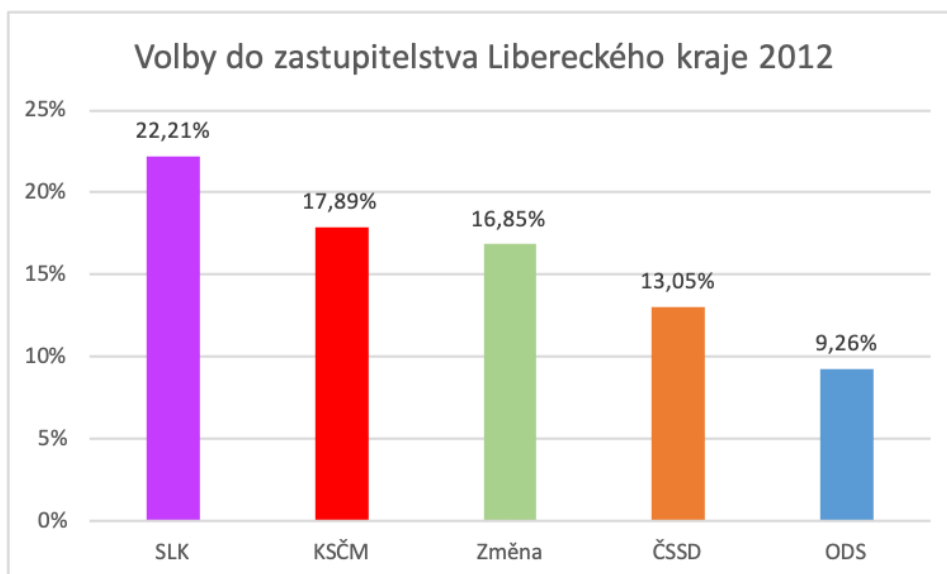
3.4 Volby do zastupitelstva kraje

Volby do zastupitelstev krajů proběhly v České republice ve zkoumaném období celkem dvakrát. První volby se konaly v roce 2012, druhé potom o čtyři roky později, tedy v roce 2016. Krajští zastupitelé jsou voleni ve 13 krajích mimo hlavní město Prahu, kde má zastupitelstvo hlavního města Prahy obdobné pravomoci jako zastupitelstvo kraje.

3.4.1 Volby do zastupitelstva kraje v roce 2012

V roce 2012 proběhly volby do zastupitelstev krajů společně s volbami do Senátu Parlamentu ČR, tedy 12. a 13. října. Ve volebních obvodech Libereckého kraje, tedy 35 – Jablonec nad Nisou a 38 – Mladá Boleslav, se volilo jak do Senátu Parlamentu ČR, tak i do zastupitelstva kraje. Před vyhlášením voleb v roce 2012 došlo ke změně zákonné úpravy v zákoně č. 130/2000 Sb. o volbách do zastupitelstev krajů poslaneckou novelou tak, že pro posun na první místo kandidátky při vyhodnocování výsledů hlasování postačí 5 % preferenčních hlasů, oproti původním 10 %. Taktéž tato novela zavedla možnost volit s voličským průkazem.

V celkem devíti krajích zvítězila ČSSD, ve dvou krajích zvítězila KSČM – Ústeckém a Karlovarském a v Plzeňském kraji zvítězila ODS. V rámci Libereckého kraje zvítězili Starostové pro Liberecký kraj se ziskem 22,21 % hlasů a 13 mandáty. Na druhém místě skončila KSČM se 17,89 % hlasů a ziskem 10 mandátů stejně jako třetí v pořadí, hnutí Změna, které získalo 16,85 % hlasů. Na čtvrtém místě se umístila ČSSD s 13,05 % hlasů a sedmi mandáty. Poslední úspěšnou stranou byla ODS se ziskem 9,26 % hlasů a 5 mandáty. Volební účast byla v rámci Libereckého kraje 38,55 %, celorepublikově 36,89 % (volby.cz, 2019).

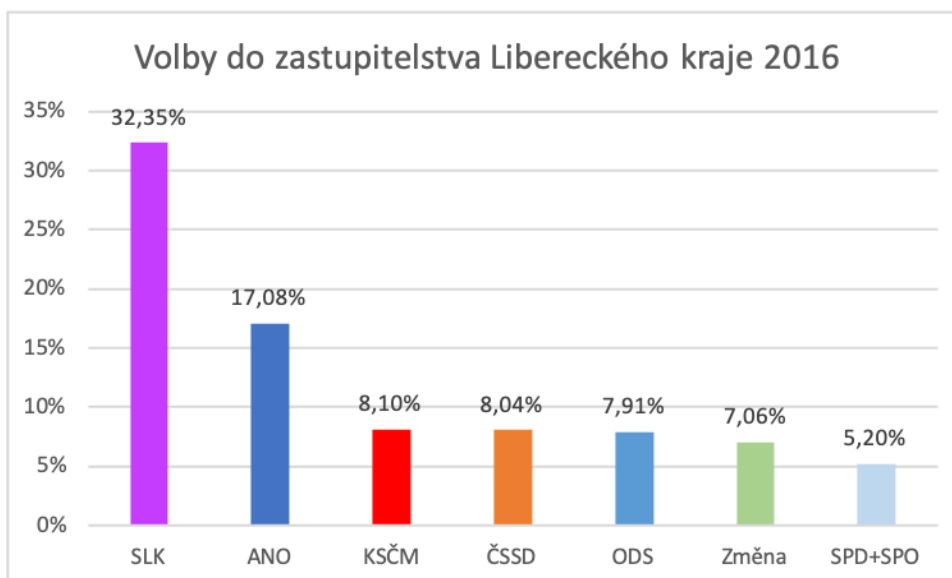

Obrázek 6: Volby do zastupitelstva Libereckého kraje 2012
(Zdroj: volby.cz, zpracování autor)

3.4.2 Volby do zastupitelstva kraje v roce 2016

Volby do zastupitelstev krajů proběhly v roce 2016 shodně s volbami do Senátu Parlamentu ČR, tedy 7. a 8. října. Na území Libereckého kraje se tedy v rámci volebního obvodu 34 – Liberec volilo jak do zastupitelstva kraje, tak i do Senátu Parlamentu ČR.

V rámci republiky zvítězilo hnutí ANO celkem v deseti krajích, ve dvou krajích zvítězila ČSSD – Jihočeský kraj a Kraj Vysočina, ve Zlínském kraji se z vítězství radovala KDU-ČSL. Výsledky voleb do zastupitelstva Libereckého kraje se opět lišily ve srovnání s celorepublikovými výsledky. Se ziskem 32,35 % hlasů a 18 mandátů zvítězili Starostové pro Liberecký kraj v čele s hejtnem Libereckého kraje Martinem Půtou. Na druhém místě se ziskem 17,08 % hlasů a devíti mandáty skončilo hnutí ANO. Následovala KSČM s 8,1 % hlasů, ČSSD s 8,04 % hlasů, ODS s 7,91 % hlasů a hnutí Změna s 7,06 % hlasů, které získaly shodně po čtyřech mandátech pro každou ze stran. Poslední úspěšnou stranou byla SPD + SPO, která získala 5,2 % hlasů a dva mandáty. Volební účast v Libereckém kraji byla 35,91 %, celorepublikově potom 34,57 % (volby.cz, 2019).

Obrázek 7: Volby do zastupitelstva Libereckého kraje 2016
(Zdroj: volby.cz, zpracování autor)

3.5 Volby do zastupitelstev obcí

Do zastupitelstev obcí se ve zkoumaném období volilo celkem třikrát. První volby proběhly v roce 2010, další následovaly v roce 2014 a 2018. Volby probíhají na základě volebního zákona č. 491/2001 Sb. v aktuálním znění. Stávající obecní zastupitelstvo před volbami rozhoduje o počtu volebních obvodů a o počtu členů příštího zastupitelstva s přihlédnutím k počtu obyvatel a velikosti územního obvodu. V okamžiku zvolení nového zastupitelstva volí jeho členové ze svého středu starostu místostarostu a případně radu obce. V členěných statutárních městech se současně konaly volby do zastupitelstev samosprávných městských obvodů a městských částí. V rámci statutárního města Liberec se jedná pouze o jediný městský obvod, kterým jsou Vratislavice nad Nisou. V následujících podkapitolách budou zobrazeny výsledky voleb a volební účasti v pěti nejlidnatějších obcích v rámci Libereckého kraje a zároveň v pěti nejméně lidnatých obcích kraje. V důsledku velké rozmanitosti volebních stran a množství obcí v Libereckém kraji bude zohledňována a prezentována převážně volební účast v jednotlivých obcích, která bude v rámci výzkumu práce porovnávána.

3.5.1 Komunální volby v roce 2010

Volby do zastupitelstev obcí v roce 2010 proběhly současně s prvním kolem senátních voleb, tedy 15. a 16. října. V rámci statutárního města Liberec se do zastupitelstva volilo 39 členů. Vítězem se stalo hnutí Změna pro Liberec v čele s Janem Korytářem, které získalo 21,17 % hlasů a 9 mandátů. Na druhém místě se ziskem 17,73 % hlasů a 8 mandátů skončila ODS v čele s primátorem statutárního města Liberec od

roku 1999 do roku 2010 Jiřím Kittnerem. Třetí skončila ČSSD se ziskem 16,83 % hlasů a 7 mandáty. Primátorem statutárního města Liberec se v prosinci roku 2010 stal Jan Korytář. V rámci městského obvodu Liberec – Vratislavice nad Nisou zvítězili Starostové pro Liberecký kraj se ziskem 30,55 % hlasů a starostou se stal Lukáš Pohanka. Volební účast v Libereckém kraji byla 46,94 %, celorepublikově potom 47,32 % (volby.cz, 2019).

Tabulka 7: Výsledky voleb do zastupitelstev obcí v nejlidnatějších obcích Libereckého kraje v roce 2010

Obec Počet obyvatel	Vítězná strana	Volební účast
Liberec 103 979	Změna pro Liberec (21,17 %)	43,58 %
Jablonec nad Nisou 45 771	ODS (26,15 %)	39,16 %
Česká Lípa 37 405	ČSSD (25,29 %)	32,61 %
Turnov 14 312	Nezávislý blok – SNK (22,35 %)	45,25 %
Nový Bor 11 699	ČSSD (16,04 %)	43,73 %

(Zdroj: volby.cz, zpracování autor)

Tabulka 8: Výsledky voleb do zastupitelstev obcí v nejméně lidnatých obcích Libereckého kraje v roce 2010

Obec Počet obyvatel	Vítězná strana	Volební účast
Holenice 92	Sdruž. nez. kandidátů (91,04 %)	70,83 %
Rakousy 92	SNK v Rakousích (100 %)	71,67 %
Janovice v Podještědí 94	SNK „Naše Janovice“ (100 %)	66,20 %
Luka 95	POH. PRO VŠECHNY OBČ. L. A T. (83,07 %)	62,65 %
Troskovice 97	SNK – hasiči a nez. kandidáti (61,27 %)	84,31 %

(Zdroj: volby.cz, zpracování autor)

3.5.2 Komunální volby v roce 2014

V roce 2014 se konaly druhé volby do zastupitelstev obcí ve zkoumaném období. Volby se uskutečnily ve dnech 10. a 11. října současně se senátními volbami. Jednalo se o první volby, ve kterých mohli volit i občané Evropské unie, již mají na území obce přechodný pobyt. Původně mohli do zastupitelstva obcí volit pouze občané zemí EU s trvalým pobytem na území obce.

Volby ve statutárním městě Liberec vyhrálo opět hnutí Změna pro Liberec v čele s Janem Korytářem se ziskem 25,45 % hlasů a ziskem 12 mandátů. Na druhém místě skončilo ANO se ziskem 18,05 % hlasů a 9 mandátů. V čele hnutí ANO stál Tibor Batthyány, který byl v listopadu 2014 zvolen primátorem statutárního města Liberec. Na třetím místě skončili Starostové pro Liberecký kraj se ziskem 16,58 % hlasů a 8 mandátů. V rámci městského obvodu Liberec – Vratislavice nad Nisou zvítězili Starostové pro Liberecký kraj se ziskem 48,08 % v čele s Lukášem Pohankou, který obhájil pozici starosty Vratislavic nad Nisou. Volební účast v Libereckém kraji byla 42,58 %, v rámci celé České republiky byla volební účast 44,46 % (volby.cz, 2019).

Tabulka 9: Výsledky voleb do zastupitelstev obcí v nejlidnatějších obcích Libereckého kraje v roce 2014

Obec Počet obyvatel	Vítězná strana	Volební účast
Liberec 103 979	Změna pro Liberec (25,45 %)	35,68 %
Jablonec nad Nisou 45 771	ODS (20,41 %)	34,41 %
Česká Lípa 37 405	ČSSD (15,13 %)	28,80 %
Turnov 14 312	Nezávislý blok – SNK (27,03 %)	41,80 %
Nový Bor 11 699	SLK (35,26 %)	35,71 %

(Zdroj: volby.cz, zpracování autor)

Tabulka 10: Výsledky voleb do zastupitelstev obcí v nejméně lidnatých obcích Libereckého kraje v roce 2014

Obec Počet obyvatel	Vítězná strana	Volební účast
Holenice 92	SNK Holenice (100 %)	64,79 %
Rakousy 92	SNK v Rakousích (100 %)	77,46 %
Janovice v Podještědí 94	SNK Za lepší Janovice (100 %)	60,24 %
Luka 95	Za obec krásnější (100 %)	51,16 %
Troskovice 97	SNK – hasiči a nezávislí (77,98 %)	88,89 %

(Zdroj: volby.cz, zpracování autor)

3.5.3 Komunální volby v roce 2018

Volby do zastupitelstev obcí se v roce 2018 konaly ve dnech 5. a 6. října současně s prvním kolem voleb do třetiny Senátu. Ve statutárním městě Liberec se volilo 39 členů do zastupitelstva. Ve volbách zvítězili Starostové pro Liberecký kraj se ziskem 32,10 % hlasů a 16 mandátů v čele s Jaroslavem Zámečnickem, který se stal v listopadu 2018 primátorem statutárního města Liberec. Na druhém místě skončilo hnutí ANO se ziskem 21,36 % hlasů a 11 mandátů. Třetí místo obsadila Změna pro Liberec v čele s Janem Korytářem se ziskem 13,26 % a 6 mandátů. V rámci městského obvodu Liberec – Vratislavice nad Nisou zvítězili Starostové pro Liberecký kraj se ziskem 70,19 % hlasů v čele s Lukášem Pohankou, který obhájil pozici starosty Městského obvodu Liberec – Vratislavice nad Nisou, ve které figuruje již od roku 2008. Volební účast na území Libereckého kraje byla 45,44 %, celorepublikově potom 47,34 % (volby.cz, 2019).

Tabulka 11: Výsledky voleb do zastupitelstev obcí v nejlidnatějších obcích Libereckého kraje v roce 2018

Obec Počet obyvatel	Vítězná strana	Volební účast
Liberec 103 979	SLK (32,10 %)	40,90 %
Jablonec nad Nisou 45 771	ODS (22,33 %)	38,45 %
Česká Lípa 37 405	ANO (23,99 %)	32,80 %
Turnov 14 312	Nezávislý blok (29,62 %)	47,09 %
Nový Bor 11 699	SLK (39,70 %)	37,48 %

(Zdroj: volby.cz, zpracování autor)

Tabulka 12: Výsledky voleb do zastupitelstev obcí v nejméně lidnatých obcích Libereckého kraje v roce 2018

Obec Počet obyvatel	Vítězná strana	Volební účast
Holenice 92	SNK Holenice (100 %)	64,29 %
Rakousy 92	SNK v Rakousích (100 %)	63,16 %
Janovice v Podještědí 94	Za lepší Janovice (100 %)	55,56 %
Luka 95	Za obec krásnější (100 %)	43,84 %
Troskovice 97	SNK – hasiči a nezávislí (100 %)	68,89 %

(Zdroj: volby.cz, zpracování autor)

3.6 Volby do Evropského parlamentu

Volby do Evropského parlamentu proběhly ve zkoumaném období pouze jednou, a to v roce 2014. Jedná se pouze o jeden celorepublikový volební obvod, tudíž každá kandidující strana či hnutí podávala po celé České republice jedinou volební kandidátku.

3.6.1 Volby do Evropského parlamentu v roce 2014

V roce 2014 proběhly ve dnech 23. a 24. května volby do Evropského parlamentu. V rámci České republiky se v roce 2014 volilo celkem 21 poslanců z celkového počtu 751. Oproti předcházejícímu stavu přišla Česká republika o jednoho europoslance, a to na základě Lisabonské smlouvy, podle které byl snížen počet poslanců ze 766 poslanců na 751 evropských poslanců.

Celorepublikově vyhrálo hnutí ANO s 16,13 % hlasů a čtyřmi získanými mandáty. Na druhém místě skončila koalice TOP 09 a STAN s 15,95 % hlasů s taktéž čtyřmi mandáty. Se stejným počtem mandátů skončila i třetí ČSSD s 14,17 % hlasů. Další dvě strany v pořadí, tedy KSČM (10,98 %) a KDU-ČSL (9,95 %) získaly po třech mandátech. Dva mandáty získala ODS se 7,67 % hlasů a jeden mandát získali Svobodní s 5,24 %. Volební účast v rámci republiky byla rekordně nízká – 18,2 % (volby.cz, 2019).

V rámci Libereckého kraje byly výsledky obdobné, zvítězilo hnutí ANO se ziskem 19,73 % hlasů. Druhé místo obsadila koalice TOP 09 a STAN se ziskem 17,12 % hlasů. Na třetím místě skončila ČSSD s 11,94 %. Následovala KSČM s 9,70 % a ODS s 7,81 %. Přes pomyslnou pětiprocentní hranici se v rámci výsledků za Liberecký kraj dostala i Česká pirátská strana (5,88 %) a Svobodní (5,54 %). Volební účast v Libereckém kraji byla 17,24 % (volby.cz, 2019).

4 Prostorové shlukování voličské podpory

4.1 Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

V rámci analýzy voleb do Poslanecké sněmovny PČR je první krokem zhodnocení vítězných stran za jednotlivé volební roky (viz kapitola 3.1). V rámci voleb se budeme věnovat výpočtu Pearsonova korelačního koeficientu, na který navážeme výpočtem a analýzou území stabilní volební podpory na úrovni obcí v Libereckém kraji za období 2010-2018. Do analýzy výsledků voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR mezi roky 2010 a 2018 byly zvoleny tři tradiční strany, které napříč roky dosahují pravidelně stabilních výsledků, jedná se o strany ČSSD, ODS a KSČM. Dále potom středopravicovou stranu založenou v roce 2009, TOP 09. Jako poslední hnutí, u kterého budeme analyzovat území stabilní volební podpory, je ANO. To však v rámci voleb do Poslanecké sněmovny ve zkoumaném období účastnilo pouze voleb v roce 2013 a 2017, avšak právě i přes tuto skutečnost krátké existence hnutí musí být zařazeno do prostorové analýzy z důvodu velké volební podpory jak na úrovni celé republiky, tak i v Libereckém kraji.

4.1.1 ODS

Občanská demokratická strana představovala v původních letech dlouhodobě nejúspěšnější subjekt ve volbách v Libereckém kraji. Pravidelně se výsledky ODS v rámci Libereckého kraje lišily od celorepublikových výsledků voleb. Přestože v roce 2010 ODS v celorepublikových volbách skončila na druhém místě, v Libereckém kraji zvítězila před ČSSD. V dalších letech voleb však její výsledky nedosahovaly takových hodnot jako v minulých letech. V předčasných volbách v roce 2013 dosáhla ODS historického propadu a umístila se až na pátém místě a se 7,72 % hlasů se dostala do sněmovny. Tento výsledek znamenal ztrátu 37 mandátů a ODS přišla o postavení nejsilnější pravicové strany. Volbám v roce 2013 předcházela politická krize, kterou odstartoval nejprve policejní zásah na Úřadu vlády a následná demise premiéra Petra Nečase (ODS). Přestože vyšetřování premiéra nepřineslo konkrétní výsledky, byla ODS vystavěna tvrdým útokům i neopodstatněným odsudkům ze strany médií a názorových oponentů. O čtyři roky později si ODS polepšila a v parlamentních volbách skončila druhá se ziskem 11,32 % hlasů a 25 mandáty.

K podpoře výše zmíněných analýz poslouží i tabulka 14, ve které se věnuji stabilitě prostorových vzorců volební podpory ODS ve všech sledovaných volbách do

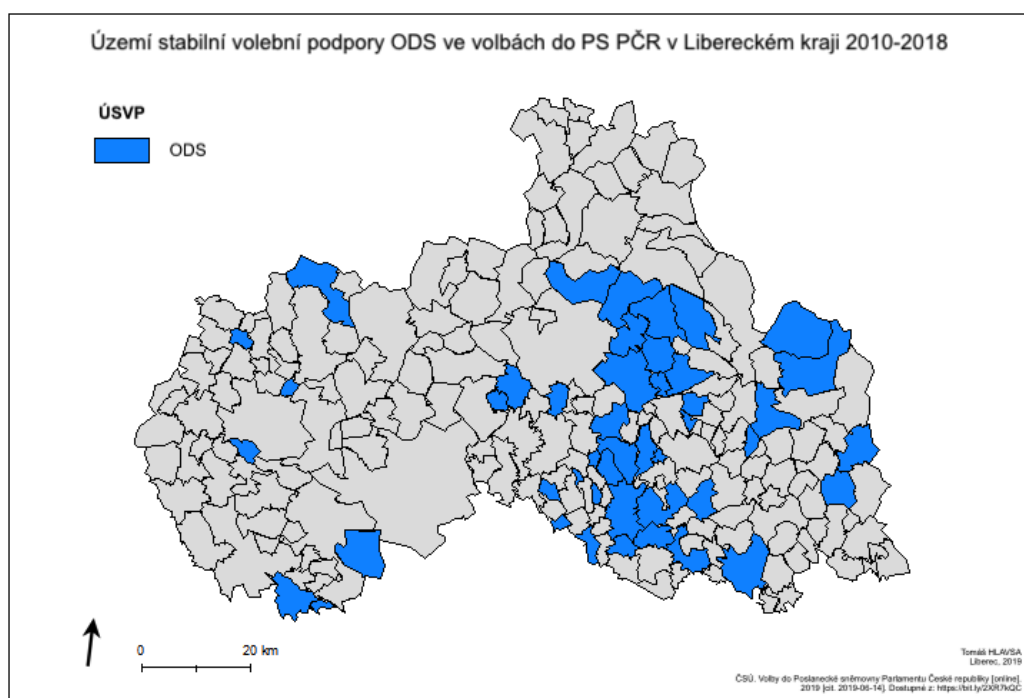
Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, které nám pomohou zodpovědět otázku stability prostorových vzorců volební podpory ODS v čase.

Tabulka 13: Stabilita voličské podpory ODS ve volbách do PS PČR 2010-2018 v Libereckém kraji

ODS	2010	2013	2018
2010	1	0,59	0,63
2013		1	0,62
2018			1

(Zdroj: volby.cz, zpracování a výpočty autor)

Z tabulky je na první pohled patrné, že hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu se pohybují v intervalu 0,59-0,63, což značí sílu vzájemného vztahu mezi volebními výsledky strany v pásmu podstatné až velmi silné korelace. Nejvyšší stabilitu voličské základny ODS vykazuje hodnota korelačního koeficientu mezi volebními výsledky do PS PČR v letech 2010 a 2018, kdy se korelační koeficient rovná 0,63. Naopak nejnižší stabilitu vykazuje mezi volebními výsledky do PS PČR v letech 2010 a 2013, kdy se korelační koeficient rovná 0,59. Navzdory historickému propadu ODS ve volbách v roce 2013 si zachovala relativně stabilní volební podporu v obcích Libereckého kraje. Pearsonův korelační koeficient nám napovídá o relativní stabilitě volební podpory ODS na území Libereckého kraje ve sledovaném období, neodhalí však lokální enklávy volební podpory strany, tedy místa, v nichž strana v regionu dosahuje stabilně nejlepších výsledků, k čemuž si pomůžeme nástrojem na vymezení území stabilní volební podpory (ÚSVP).

Obrázek 8: ÚSVP ODS ve volbách do PS PČR 2010-2018

V rámci stabilní volební podpory ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny v obcích Libereckého kraje za období 2010-2018 můžeme pozorovat na Obr. 8 prostorové rozložení obcí, kde ODS v rámci všech voleb do Poslanecké sněmovny po celé sledované období dosahovala stabilně nejlepších výsledků. Oblasti volebních bašt ODS se soustřeďují zejména v nejhustěji zalidněném okrese Jablonec nad Nisou kolem okresního města Jablonec nad Nisou. Přesahují však i do okresu Semily, kde přestože jsou volební bašty převážně roztroušeny po okrese, v oblasti ORP Turnov se začíná tvořit souvislý pás značící stabilní volební podporu ODS. Ze stabilně nejúspěšnějších oblastí ODS v kraji je naopak téměř vyloučen okres Liberec a stejně tak i okres Česká Lípa. Jestliže se na rozložení volebních bašt ODS v kraji podíváme skrze SO ORP, které lépe odpovídají přirozené spádovosti území, můžeme jako jádro stabilní volební podpory ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny označit SO ORP Jablonec nad Nisou, kolem níž se táhne na sever i na jih nejsouvislejší pás obcí stabilní volební podpory ODS. Tento pás potom pokračuje i v SO ORP Turnov, částečně také zasahuje do SO ORP Liberec, SO ORP Tanvald a SO ORP Železný Brod. Celkově tento shluk tvoří 21 obcí. Dále už se jedná spíše o osamocené lokální enklávy volební podpory v SO ORP Česká Lípa, SO ORP Semily a SO ORP Jilemnice.

4.1.2 ČSSD

Jako druhou podrobíme analýze stabilní volební podpory Českou stranu sociálně demokratickou. Největší českou levicovou politickou stranu, která se vyznačuje významnými rozdíly ve volebních výsledcích mezi prvořadými a druhořadými volbami, které však v této analýze nejsou brány v potaz. Napříč historií voleb se v rámci Libereckého kraje pravidelně umísťovala na vedoucích místech společně s ODS. V roce 2010 zvítězila ve volbách do Poslanecké sněmovny parlamentu ČR, avšak v rámci Libereckého kraje skončila až na třetím místě za ODS a TOP 09. V předčasných volbách v roce 2013 se do pozice premiérského kandidáta dostal Bohuslav Sobotka. Mezi cíle ČSSD patřilo mimo jiné snížení DPH, progresivní zdanění osob s vysokými příjmy či opětovné otevření otázky církevních restitucí. I přes vnitrostranický rozpor mezi stoupenci ČSSD v rámci republiky zvítězila, v Libereckém kraji však zvítězilo hnutí ANO a ČSSD se umístila na druhém místě se ztrátou necelých deseti tisíc hlasů za vítězným hnutím. O čtyři roky později se však umístila až na šestém místě se ziskem 7,27 % hlasů, v rámci Libereckého kraje byla podpora ČSSD v roce 2017 ještě nižší a získala zde 5,65 % hlasů.

Dosavadní studie zabývající se stabilitou voličské podpory ČSSD na obecní úrovni kraje prokázaly relativní stabilitu „sociálnědemokratického“ elektorát ve volbách do PS PČR. Nicméně analýzy také zaznamenaly celkově nižší hodnoty této stability než v případě ODS (Maškarinec 2011, s. 30-32).

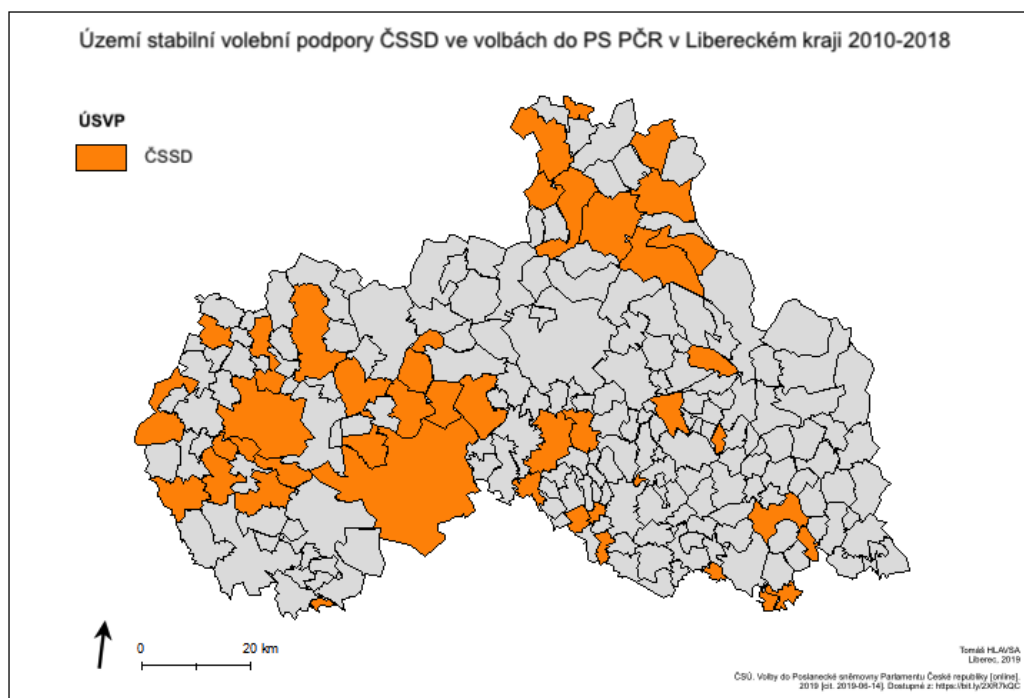
Tabulka 14: Stabilita voličské podpory ČSSD ve volbách do PS PČR 2010-2018 v Libereckém kraji

ČSSD	2010	2013	2018
2010	1	0,66	0,33
2013		1	0,46
2018			1

(Zdroj: volby.cz, zpracování a výpočty autor)

Již na první pohled můžeme v Tab. 14 pozorovat, že asociace mezi kombinacemi výsledků jednotlivých voleb se u ČSSD pohybují v intervalu nižší síly vztahu než u ODS, výjimkou jsou volby v letech 2010 a 2013. Hodnoty síly vztahu se pohybují v řádu střední, podstatné až velmi silné korelace. Hodnoty korelačního koeficientu jsou v intervalu 0,33-0,66. U ČSSD tedy lze zaznamenat ve sledovaném období situace velmi nízké stability voličské podpory v obcích Libereckého kraje. Nejvyšší hodnoty dosahuje asociace mezi volbami do PS PČR z let 2010 a 2013 ($r=0,66$). Takto silný vztah však

představuje pro ČSSD spíše výjimku. Naopak nejnižší hodnoty korelačního koeficientu nabyl vztah mezi volebními výsledky do PS PČR v letech 2010 a 2018 ($r=0,33$), a to v důsledku historického poklesu volební podpory ČSSD ve volbách v roce 2018. V rámci hledání obcí se stabilním významným podílem hlasů voličů ČSSD napříč zkoumanými volbami využijeme analýzu pro nalezení území stabilní volební podpory.

Obrázek 9: ÚSVP ČSSD ve volbách do PS PČR 2010-2018

Na Obr. 9 můžeme pozorovat zastoupení obcí v Libereckém kraji, kde má ČSSD napříč volbami do Poslanecké sněmovny v období 2010-2018 stabilní volební podporu. Jak již bylo zmíněno, tak v případě zařazení druhořadých voleb do výpočtu stabilní volební podpory by pravděpodobně mapa obsahovala menší množství obcí rozmístěných nepravidelně po kraji, avšak v tomto případě jsou brány v úvahu pouze výsledky voleb do Poslanecké sněmovny, tudíž je stabilní volební podpora ČSSD poměrně zdatelná. Volební bašty spadající do ÚSVP jsou tvořeny převážně v SO ORP Česká Lípa, SO ORP Nový Bor a SO ORP Frýdlant a nejčastěji se tvoří v okolí větších měst – Česká Lípa, Nový Bor a Frýdlant. V dalších oblastech: SO ORP Liberec, SO ORP Turnov, SO ORP Semily a SO ORP Tanvald jsou obce se stabilní volební podporou roztroušeny a jedná se spíše o osamocené lokální enklávy volební podpory ČSSD. V případě SO ORP Frýdlant se jedná o kompaktní pásmo o osmi obcích, v rámci SO ORP Nový Bor a SO ORP Česká

Lípa čítá stabilní volební podporu shluk obcí se vzájemně společnými hranicemi o 18 obcích.

4.1.3 KSČM

Dalším analyzovaným subjektem z hlediska stabilní volební podpory je tradiční strana českého stranického systému a pravidelně úspěšný subjekt v Libereckém kraji – Komunistickou stranu Čech a Moravy. Přestože v rámci regionu jsou její zisky mírně podprůměrné oproti jejím celostátním výsledkům, tak strana představuje plnohodnotného protivníka dvou výše analyzovaných subjektů.

Dosud známá zjištění o stabilitě územních vzorců volební podpory KSČM ve volbách do PS PČR v letech 2002-2010 v obcích regionu vypovídají o relativní stabilitě voličské podpory. Hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu se v těchto případech pohybovaly v intervalu podstatné a velmi silné korelace (Maškarinec 2011, s. 30). Tabulka 15 nám přibližuje, jakým způsobem si stojí KSČM v souvislosti se stabilitou její voličské základny ve volbách do PS PČR mezi léty 2010-2018.

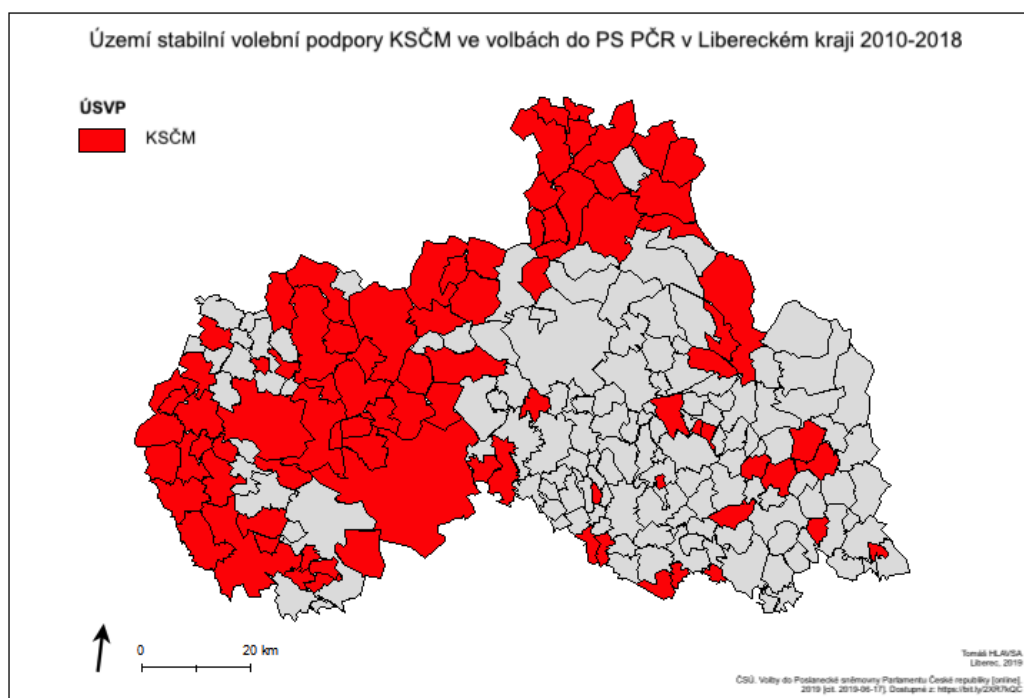
Tabulka 15: Stabilita voličské podpory KSČM ve volbách do PS PČR 2010-2018 v Libereckém kraji

KSČM	2010	2013	2018
2010	1	0,87	0,75
2013		1	0,79
2018			1

(Zdroj: volby.cz, zpracování a výpočty autor)

Již z prvního pohledu na Tab. 15 je patrné, že hodnocení stability voličské podpory na základě Pearsonova korelačního koeficientu bude v případě KSČM daleko více jednoznačné než v případě ODS a ČSSD. Ve všech sledovaných volbách stabilita voličské základny strany souvisí na bázi velmi silného vztahu. Pearsonův korelační koeficient se pohybuje v intervalu 0,75-0,87. Největší stability voličské podpory strana zaznamenává ve srovnání výsledků voleb do PS PČR v roce 2010 a 2013, kdy se hodnota korelačního koeficientu rovná 0,87. Nejnižší hodnoty naopak nabývá vztah mezi volebními výsledky z let 2010 a 2018. Tato zjištění nás přímo navádí k identifikaci prostorového rozložení volebních bašt v rámci kraje, zejména potom potvrzení či vyvrácení domněnky o rozdělení Libereckého kraje na dvě oblasti, kde jsou situovány enklávy lokální volební podpory levice a pravice, které můžeme pozorovat v předchozích

kapitolách u ODS a ČSSD. Odpověď nám opět poskytne analýza území stabilní volební podpory KSČM.

Obrázek 10: ÚSVP KSČM ve volbách do PS PČR 2010-2018

Celkem jsme identifikovali 90 volebních bašt KSČM v Libereckém kraji. Ucelenější obraz o jejich prostorovém rozmístění takto vymezených volebních bašt KSČM přináší Obr. 10. Z mapy vyplývá, že převážná část volebních bašt se nachází v oblasti okresu Česká Lípa a okresu Liberec. Pokud se na mapu podíváme z hlediska obcí s rozšířenou působností, jedná se o téměř kompaktní pás obcí, který zahrnuje téměř všechny obce SO ORP Frýdlant, většina z nich jsou také volebními baštami i ČSSD. Dále pokračuje po severní hranici SO ORP Liberec, přes SO ORP Nový Bor, kde jsou volební bašty KSČM převážně ve větších obcích. Toto kompaktní uskupení stabilní volební podpory KSČM je zakončeno v SO ORP Česká Lípa, kde mu náleží téměř všechny obce. U stabilní volební podpory KSČM se podobně jako u ČSSD, setkáváme se situací, kdy ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností, které jsou volebními baštami ODS, nacházíme pouze hrstku osamocených enkláv stabilní lokální volební podpory strany. Toto zjištění jen potvrzuje předpokládané rozdělení Libereckého kraje na sever, severozápad a západ, pro který je typická stabilně nejvyšší volební podpora levicových stran, a rozdělení na východ, jihovýchod a jih, pro který je typická stabilně vyšší

koncentrace lokálních enkláv pravice. Přestože se území Libereckého kraje přes svoji povahu příhraničního regionu v celorepublikovém srovnání jeví jako určitá výjimka v nižší podpoře KSČM, při analýze volebních výsledků na území kraje lze konstatovat, že tendence významné podpory KSČM zde přetrvává.

4.1.4 TOP 09

Čtvrtým analyzovaným subjektem v rámci stabilní volební podpory bude TOP 09. Nově vzniklá středopravicová strana z roku 2009, kdy byl do jejího čela jednomyslně zvolen Karel Schwarzenberg. Za počátek vzniku strany lze pokládat vnitřní roztržku v KDU-ČSL, jejímž předsedou byl Miroslav Kalousek. V roce 2006 však ztratil pozici v čele strany poté, co byl ochoten uzavřít koaliční dohodu s ČSSD s tichou podporou komunistů, načež byl zvolen lídrem tehdy neznámý Jiří Čunek. Přestože se TOP 09 prakticky zformovala na půdě Parlamentu, měla ještě před svým oficiálním vznikem v obou komorách své lidi z řad nezávislých, starostů, zástupců menších stran a bývalých členů KDU-ČSL.

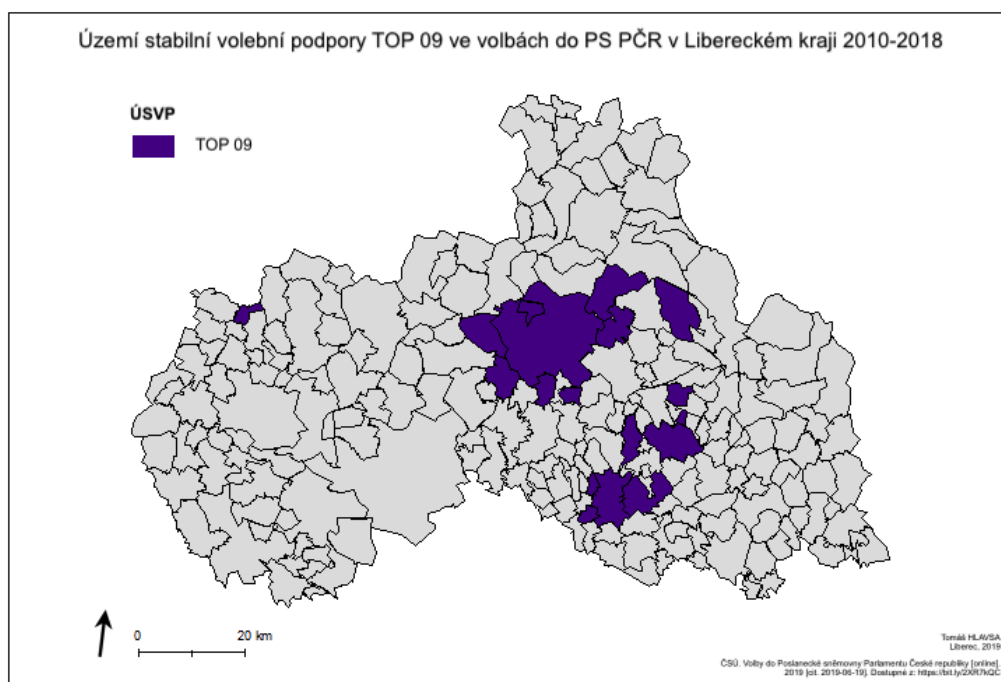
TOP 09 je významná převážně svým proevropským přístupem a odmítavým postojem k populismu. Ve svých vůbec prvních volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 2010 obdržela 16,70 % hlasů a ve sněmovně obsadila 42 křesel. Následně získala strana zastoupení ve vládě Petra Nečase. V Libereckém kraji se v roce 2010 umístila dokonce na druhém místě za vítěznou ODS a v relativním počtu hlasů překonala celorepublikový výsledek. Ve volbách v roce 2013 posbírala 11,99 % hlasů, na vládě se však už nepodílela. Ke konci roku 2016 se TOP 09 a STAN domluvily na ukončení spolupráce, ve volbách v roce 2017 pak obě strany získaly nad pět procent hlasů a jen těsně se dostaly do Sněmovny. Rapidně vysoká úspěšnost v letech 2010 a 2013 a náhlý propad volebních preferencí v roce 2018 nás nutí ke zjištění míry stability voličské podpory v obcích Libereckého kraje.

Tabulka 16: Stabilita voličské podpory TOP 09 ve volbách do PS PČR 2010-2018 v Libereckém kraji

TOP 09	2010	2013	2018
2010	1	0,71	0,47
2013		1	0,58
2018			1

(Zdroj: volby.cz, zpracování a výpočty autor)

Na základě Tab. 16 můžeme konstatovat, že TOP 09 disponuje relativně stabilní volební podporou na obecní úrovni Libereckého kraje. Hodnoty korelačního koeficientu se pohybují v intervalu 0,47-0,71. Hodnoty síly vztahu se pohybují na bázi podstatné až velmi silné korelace. Nejvyšší stabilitu voličské podpory strana zaznamenává ve volbách do PS PČR v letech 2010 a 2013 ($r=0,71$). Naopak nejnižší hodnoty zaznamenává mezi volbami v letech 2013 a 2018 ($r=0,47$), kdy hlavní příčinou bylo ukončení spolupráce s hnutím STAN a samostatná kandidatura obou stran v rámci voleb do PS PČR 2018. Velký propad byl viditelný zejména na výsledcích v Libereckém kraji, kde je hnutí STAN velmi oblíbené z důvodu úspěšnosti regionálního hnutí SLK na úrovni druhořadých voleb. SLK je s hnutím STAN velmi úzce spjato. V rámci výzkumu územního rozložení volební podpory TOP 09 využijeme analýzy území stabilní volební podpory.

Obrázek 11: ÚSVP TOP 09 ve volbách do PS PČR 2010-2018

Celkem bylo v rámci voleb do Poslanecké sněmovny nalezeno 18 volebních bašt TOP 09 napříč obdobím 2010-2018. Stabilní volební podpora TOP 09, jak můžeme vidět na Obr. 11, se shlučuje převážně v okresech Liberec, Jablonec nad Nisou a Semily. V rámci správního obvodu obce s rozšířenou působností se pás stabilní volební podpory tvoří napříč SO ORP Liberec a SO ORP Jablonec nad Nisou. Mezi hlavní územní volební bašty patří obec Liberec, ke kterému se přidávají i okolní obce, které jsou silně zasaženy suburbanizací. Dalším seskupením ÚSVP se nachází v SO ORP Turnov, kde se shlučují

voliči TOP 09 převážně v Turnově, v sousedních Modřicích, Ohrazenicích, Malé Skále a Mírově pod Kozákovem. Území stabilní volební podpory můžeme pozorovat, že zasahuje i do SO ORP Železný Brod, avšak nacházíme zde pouze hrstku osamocených enkláv stabilní lokální volební podpory strany.

4.1.5 ANO

Pátým a posledním sledovaným subjektem v rámci analýzy území stabilní volební podpory je hnutí ANO. Sdružení ANO vzniklo v roce 2011 poté, co Andrej Babiš v médiích promluvil o systémové korupci, která přerostla veřejnou správou, díky čemuž vyvolal pozitivní ohlas u tisíců občanů. Na základě jejich požadavků byla následně sepsána Výzva, která shrnovala základní myšlenky a teze, jež daly také obsah sdružení ANO. S rostoucím počtem příznivců se nabízelo zapojení ANO do politiky. V roce 2012 objížděl tým ANO všechny kraje a hovořil s množstvím sympatizantů. V květnu pak bylo ANO registrováno jako politické hnutí, které se může účastnit demokratických parlamentních voleb. V předčasných volbách 2013 získalo hnutí ANO téměř milion hlasů, což se žádnému novému politickému subjektu v dějinách České republiky nepovedlo, a skončilo celorepublikově na druhém místě za vítěznou ČSSD. Hnutí ANO však slavilo úspěch i v Libereckém kraji, kde suverénně zvítězilo se ziskem 21,59 % hlasů a náskokem téměř deseti tisíc hlasů před druhou ČSSD. O čtyři roky později vyhrálo hnutí ANO s 29,64 % hlasů a náskokem necelých milion hlasů před druhou ODS. V Libereckém kraji byl výsledek obdobný a hnutí ANO zde získalo 29,83 % hlasů a zvítězilo o více než 35 000 hlasů před STAN. Z důvodu účasti hnutí ANO pouze ve dvou volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR budou výsledky poněkud zkreslené, avšak i přesto se budeme zabývat mírou stability voličské podpory v obcích Libereckého kraje.

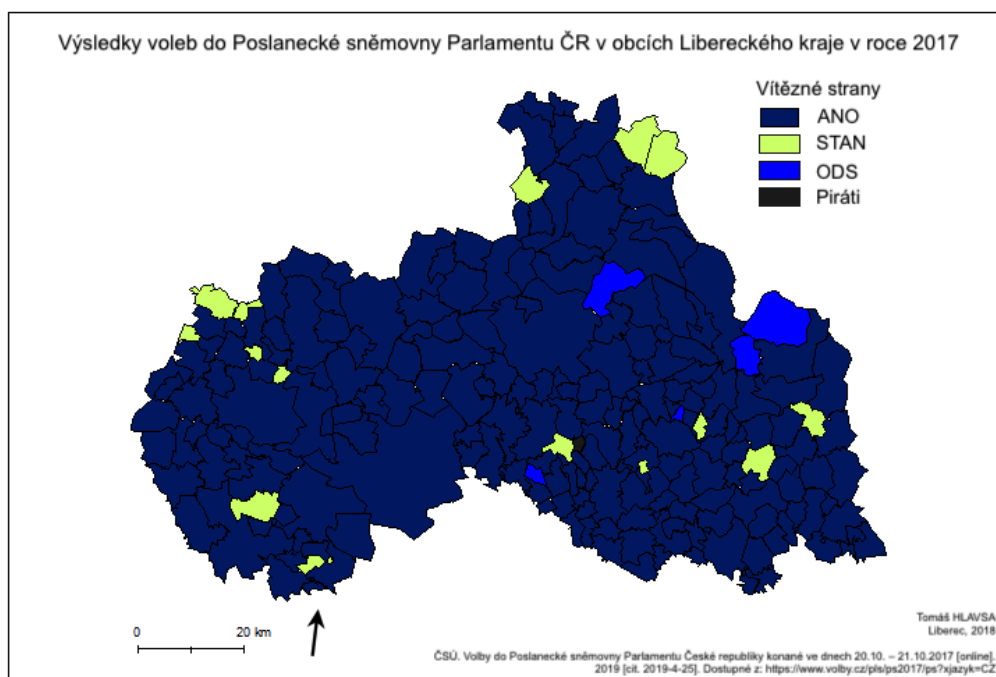
Tabulka 17: Stabilita voličské podpory ANO ve volbách do PS PČR 2013-2018 v Libereckém kraji

ANO	2013	2018
2013	1	0,19
2018		1

(Zdroj: volby.cz, zpracování a výpočty autor)

Na výsledku Personova korelačního koeficientu v Tab. 17 můžeme konstatovat, že hnutí ANO disponuje velmi nestabilní podporou na obecní úrovni v rámci voleb do PS PČR. Hodnota korelačního koeficientu ve volbách mezi roky 2013 a 2018 je 0,19. Zaznamenáváme zde sílu nízké korelace, což značí velmi nízkou stabilitu volební

podpory ANO na úrovni obcí v Libereckém kraji. Hnutí ANO dosahuje jednoznačně nejnižších hodnot vzájemné korelace volebních výsledků ze zkoumaných stran v rámci obcí v Libereckém kraji. V rámci nestabilní podpory nemá v tomto případě smysl analyzovat území stabilní volební podpory, kde hnutí ANO v obou ze zkoumaných voleb dosahovalo stabilně nejlepších výsledků v rámci kraje. Nestabilita volební podpory je způsobena zejména vysokým nárůstem volebních preferencí hnutí ANO ve volbách v roce 2017 (viz Obr. 12), kdy princip analýzy stabilní volební podpory pracuje pouze s obcemi, které v rámci zkoumaných voleb dosáhly v relativním počtu hlasů nad 50 % součtu absolutní hodnoty hlasů, které strana získala v celém Libereckém kraji. Problematická část nastává v situaci, kdy se nad 50 % hranici nedostaly obce, ve kterých hnutí ANO také jednoznačně zvítězilo, ovšem procentuální zisk v obci byl nižší nežli v ostatních obcích v kraji, tudíž i přes jednoznačné vítězství ve většině obcí kraje se nemusely obce s vítězným hnutím ANO dostat do výběru stabilní volební podpory. Nutno podotknout, že hnutí ANO zvítězilo v roce 2017 ve 196 z 215 obcí v Libereckém kraji, tudíž i bez výpočtu zde můžeme hovořit o celokrajské volební podpoře hnutí ANO napříč volbami do PS PČR. Nelze ani přímo konkretizovat voliče ostatních stran, kteří se rozhodli volit ANO. Napříč volbami v roce 2013 i 2017 jsme našli pouze málo významné a často nesouměrné korelace mezi voliči jiných stran a hnutí ANO (viz Tab. 18). Zjednodušeně řečeno, k hnutí ANO přechází původní voliči všech politických stran či hnutí.

Obrázek 12: Výsledky voleb do PSP ČR v obcích Libereckého kraje v roce 2017

Tabulka 18: Síla vztahu mezi voliči zkoumaných stran z minulých let a výsledků hnutí ANO v letech 2013 a 2017 v Libereckém kraji

ANO	2013	2017
ODS	0,22	-0,29
ČSSD	-0,23	0,28
KSČM	-0,17	0,24
TOP 09	0,20	-0,43

(Zdroj: volby.cz, zpracování a výpočty autor)

Jak můžeme vyčíst z Tab. 18., tak korelace voličů hnutí ANO, kteří vždy v minulých volbách volili jednu ze zkoumaných stran, je velmi nízká, častokrát i negativní. Nestabilita volební podpory je nejlépe viditelná na hodnotách Pearsonova korelačního koeficientu, který je ve volbách v roce 2013 kladný u pravicových stran, ale v roce 2017 naopak u levicových. To značí, že voliči ODS a TOP 09 v obcích Libereckého kraje z let 2010 dali ve volbách v roce 2013 hlas hnutí ANO, avšak korelace je zde v intervalu 0,20-0,22, což značí nízkou až střední sílu korelace mezi voliči pravicových stran z roku 2010 a voliči hnutí ANO v roce 2013. Naopak ve volbách v roce 2017 volili hnutí ANO voliči ČSSD a KSČM z voleb roku 2013. V tomto případě je

korelační koeficient v intervalu 0,24-0,28, což značí stejně jako u ODS a TOP 09 v minulých volbách nízkou až střední sílu korelace. Přestože v průzkumu nejsou zahrnuty všechny kandidující strany, nalezneme zde nejúspěšnější politické strany v rámci republiky s nejpočetnějším zastoupením voličů. Je tedy naprosto výstižné označení, kterým hnutí ANO samo sebe prezentuje, tedy jako pravicovou stranu se sociálním cítěním. Výsledky posledních dvou voleb do PS PČR nám ukazují stav české společnosti, která je unavená nezájmem stran o občany, a proto jsou otevřeni vládě profesionála, který dokáže řešit situace obratně. Andrej Babiš hlásá, že bude stát řídit jako firmu. V soukromé firmě však rozhoduje vlastník, nikoliv pracovníci, tudíž takovéto řízení státu je nedemokratické, protože se rozhoduje bez hlasu zaměstnanců. Lidé v tomto případě nehledají nejdemokratičtější systém vládnutí, ale stačí jim, pokud stát bude řídit profesionál, který zařídí, že stát bude prosperovat, a tím také občané.

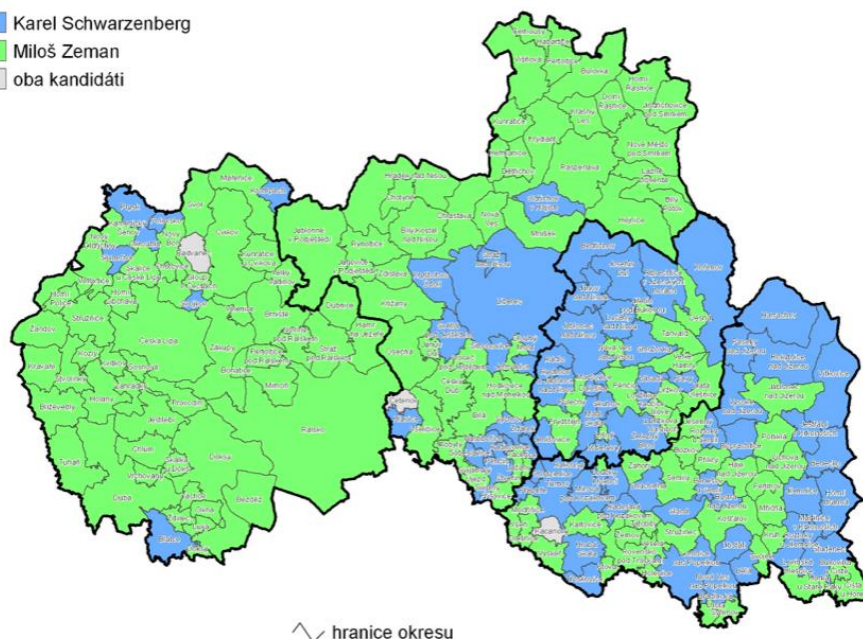
4.2 Volba prezidenta republiky

V rámci analýzy volby prezidenta republiky se budeme zabývat výsledky voleb z let 2013 a 2018. Prvním krokem je zhodnocení výsledků za jednotlivé roky v rámci republiky a Libereckého kraje (viz kapitola 3.3). Ve volbách v roce 2013 zvítězil Miloš Zeman, na území Libereckého kraje však zvítězil až v kole druhém. V prvním kole zvítězil v rámci republiky Miloš Zeman s nepatrným náskokem necelého jednoho procenta před Karlem Schwarzenbergem (o 0,81 % hlasů). Navzdory celorepublikovým výsledkům v prvním kole v Libereckém kraji zvítězil Karel Schwarzenberg, který získal o 3,51 % hlasů více než Miloš Zeman. Přestože Karel Schwarzenberg ve druhém kole volby zvítězil ve třech okresech ze čtyř v Libereckém kraji, jednoznačné vítězství Miloše Zemana v obcích okresu Česká Lípa (60,79 %) znamenalo jeho vítězství i v rámci celého kraje. Ve druhém kole voleb tedy v Libereckém kraji narostla volební podpora Miloše Zemana, která v celkovém součtu znamenala vítězství o 0,47 % hlasů. Ve druhém kole byly hlasy jednotlivých kandidátů z prvního kola převážně prisuzovány Miloši Zemanovi ve všech okresech Libereckého kraje, z nich nejvyšší nárůst volební podpory byl zaznamenán v okrese Česká Lípa. Při pohlednutí na Obr. 13 můžeme tvrdit, že volební podpora Karla Schwarzenberga je téměř shodná s územím stabilní volební podpory pravicových stran (viz Obr. 8 a Obr. 11), tedy i v rámci prezidentských voleb je územní rozložení voličů pravice velmi podobné jako u voleb do Poslanecké sněmovny.

2. kolo volby prezidenta České republiky v roce 2013

- kandidáti, kteří získali v obci nejvíce hlasů

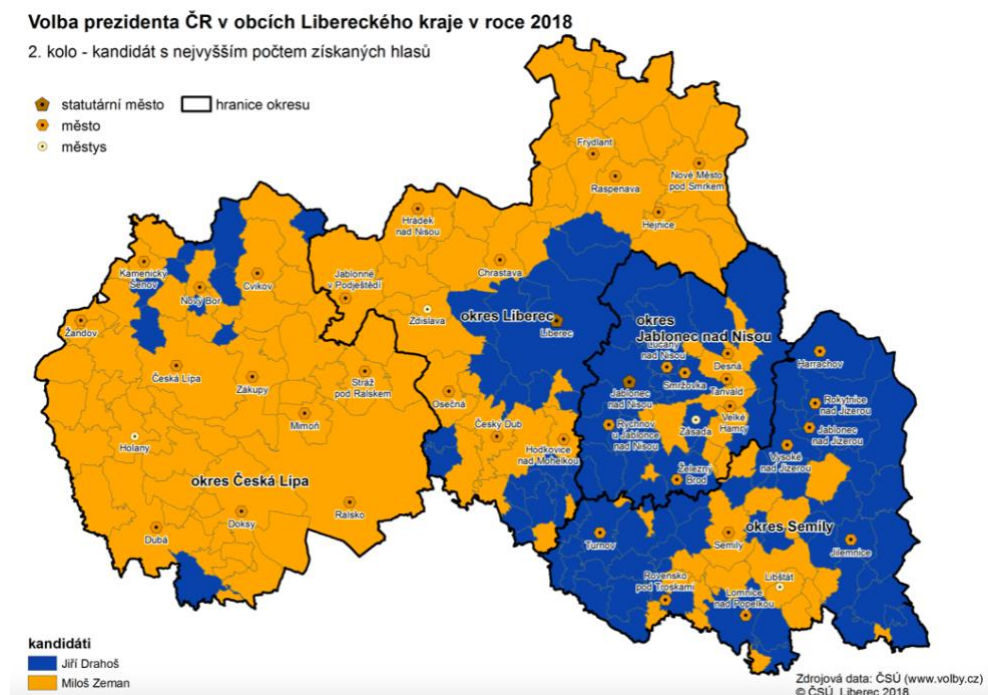
- Karel Schwarzenberg
- Miloš Zeman
- oba kandidáti

Obrázek 13: Druhé kolo prezidentských voleb 2013 v Libereckém kraji
(Zdroj: Krajská správa ČSÚ v Liberci, 2013)

Ve volbách v roce 2013 byl výsledek prvního kola v rámci republiky jednoznačný, Miloš Zeman zvítězil s 38,56 % hlasů nad druhým Jiřím Drahošem (26,60 %). V Libereckém kraji byl výsledek prvního kola téměř totožný s celorepublikovým. Do druhého kola vstupoval Jiří Drahoš se silnou podporou většiny neúspěšných kandidátů prvního kola volby, kteří vyzývali své voliče k odevzdání hlasu v druhém kole volby pro Jiřího Drahoše, jmenovitě se jednalo o Pavla Fischera, Michala Horáčka, Mirka Topolánka, Marka Hilšera a Vratislava Kulhánka. Nespokojenost neúspěšných kandidátů i veřejnosti s vystupováním a reprezentací Miloše Zemana byla příčinou pro sesazení Zemana z pozice prezidenta, jednalo se tedy spíše o volbu za sesazení Miloše Zemana. Pokud se podíváme na volební podporu Jiřího Drahoše v obcích Libereckého kraje (viz Obr. 14), můžeme vidět, že území podpory Jiřího Drahoše jsou velmi podobná stabilní volební podpoře pravicových stran v předchozí kapitole o volbách do Poslanecké sněmovny, tedy hlavně ODS a TOP 09. Svou podporu získal i v územích bez stabilní volební podpory zkoumaných parlamentních stran jako například v SO ORP Jilemnice. Naopak zeleně označené obce odpovídají voličům Miloše Zemana v obcích Libereckého kraje. V rámci srovnávání se stabilní volební podporou parlamentních stran odpovídají území volební podpory Miloše Zemana územím stabilní voličské podpory ČSSD a

KSČM v Libereckém kraji, tedy převážně levicově smýšlejícího obyvatelstva, což můžeme dokázat hodnotami Pearsonova korelačního koeficientu v Tab. 19.

Obrázek 14: Druhé kolo prezidentských voleb 2018 v Libereckém kraji
(Zdroj: Krajská správa ČSÚ v Liberci, 2018)

Tabulka 19: Síla vztahu mezi druhým kolem prezidentské volby 2018 a volbami do PS PČR 2017 v Libereckém kraji

	Zeman 2.kolo	Drahoš 2.kolo
ANO	0,52	-0,52
KSČM	0,61	-0,61
ČSSD	0,21	-0,21
TOP 09	-0,61	0,61
ODS	-0,65	0,65

(Zdroj: volby.cz, zpracování a výpočty autor)

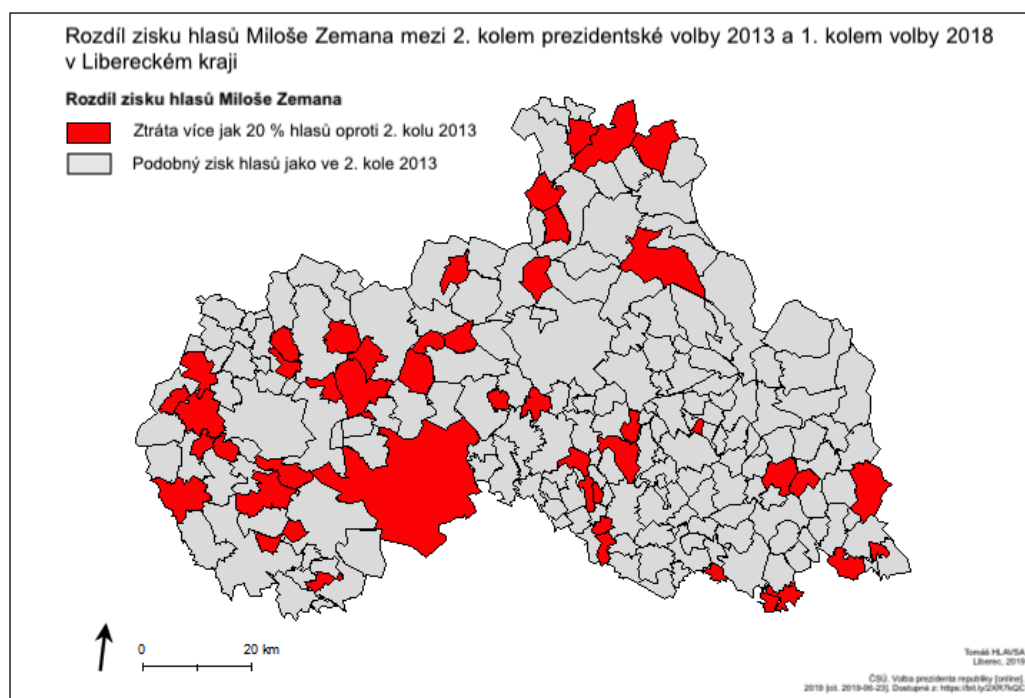
V Tabulce 19 se věnujeme síle vztahu mezi druhým kolem prezidentské volby v roce 2018 a výsledky voleb zkoumaných politických stran do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 2017 na úrovni obcí Libereckého kraje. Z hodnot v tabulce je patrné, že ve druhém kole volby dali Miloši Zemanovi svůj hlas voliči KSČM a ANO, menší podpory se dočkal od voličů ČSSD, avšak i přesto byli voliči sociální demokracie mírně nakloněni Miloši Zemanovi. Naopak ve prospěch Jiřího Drahoše hlasovali voliči pravicových stran, tedy ODS a TOP 09.

Tabulka 20 ukazuje sílu vztahu, neboli hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu, mezi volbou v prvním a druhém kole prezidentských voleb v roce 2018 na úrovni obcí v Libereckém kraji. Korelační koeficient nabývá hodnot z intervalu od -1 do 1, zjednodušeně řečeno vyšší číslo znamená větší podobnost mezi hlasováním v obou kolech. Hodnota 1 by znamenala stejný výsledek ve všech obcích Libereckého kraje, hodnota -1 opačný výsledek. Zajímat nás budou zejména hodnoty u voličů kandidátů prvního kola, kteří vyzývali své voliče k podpoře Jiřího Drahoše v druhém kole. V Libereckém kraji v rámci správních obvodů obcí s pověřeným úřadem ve druhém kole volby hlasovali voliči všech kandidátů z prvního kola převážně ve prospěch Jiřího Drahoše. V obcích Libereckého kraje, kde v prvním kole bodoval Pavel Fischer, hlasovali jeho voliči ve druhém kole v největší míře pro Jiřího Drahoše. Ve větší míře se k volbě Jiřího Drahoše ve druhém kole přidali i voliči Marka Hilšera, Mirka Topolánka a Michala Horáčka. Základem pro vítězství však bylo i udržení vlastních voličů, to se však lépe v Libereckém kraji podařilo Miloši Zemanovi, který taktéž dokázal lépe mobilizovat nevoliče z prvního kola.

Tabulka 20: Korelační koeficienty mezi volbou v prvním a druhém kole prezidentských voleb 2018 v Libereckém kraji

	Zeman 2.kolo	Drahoš 2.kolo
Zeman 1.kolo	0,94	-0,94
Topolánek	-0,31	0,31
Horáček	-0,33	0,33
Fischer	-0,64	0,64
Hynek	-0,06	0,06
Hannig	0,22	-0,22
Kulhánek	-0,08	0,08
Hilšer	-0,34	0,34
Drahoš 1.kolo	-0,75	0,75

(Zdroj: volby.cz, zpracování a výpočty autor)

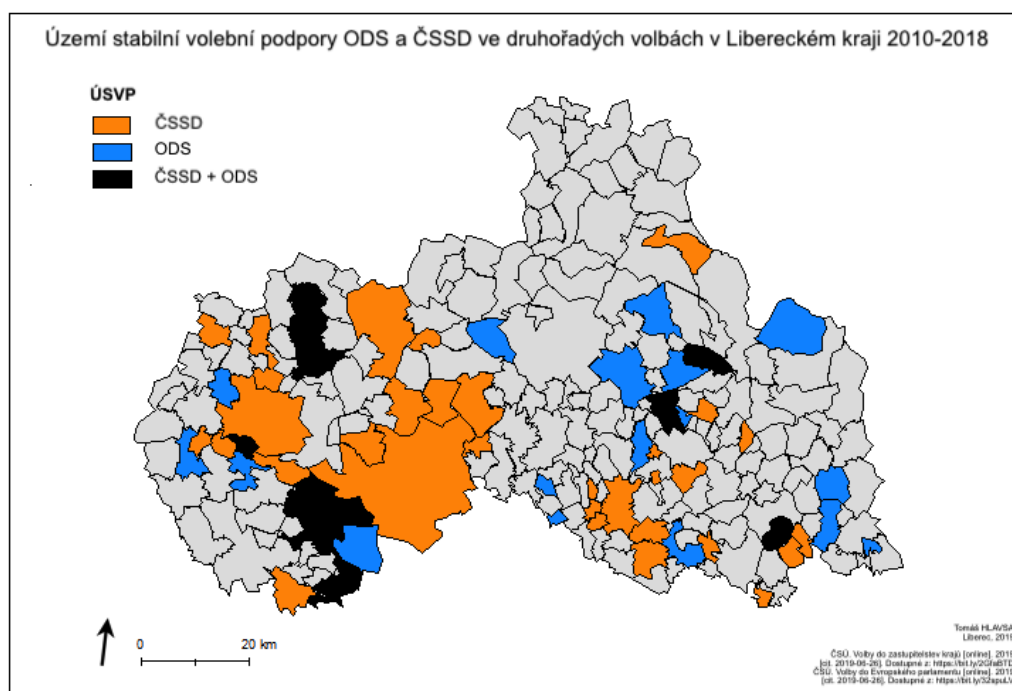
Obrázek 15: Rozdíl zisku hlasů Miloše Zemana mezi 1. kolem prezidentských voleb 2013 a 2. kolem voleb 2018 v Libereckém kraji

Na Obr. 15 můžeme pozorovat území, ve kterých Miloš Zeman ztratil v prvním kole prezidentských voleb 2018 více než 20 % hlasů oproti druhému kolu prezidentských voleb v roce 2013, ve kterých zvítězil. Můžeme vidět, že obce s největší ztrátou volební podpory se nachází v okrese Česká Lípa, kde je standardně podpora levicových stran, a tedy i Miloše Zemana, velmi vysoká oproti zbytku kraje. Z důvodu většího množství

kandidátů v kole prvním byla procentuální hranice volební ztráty určena na minimálně 20 % hlasů. Příčinnou ztráty více jak 20 % volební podpory Miloše Zemana je primárně překvapivá úspěšnost ostatních kandidátů prvního kola. Velkou roli hraje také zisk hlasů z druhého kola prezidentských voleb 2013, kdy v okrese Česká Lípa získal Miloš Zeman více než 60 % hlasů. Naopak nižší ztrátu vykazuje území okresu Semily, Jablonec nad Nisou a Liberec, u kterého se v rámci ztráty jedná zejména o SO ORP Frýdlant, ten je podobně jako SO ORP Česká Lípa převážně levicově smýšlející. Ve zmiňovaných okresech si Miloš Zeman udržel podobný zisk hlasů jako ve druhém kole volby v roce 2013.

4.3 Druhořadé volby

V rámci analýzy stabilní volební podpory vybraných stran v druhořadých volbách jsme do výzkumu započítávali volby do zastupitelstva kraje z let 2012 a 2016 a volby do Evropského parlamentu z roku 2014. Komentáře a východiska budou taktéž propojeny s výsledky voleb prvního řádu, voleb do horní komory Parlamentu ČR, tedy do Senátu, které probíhají vždy za konkrétní volební obvod, nikoliv za celý kraj. Ve volbách do zastupitelstva kraje v roce 2012 a 2016 zvítězilo regionální politické hnutí Starostové pro Liberecký kraj (SLK), jedná se o regionální hnutí figuruující pouze na území Libereckého kraje. SLK je však úzce spjato s hnutím Starostové a nezávislí (STAN), zastupuje tedy roli krajské buňky. Má však vyhrazené pozice v celostátním předsednictvu a do evropských, senátních i sněmovních voleb kandidují společně. Právě z důvodu existence regionální strany SLK se snížila volební podpora tradičních stran v Libereckém kraji, která se nejvíce projevila na výsledcích ODS a ČSSD. V rámci této kapitoly se zaměříme na území stabilní volební podpory vybraných stran v druhořadých volbách, které následně srovnáme s ÚSVP stejných stran na úrovni voleb do Poslanecké sněmovny. Zároveň budou podrobeny analýze stabilní volební podpory v druhořadých volbách i KSČM, TOP 09 a ANO.

Obrázek 16: ÚSVP ODS a ČSSD v druhořadých volbách 2010-2018 v Libereckém kraji

Na Obr. 16 můžeme vidět, že rozložení stabilní volební podpory ODS a ČSSD je obdobné prostorovému shlukování voličské podpory v parlamentních volbách, přesto k několika pozorovatelným změnám došlo. Stabilní voliči ČSSD se oproti volbám do Poslanecké sněmovny neshlukují v SO ORP Frýdlant, kde převzali iniciativu již zmiňovaní Starostové pro Liberecký kraj a KSČM (viz Obr. 17). Naopak nejstabilnější pás volebních bašt ČSSD se nachází v okrese Česká Lípa, můžeme zde pozorovat i převážně roztroušené volební bašty ODS, které však netvoří stabilní pásmo. V okrese Česká Lípa jsou obce Nový Bor, Bezděz, Doksy a Sosnová volebními baštami obou sledovaných subjektů. U ODS se v případě druhořadých voleb nedá mluvit o kompaktním pásmu obcí, přesto se obdobně jako u voleb do PSP ČR volební bašty ODS shlukují kolem SO ORP Jablonec nad Nisou, z části zasahující do SO ORP Tanvald a SO ORP Železný Brod. Stabilní volební podpora ODS ve volebním obvodu Jablonec nad Nisou odpovídají i výsledky voleb do Senátu proběhnuvší v letech 2012 a 2018, kdy v obou případech zvítězil v prvním i druhém kole Jaroslav Zeman kandidující za ODS. Obdobně na tom je v případě senátních voleb i území stabilní podpory ČSSD v obcích SO ORP Turnov, ze kterých 16 obcí spadá do volebního obvodu Mladá Boleslav, kde zvítězil Jaromír Jermář kandidující za ČSSD. Ve volbách v roce 2018 již zvítězil kandidát za ODS a dlouholetý primátor Mladé Boleslavi Raduan Nwelati. V případě senátních voleb do volebního

obvodu Liberec v roce 2010 byl zvolen kandidát za ODS a dlouholetý člen Senátu, zastávající postu předsedy Senátu Parlamentu ČR a prezidentského kandidáta z roku 2013, Přemysla Sobotku. V roce 2018 zvítězil Michael Canov kandidující za SLK, kteří mají stabilně v okrese Liberec velkou volební podporu. V Tabulce 21 a 22 můžeme vidět obce stabilní volební podpory ODS a ČSSD napříč volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a druhořadými volbami.

ODS

Tabulka 21: ÚSVP ODS napříč všemi volbami 2010-2018 na úrovni obcí v Libereckém kraji

Bezděz	Jablonec nad Nisou	Malá Skála	Soběslavice
Doksy	Jilemnice	Rovensko p. Troskami	Sosnová
Frýdštejn	Josefův Důl	Roztoky u Jilemnice	Svijany
Harrachov	Loužnice	Smržovka	Svojkov

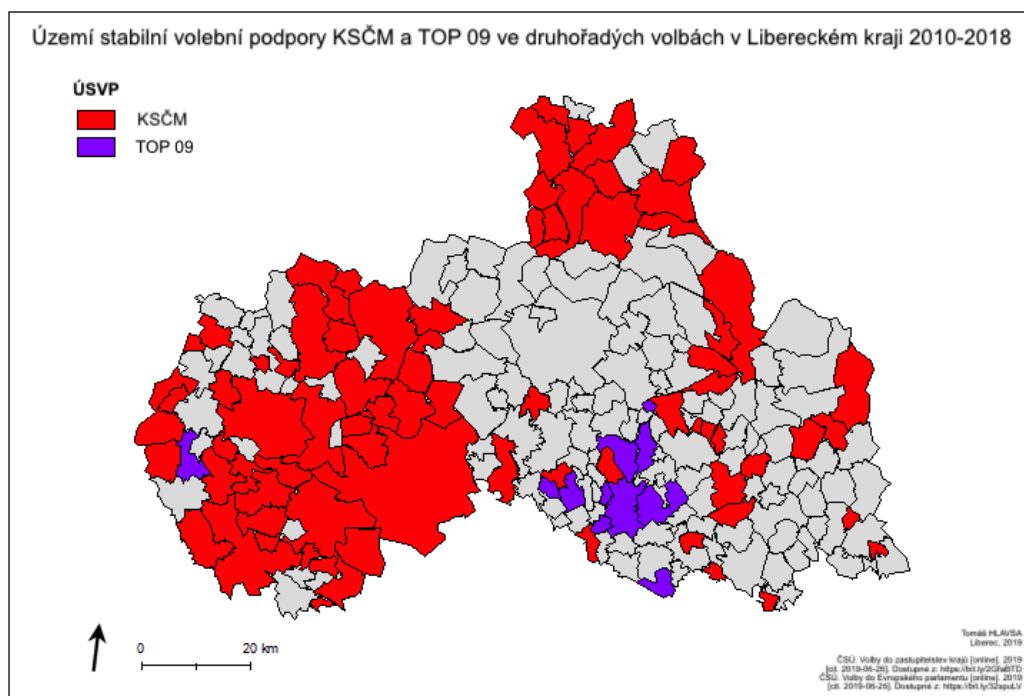
(Zdroj: volby.cz, zpracování a výpočty autor)

ČSSD

Tabulka 22: ÚSVP ČSSD napříč všemi volbami 2010-2018 na úrovni obcí v Libereckém kraji

Bílý Potok	Holenice	Nový Bor	Ralsko
Bradlecká Lhota	Jablonné v Podj.	Osečná	Sosnová
Cvikov	Kamenický Šenov	Pěčín	Stráž pod Ralskem
Česká Lípa	Kvítkov	Provodín	Svojek
Doksy	Mimoň	Přepeře	Tanvald
Hamr na Jezeře	Modřišice	Rakousy	

(Zdroj: volby.cz, zpracování a výpočty autor)

Obrázek 17: ÚSVP KSČM a TOP 09 ve druhořadých volbách 2010-2018 v Libereckém kraji

Pravděpodobně nejstabilnější území volební podpory má v rámci Libereckého kraje KSČM, a to jak v parlamentních volbách, tak i ve druhořadých volbách. Při porovnání ÚSVP KSČM v parlamentních volbách můžeme vidět téměř totožná kompaktní pásma obcí shlukujících se zejména v okresech Česká Lípa a Liberec. Na úrovni SO ORP se jedná o SO ORP Česká Lípa, SO ORP Nový Bor a SO ORP Frýdlant. Náznak relativně kompaktnějšího pásma obcí se stabilní volební podporou KSČM můžeme vidět v SO ORP Tanvald, SO ORP Jilemnice a SO ORP Železný Brod.

Subjekt TOP 09 kandidoval v rámci voleb do zastupitelstva v roce 2012 s hnutím STAN, nikoliv však s hnutím SLK, které se rozhodlo kandidovat samostatně. Ve stejném složení kandidovala TOP 09 i v roce 2014 do Evropského parlamentu, kde měla v rámci kraje oproti volbám do zastupitelstva kraje velkou podporu. Velký neúspěch v rámci výsledků voleb do zastupitelstva kraje mohl mít vliv na určování stabilní volební podpory TOP 09. Jediným kompaktním pásmem obcí se stabilní volební podporou TOP 09 v druhořadých volbách je SO ORP Turnov v okrese Liberec. Oproti parlamentním volbám se z ÚSVP TOP 09 vytratily obce z SO ORP Liberec, kde se shlukovaly volební bašty kolem nejlidnatější obce v kraji, Liberce. V Tab. 23 a Tab. 24 můžeme pozorovat obce spadající do ÚSVP za parlamentní i druhořadé volby ve sledovaném období. KSČM

má celkem 63 obcí spadajících do území stabilní podpory, což je více než čtvrtina všech obcí v kraji. Naproti tomu TOP 09 má v rámci průniku parlamentních a druhořadých voleb stabilní volební podporu pouze v pěti obcích, které všechny spadají do SO ORP Turnov.

KSČM

Tabulka 23: ÚSVP KSČM napříč všemi volbami 2010-2018 na úrovni obcí v Libereckém kraji

Bezděz	Horní Libchava	Mimoň	Semily
Brniště	Horní Police	Nové Město p. Smr.	Slaná
Bukovina u Čisté	Chlum	Noviny pod Ralskem	Sloup v Čechách
Bulovka	Chotovice	Nový Oldřichov	Stráž nad Nisou
Cvikov	Jablonné v Podještědí	Okna	Tachov
Černousy	Jílové u Držkova	Pěnčín	Tanvald
Česká Lípa	Jindřichovice p. Smr.	Pertoltice	Tuhaň
Desná	Kamenický Šenov	Pertoltice p. Ralskem	Velké Hamry
Děčichov	Kořenov	Poniklá	Višňová
Dubá	Krásný Les	Proseč pod Ještědem	Vrchovany
Dubnice	Kravaře	Provodín	Všelibice
Frýdlant	Kunratice	Příkrý	Všeň
Hamr na Jezeře	Kunratice u Cvikova	Radčice	Zahrádky
Heřmanice	Kvítkov	Ralsko	Zákupy
Holany	Lázně Libverda	Raspenava	Žandov
Holenice	Mařenice	Rynoltice	

(Zdroj: volby.cz, zpracování a výpočty autor)

TOP 09

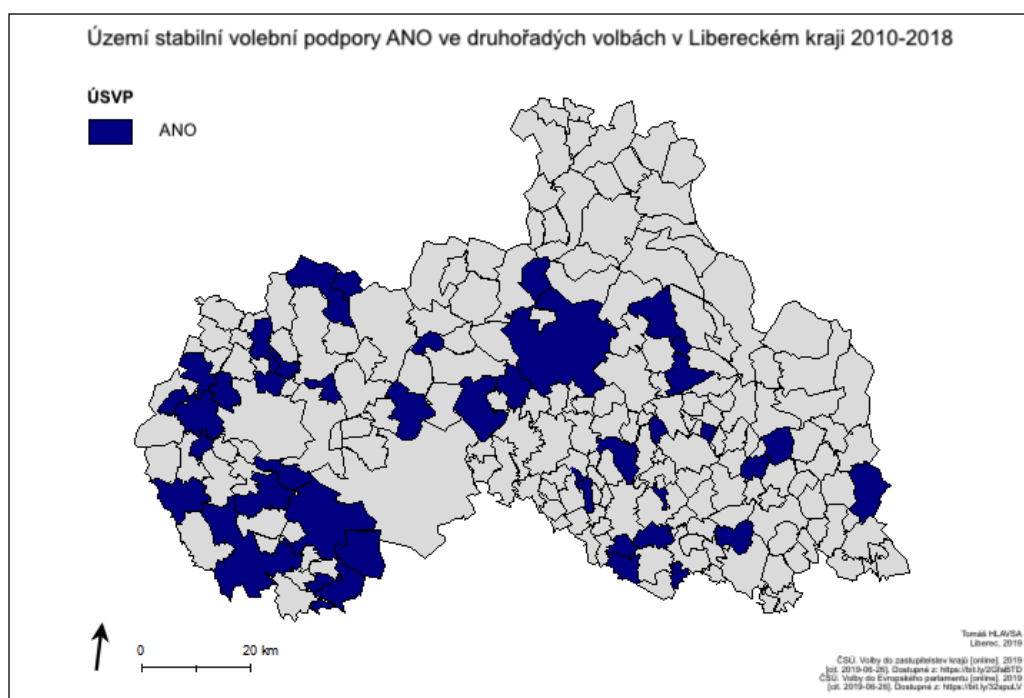
Tabulka 24: ÚSVP TOP 09 napříč všemi volbami 2010-2018 na úrovni obcí v Libereckém kraji

Malá Skála	Modřišice	Turnov
Mírová pod Kozákovem	Ohrazenice	

(Zdroj: volby.cz, zpracování a výpočty autor)

ANO

Posledním sledovaným subjektem je hnutí ANO, které v důsledku vzniku strany již v průběhu zkoumaného období bude podrobeno analýze pouze za volby do zastupitelstva kraje 2016 a volby do Evropského parlamentu 2014. Na rozdíl od způsobu analýzy v rámci voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR u hnutí ANO, v rámci druhořadých voleb již výsledky odpovídaly podmínkám k vytvoření území stabilní volební podpory

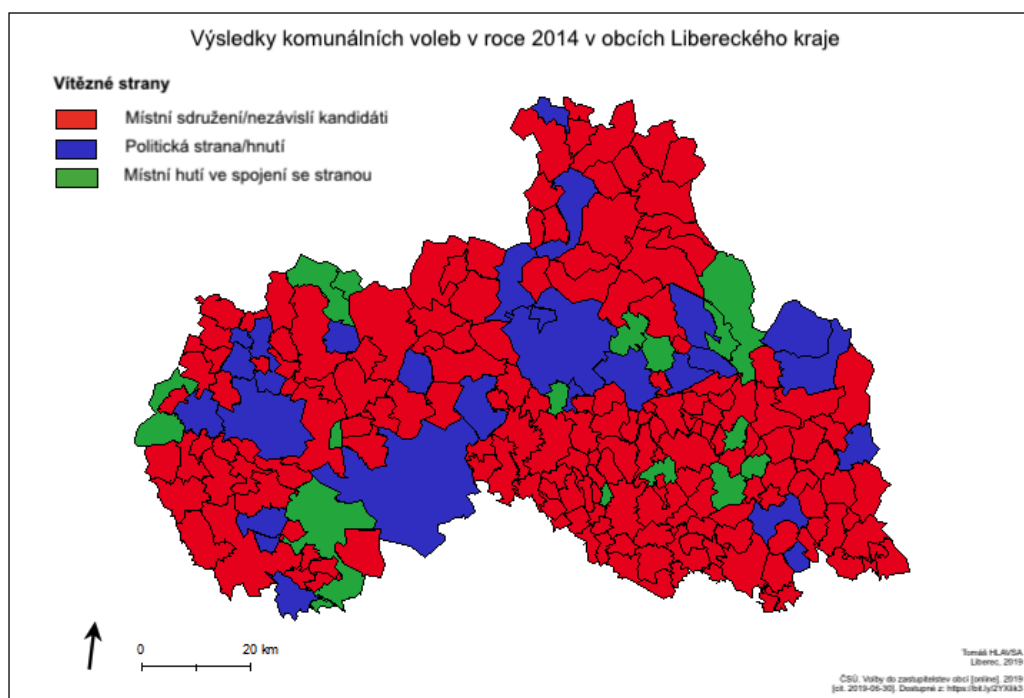

Obrázek 18: ÚSVP hnutí ANO ve druhořadých volbách 2010-2018 v Libereckém kraji

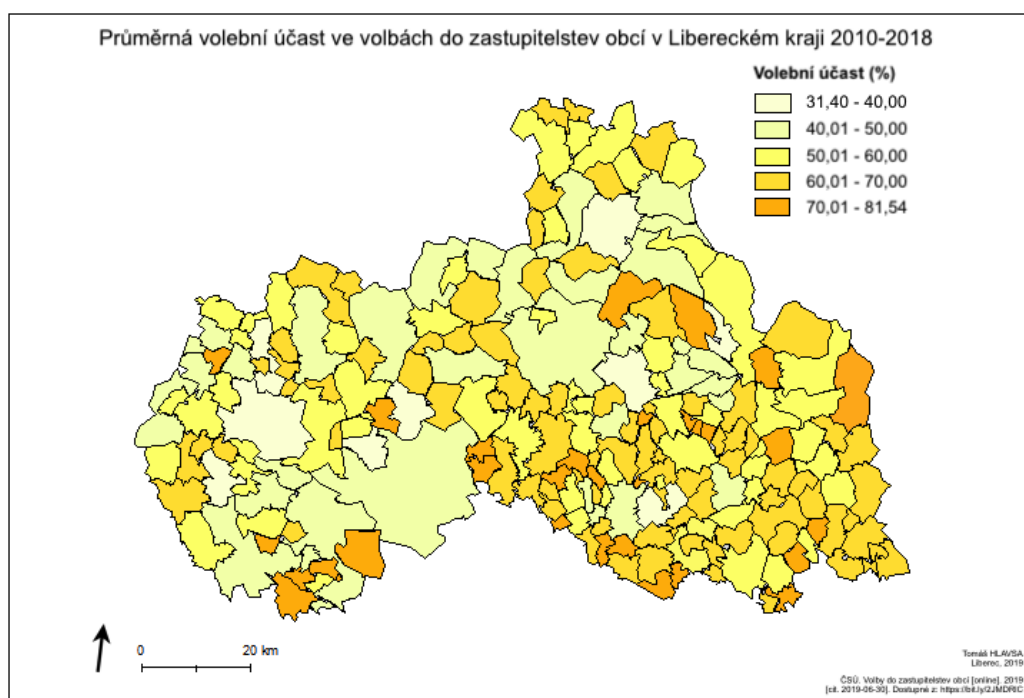
Jak můžeme vidět na Obr.18, území stabilní volební podpory ANO v druhořadých volbách je poměrně neuspořádané a tvoří ho převážně samostatné lokální enklávy ve všech okresech kraje. V největší míře můžeme náznak území stabilní volební podpory hnutí ANO pozorovat v okrese Česká Lípa, který jak víme z původních analýz, je převážně levicový. Naopak shluk obcí se stabilní podporou ANO v druhořadých volbách se nachází i kolem nejlidnatější obce Libereckého kraje, Liberce, která tvoří v každých volbách více jak polovinu hlasů za celý okres Liberec. Oproti obcím v okrese Česká Lípa je obec Liberec převážně pravicová, což naprosto vystihuje volební podporu hnutí ANO, která je takzvaně všestranná a cílí na voliče všech volebních stran.

4.3.1 Komunální volby

Volby do obecního zastupitelstva se konají ve všech obcích Libereckého kraje, přičemž v rámci územního členění statutárního města Liberec probíhala i volba v městském obvodu Liberec-Vratislavice nad Nisou. V případě komunálních voleb je nevhodné využití analýzy stabilní volební podpory, kdy v každé z obcí se kandidátní listina liší, a ne vždy na ní figuruje námi zkoumaná strana, častokrát jsou v rámci menších obcí voleni nezávislí kandidáti či lokální politická hnutí. Velké množství obcí mělo pouze jednu kandidátní listinu obsahující převážně lokální strany, například ve volbách v roce 2014 bylo takových obcí 31. Komunální volby proběhly za zkoumané období třikrát, a to v letech 2010, 2014 a 2018. Na Obr. 19 vidíme výsledky komunálních voleb z roku 2014. Níže na Obr. 20 můžeme pozorovat průměrnou volební účast v komunálních volbách za obce Libereckého kraje v období 2010-2018.

Obrázek 19: Výsledky komunálních voleb v roce 2014 v Libereckém kraji

Obrázek 20: Průměrná volební účast v komunálních volbách 2010-2018 v Libereckém kraji

Voliči mají v komunálních volbách nejvyšší účast převážně v menších obcích, kde se volí zejména lokální hnutí. Velkou volební účast můžeme pozorovat i ve větších, převážně horských obcích. Nejvyšší volební účast napříč všemi volbami do obecního zastupitelstva ve zkoumaném období má obec Syřenov, která má 210 obyvatel. Obecně do intervalu průměrné volební účasti 70,01 – 81,54 % spadá celkem třicet obcí v Libereckém kraji, z nichž nejlidnatější je obec Kruh v okrese Semily s 483 obyvateli (Volby.cz, 2019). Celkový počet obyvatel obcí spadajících do intervalu s nejvyšší volební účastí v komunálních volbách přibližně odpovídá počtu obyvatel obce s druhou nejnižší průměrnou volební účastí, obci Mimoň (6436 obyvatel) (ČSÚ, 2019). Naopak u nejlidnatějších obcí Libereckého kraje (Liberec, Jablonec nad Nisou, Česká Lípa, Nový Bor, Turnov) nepřesáhla průměrná volební účast 45 %, v České Lípě byla průměrná volební účast jednoznačně nejnižší - 31,40 %. Při porovnání výsledků voleb na Obr. 19 a průměrné volební účasti na Obr. 20 můžeme toto tvrzení pouze potvrdit s tím, že v obcích s vítěznou politickou stranou, nikoliv místním hnutím či nezávislými kandidáty, je volební účast podstatně nižší. Ve většině případů v menších obcích kandidují do zastupitelstev místní občané, kteří jsou voleni svými sousedy. Pokud nejsou zákonem svěřeny krajům, tak zastupitelstvo obce rozhoduje ve věcech patřících do samostatné

působnosti obce, tím pádem se mohou podílet občané na fungování své obce, což má smysl v menších obcích, kde obyvatelé obce mohou kandidaturou do zastupitelstva předkládat návrhy a rozhodovat o chodu obce. Samotná volební účast může být ovlivněna i kandidátní listinou, kdy v případě kandidatury pouze jedné strany v rámci obce mohou občané volbu považovat za zbytečnou (viz Tab. 8, Tab. 10, Tab. 12). Obce s vysokou volební účastí se shlukují zejména v okrese Semily, konkrétně v SO ORP Jilemnice a SO ORP Semily, kde je volební účast územně stabilně vysoká.

5 Závěr

Předkládaná bakalářská práce se snaží být dalším příspěvkem prostorové analýzy v rámci volební geografie vztahující se k území České republiky. V předchozích kapitolách jsme se pokusili o prostorovou analýzu vybraných voleb prvního i druhého řádu na území Libereckého kraje v období 2010-2018. Základní úroveň analýzy představovala úroveň obcí. V textu jsme analyzovali výsledky pěti politických subjektů, z nichž výsledky tří subjektů na území Libereckého kraje již byly částečně podrobeny prostorové analýze a mikroanalýze voleb v minulosti, avšak za rozdílné časové období. Jednalo se o ODS, ČSSD a KSČM, k nimž jsme přidali analýzu dalších dvou subjektů, konkrétně TOP 09 a hnutí ANO. Ambicí naší analýzy tak bylo doplnění znalosti o prostorovém rozložení volební podpory vybraných politických subjektů v regionu. Jak se nám tedy podařilo naplnit cíle práce a jaké odpovědi na základní výzkumné otázky nám analýza přinesla?

Při hledání odpovědi na otázku stability územních vzorců voličské podpory u ODS, ČSSD, KSČM, TOP 09 a ANO v obcích Libereckého kraje v období 2010-2018 jsme dospěli k závěru relativní stability voličské základny sledovaných stran napříč vybranými volbami. U třech tradičních zkoumaných stran, tedy u ODS, ČSSD a KSČM se víceméně potvrdila zjištění předešlých analýz (Maškarinec 2011, s. 36-37) zabývajících se podobnou problematikou ve vztahu k volebním výsledkům do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR na obecní úrovni Libereckého kraje za časové období 1992-2010. Kromě toho, že v naší práci analyzujeme i výsledky dalších dvou stran, které dosud nebyly zpracované za žádné období v Libereckém kraji, tak naše výsledky by měly poskytovat i komplexnější pohled na stabilitu voličské základny jednotlivých stran, kdy jsme na rozdíl od předešlých analýz Pavla Maškarince do naší analýzy zahrnuli všech 215 obcí, což mohlo značně ovlivnit i hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu. Tato práce tedy časově navazuje na studie Pavla Maškarince, tudíž zde dochází k analýze zcela neprozkoumaného období na území Libereckého kraje.

Již zmiňovaná a prokázaná relativní stabilita územních vzorců volební podpory se u jednotlivých stran liší. Nejlepší výsledky vykazuje napříč volbami do PS PČR za období 2010-2018 v obcích Libereckého kraje KSČM, kde se korelace mezi jednotlivými volbami do PS PČR pohybuje na bázi velmi silného vztahu. Následuje ODS s podstatnou až velmi silnou korelací, TOP 09 taktéž s korelací podstatnou až velmi silnou a ČSSD

s podstatnou silou korelace. Poslední místo připadá na hnutí ANO s nízkou až středně silnou korelací. Hnutí ANO se však v rámci zkoumaného období zúčastnilo voleb do PS PČR pouze dvakrát, tudíž můžeme očekávat stabilizaci voličské podpory v následujících několika letech. Z výsledků ANO jsme také zjistili, že její voliči jsou občané smýšlející levicově i pravicově. Zjednodušeně řečeno, hnutí ANO cílí na všechny občany bez rozdílu politické příslušnosti, či jiných sociodemografických faktorů, a právě z těchto důvodů je relativní stabilita územních vzorců volební podpory u hnutí ANO za pomoci námi zvolených metod nerovnoměrně rozložená.

Při identifikaci území stabilní volební podpory, v nichž strany stabilně dosahují nejlepších výsledků v regionu, jsme v rámci voleb do PS PČR našli největší počet volebních bašt u KSČM (90), dále u ČSSD (47) a ODS (47). Nejmenší zastoupení obcí se stabilní volební podporou do PS PČR má TOP 09 (18). V rámci výzkumu jsme samostatně definovali ÚSVP pro volby prvního řádu a samostatně pro druhořadé volby, načež jsme následně průnikem ÚSVP v obou volbách zjistili konkrétní volební bašty jednotlivých obcí napříč všemi volbami za zkoumané období a výsledky byly obdobné. Největší počet volebních bašt napříč druhořadými volbami má KSČM (75), následuje ANO (41), ČSSD (39), ODS (24) a TOP 09 (11). Celkově za zkoumané období napříč volbami prvního i druhého řádu náleží nejvíce obcí do ÚSVP KSČM, konkrétně 63, což značí velkou stabilitu volební podpory KSČM napříč volbami vyššího i nižšího řádu. Podstatně nižší počet obcí se stabilní volební podporou náleží ČSSD, konkrétně 23 obcí. Do ÚSVP ODS spadá 16 obcí Libereckého kraje, a do ÚSVP TOP 09 pouze 5 obcí.

V souvislosti s vymežováním území stabilní volební podpory jsme odhalili určitou pravidelnost v prostorovém rozložení enkláv lokální volební podpory jednotlivých politických subjektů. U všech sledovaných subjektů lze identifikovat místa v regionu, kde se většina jejich volebních bašt koncentruje do souvislého uskupení obcí. Taktéž lze identifikovat místa, kam spadá zbytek volebních bašt, které však zpravidla tvoří osamocené ostrůvky na různých místech regionu. V souvislosti s tím jsme schopni v rámci regionu rozlišit dvě oblasti typické buď souvislejší koncentrací volebních bašt pravicových stran (pravého středu), nebo souvislejší koncentrací volebních bašt levicových stran. V případě pravice (ODS, TOP 09) se nejkompaktnější místa stabilní lokální volební podpory vyskytují zejména v obcích SO ORP Jablonec nad Nisou, SO ORP Železný Brod, SO ORP Tanvald, SO ORP Jilemnice, SO ORP Turnov a SO ORP Liberec. Pokud se na pravicové strany podíváme odděleně napříč všemi volbami,

nacházejí se místa stabilní lokální podpory TOP 09 zejména v SO ORP Turnov a SO ORP Liberec. V případě ODS se jedná především o SO ORP Jablonec nad Nisou, SO ORP Železný Brod, SO ORP Tanvald, SO ORP Jilemnice a SO ORP Turnov. V případě levice (KSČM, ČSSD) se jedná o podstatnou část obcí v příhraniční oblasti SO ORP Frýdlant a SO ORP Liberec, která pokračuje dále významným počtem obcí SO ORP Nový Bor a zejména SO ORP Česká Lípa, což potvrzuje jisté obecné předpoklady o větší podpoře levicových stran, respektive KSČM, v příhraničních oblastech. Současně to potvrzuje předpokládané rozdělení Libereckého kraje na sever, severozápad a západ, pro který je typická stabilně nejvyšší volební podpora levicových stran, a rozdělení na východ, jihovýchod a jih, pro který je typická stabilně vyšší koncentrace lokálních enkláv pravice.

V případě prezidentských voleb jsme pracovali s výpočtem Pearsonova korelačního koeficientu, díky kterému jsme zjistili síly vztahu mezi druhým kolem prezidentské volby 2018 a volbami do PS PČR 2017. Podle vypočítaných hodnot jsme došli k závěru, že na stranu Miloše Zemana se přiklonili zejména voliči KSČM a ANO, v menší míře potom voliči ČSSD. Na stranu Jiřího Drahoše potom voliči ODS a TOP 09. Při porovnání volební podpory jednotlivých kandidátů v druhých kolech v letech 2013 a 2018 můžeme vidět i na územním rozložení voličů, že území, na kterých byl volen Miloš Zeman, odpovídají SO ORP zmíněných výše pro ÚSVP levicových stran. Naopak protikandidáti ve druhém kole volby měli v obou sledovaných volbách podporu zejména v SO ORP, které odpovídají ÚSVP pravicových stran. Dále jsme za pomoci korelačního koeficientu zjistili sílu vztahu mezi volbou v prvním a druhém kole prezidentských voleb 2018. Výsledky nám ukázaly, že voliči všech jednotlivých kandidátů, s výjimkou Petra Hanniga, z prvního kola podpořili v kole druhém Jiřího Drahoše, v největší míře potom voliči Pavla Fischera, následování podporou voličů Marka Hilšera, Mirka Topolánka a Michala Horáčka. Taktéž jsme zjistili, že Miloši Zemanovi se podařilo lépe udržet vlastní voliče z prvního kola a zároveň dokázal lépe mobilizovat nevoliče z prvního kola, přesto na území Libereckého kraje zvítězil v druhém kole Jiří Drahoš.

V poslední kapitole jsme se zabývali analýzou průměrné volební účasti ve volbách do zastupitelstev obcí za zkoumané období. Při srovnání volební podpory s výsledky za konkrétní roky je patrné, že nejvyšší volební účast mají obce, kde kandidují místní sdružení či nezávislí kandidáti, což odpovídá zejména menším obcím, případně horským obcím s malou hustotou zalidnění, a tedy i celkovým počtem obyvatel. Naopak nejnižší volební účast byla v komunálních volbách zjištěna v nejlidnatějších obcích Libereckého

kraje (Liberec, Jablonec nad Nisou, Česká Lípa, Nový Bor, Turnov), kde jsou pravidelně úspěšné politické strany či politická hnutí.

Závěrem můžeme konstatovat, že zpracovaná práce přináší odpovědi na všechny předem vytyčené cíle formulované v úvodu a teoretické části práce, přičemž podoba získaných odpovědí je adekvátní zvoleným metodám analýzy. V zásadě tak byl naplněn i základní výzkumný cíl bakalářské práce, kdy došlo k prostorové analýze volebních výsledků konkrétních politických subjektů na úrovni obcí v Libereckém kraji v období 2010-2018. Na základě prostorové analýzy a objasnění územního rozdělení volební podpory jednotlivých stran či kandidátů napříč všemi volbami stojí za zvážení případné navázání dalšího výzkumu se zahrnutím proměnných za účelem zjištění voličské variability. Samotná tato práce navazuje na analýzy ve zkoumaném regionu již existující, a proto se jeví jako vhodné doplnění znalosti o prostorovém rozložení volební podpory vybraných politických subjektů v oblasti.

Seznam použitých zdrojů

BALÍK, S., 2006. *Kontinuita či diskontinuita voličských vzorců: Volební podpora KSČ a KSČM v prostoru dnešního Olomouckého kraje v období 1929-1935 a 1996-2002.*

Evropská volební studia, Brno: ISPO FSS MU, I, č. 1, s. 38-60. ISSN 1801-6545.

BALÍK, S., 2010. *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010.* Brno: centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN: 978-80-7325-224-3.

Český statistický úřad. 2014. *Administrativní členění Libereckého kraje* [online]. [vid. 2019-06-16]. Dostupné z: <https://bit.ly/30K00I6>

Český statistický úřad. 2019. *Statistická ročenka Libereckého kraje - 2018* [online]. [vid. 2019-07-02]. Dostupné z: <https://bit.ly/2uB1Kp9>

DE VAUSS, D. 2002., *Analyzing Social Scinece Data.* London: SAGE.

EIBL, O., et al., 2009. *Krajské volby 2008.* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN: 978-80-7325-187-1.

Evropský parlament. 2018. *Legislativní pravomoc* [online]. [vid. 2019-06-30]. Dostupné z: <https://bit.ly/1qZzUhB>

HENDL, J., 2006. *Přehled statistických metod zpracování dat. Analýza a metaanalýza dat.* 2. vyd. Praha: Portál. ISBN: 80-7367-123-9.

JEHLIČKA, P., SÝKORA, L., 1991. Stabilita regionální podpory tradičních politických stran v českých zemích (1920-1990). In: *Sborník České geografické společnosti* 96, č. 2, s. 81-95.

KABÁT, M., PINK, M., 2006. Parlamentní volby 2006 a volební geografie. In: *Volby do poslanecké sněmovny v roce 2006.* ČALOUŠ, D. et al. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 123-144. ISBN: 80-7325-108-6.

HOUŽVIČKA, V., 1996. *Sudetoněmecká otázka v názorech a postojích obyvatel českého pohraničí.* Praha: Sociologický ústav AV ČR. ISBN: 80-85950-08-1.

KOSTELECKÝ, T., 1993. Volby očima geografa. In: *Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii*. SÝKORA, L. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, s. 167-186.

KOSTELECKÝ, T., 2001. *Vzestup nebo pád politického regionalismu? Změny na politické mapě v letech 1992 až 1998 – srovnání České a Slovenské republiky*. Sociological Papers. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

KOSTELECKÝ, T., 2009. *Regionální rozdíly ve volebních výsledcích v České republice – parlamentní volby 1996–2006*. Evropská volební studia 4, č. 2, s. 124–134.

KOSTELECKÝ, T., 2012. Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny v regionálním pohledu. In: *Voliči a volby 2010*. LINEK, L. Praha: SLON, s. 105–131.

KOSTELECKÝ, T. et al., 2014. *Koho volí vaši sousedé?* Praha: SLON. ISBN: 978-80-7419-166-4.

Krajská správa ČSÚ v Liberci. 2013. *Volby v roce 2013* [online]. [vid. 2019-06-16]. Dostupné z: <https://bit.ly/1GXKsUS>

Krajská správa ČSÚ v Liberci. 2018. *Volby v roce 2018* [online]. [vid. 2019-06-20]. Dostupné z: <https://bit.ly/32I7TQ8>

Krajská správa ČSÚ v Liberci. 2019. *Charakteristika kraje* [online]. [vid. 2019-06-15]. Dostupné z: <https://bit.ly/30J68R8>

Krajská správa ČSÚ v Liberci. 2019. *Výsledky voleb v kraji* [online]. [vid. 2019-06-23]. Dostupné z: <https://bit.ly/2Y0ah19>

KREJČÍ, O., 2006. *Nová kniha o volbách*. Praha: Professional Publishing. ISBN: 80-86946-01-0.

KYLOUŠEK, J., 2005. Volební mikroanalýza v českém prostředí. In: *Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody*. FIALA, P., STRMISKA, M. Brno: CDK. s. 136-147, 12 s. ISBN 80-7325-074-8.

LEBEDA, T., Malcová K., Lacina T., 2009. *Volby do Senátu 1996 až 2008*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. ISBN 978-80-7330-175-0.

Liberecký kraj. 2005. *Mapy Libereckého kraje* [online]. [vid. 2019-06-29]. Dostupné z: <https://bit.ly/2M6YgVz>

MAŠKARINEC, P., 2010. *Krajské volby 2000–2008 v Libereckém kraji: mikroanalýza okresu Liberec*. Středoevropské politické studie, 12, č.1, s. 45–78. Dostupné z: <https://bit.ly/2Gmtsfn>

MAŠKARINEC, P., 2011. *Volební podpora ČS(D)SD, (KDU)-ČSL, KSČ(M) a ODS v prostoru dnešního Libereckého kraje v letech 1920-1935 a 1996-2010: Kontinuita či diskontinuita voličských vzorců?* Evropská volební studia 6, č. 1, s. 22-43.

MAŠKARINEC, P., 2014. *Volební geografie Libereckého kraje 1992-2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN: 978-80-7325-344-8.

Parlamentní listy. 2013. *Pád vlády ve čtyřech dnech* [online]. [vid. 2019-06-20]. Dostupné z: <https://bit.ly/2SoYjNm>

PINK, M., 2006. Volební geografie České republiky. In: *Parlamentní volby 2006 a česká politika*. DANČÁK, B., HLOUŠEK, V. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, s. 158-176.

PINK, M., 2010. Volební geografie. In: *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. BALÍK, S. et al. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 209–234.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. 2018. *Volby do Poslanecké sněmovny* [online]. [vid. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://bit.ly/2JPeVdt>

ŘEHÁK, S., 2004. Geografický potenciál pohraničí. In: *České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování?* Milan Jeřábek, Jaroslav Dokoupil, Tomáš Havlíček a kol. Praha: Academia, s. 67-74.

Senát Parlamentu České republiky. 2018. *Volby do Senátu* [online]. [vid. 2019-06-16]. Dostupné z: <https://bit.ly/2Z0nTLh>

ŠARADÍN, P., 2006. Analýza volební podpory České strany sociálně demokratické a Občanské demokratické strany ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR. In: *III. kongres českých politologů*. NĚMEC J., ŠŮSTKOVÁ, M. Praha/Olomouc: Česká společnost pro politické vědy, s. 238–251.

ŠARADÍN, P., 2008. *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého, Filosofická fakulta. ISBN 978-80-244-1876-6.

VODIČKA, K., CABADA, L., 2007. *Politický systém České republiky*. 2. rozšíř. a aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN: 978-80-7367-893-7.

Volba Prezidenta České republiky. 2019. *Volba prezidenta* [online]. [vid. 2019-06-18]. Dostupné z: <https://bit.ly/2JSOof3>

Volby.cz. 2019. *Volební portál Českého statistického úřadu* [online]. [vid. 2019-06-30]. Dostupné z: <https://www.volby.cz>

ZICH, F., et. al., 1996. *Kdo žije v pohraničí: Česká část česko-německého pohraničí v procesech společenské transformace a evropské integrace*. Ústí nad Labem: Sociologický ústav AV ČR. ISBN: 80-85950-18-9.

Zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, částka 65.

Zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávních celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1997, částka 114.

Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 38.

Zákon č. 176/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávních celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (ústavní zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 67.

Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 178.

Zákon č. 195/2009 Sb., o zkrácení pátého volebního období Poslanecké sněmovny (ústavní zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 58.

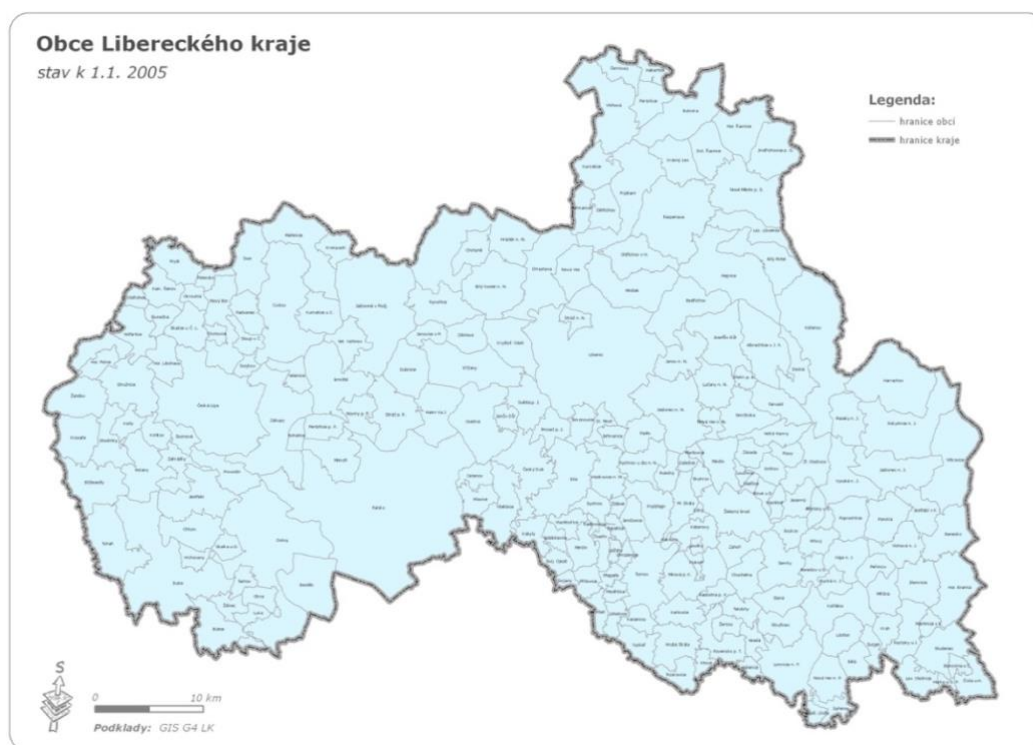
Seznam příloh

PŘÍLOHA 1: OBCE LIBERECKÉHO KRAJE

PŘÍLOHA 2: ÚSPĚŠNOST JIŘÍHO DRAHOŠE V 1. KOLE PREZIDENTSKÝCH VOLEB 2018 V OBCÍCH
LIBERECKÉHO KRAJE

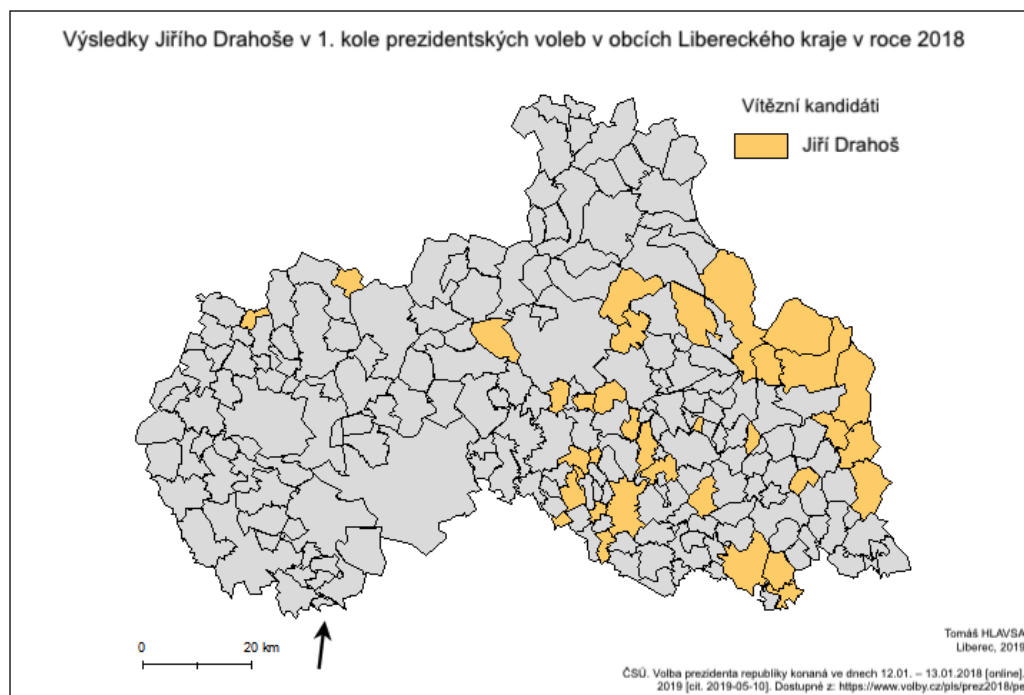
PŘÍLOHA 3: ÚSPĚŠNOST JIŘÍHO DRAHOŠE VE 2. KOLE PREZIDENTSKÝCH VOLEB 2018 V OBCÍCH
LIBERECKÉHO KRAJE

Příloha 1: Obce Libereckého kraje

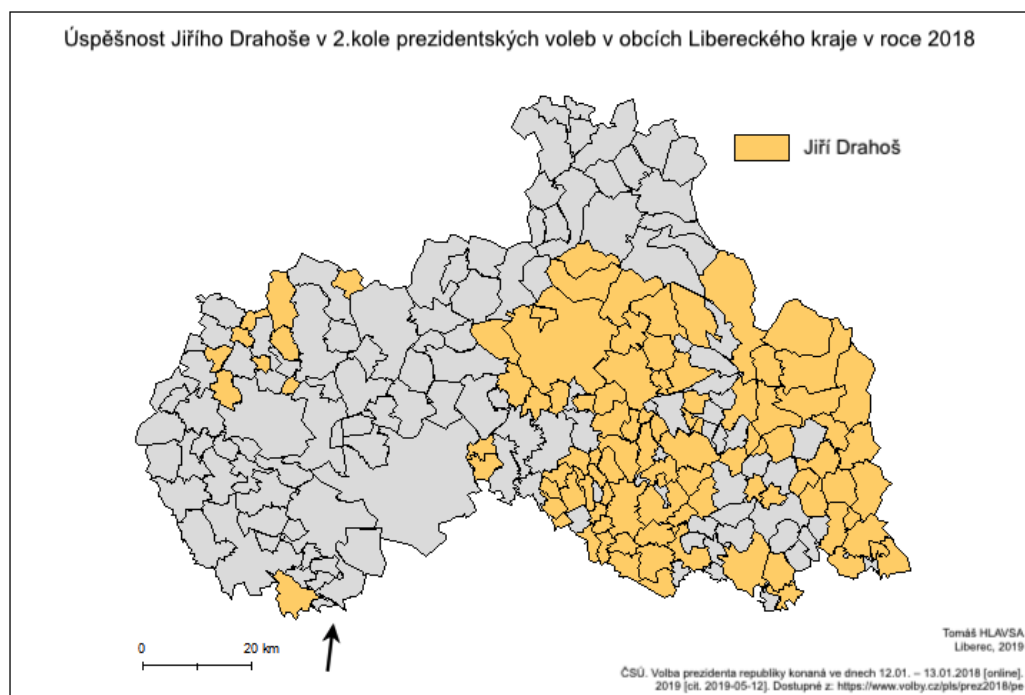

(Zdroj: kraj-lbc.cz, 2005)

Příloha 2: Úspěšnost Jiřího Drahoše v 1. kole prezidentských voleb 2018 v obcích Libereckého kraje

(Zdroj: volby.cz, zpracování autor)

(Zdroj: volby.cz, zpracování autor)